

UNIVERSITETET I
NORDLAND

HANDELSHØGSKOLEN I BODØ • HHB

MASTEROPPGAVE

Det Entreprenørielle Norge

BE333E Entreprenørskap & Innovasjonsledelse

*en Masteroppgave av
Christer Johan Ulriksen
Våren 2014*

Førord

Denne masteroppgaven er mitt avsluttende bidrag til studiet Master of Science in Business ved Handelshøgskolen i Bodø (HHB). Masteroppgaven er en obligatorisk avslutningsoppgave som utgjør 30 studiepoeng, og oppgaven er skrevet innen spesialiseringen BE333E Entreprenørskap og Innovasjonsledelse våren 2014.

Det har vært en lang, og til tider svært krevende prosess å skrive denne masteroppgaven, og jeg ville ikke klart og fullføre hadde det ikke vært for Førsteamanuensis og fagansvarlig Erlend Bullvåg. Uten hans veiledning og råd ville ikke denne masteroppgaven vært en realitet. Jeg ønsker og å takke Førsteamanuensis Tommy Claussen for den hjelp jeg har fått med analyseverktøyet SPSS.

Jeg føler jeg har lært svært mye, og jeg håper jeg kan ta med meg noe av den kunnskapen jeg har tilegnet meg i løpet av studietiden ut i arbeidslivet. Derfor retter jeg en stor takk til alle mine medstudenter som har vært en medvirkende faktor i at jeg har fullført mine studier.

Sist, men ikke minst, ønsker jeg å takke alle tilknyttet HHB, jobben som er gjort for å bygge opp et sterkt miljø innen Entreprenørskap og Innovasjonsledelse har vært eksepsjonell.

Etter mange år som student; Takk for meg!

Handelshøgskolen i Bodø, 20. mai 2014

Christer Johan Ulriksen

Abstract

This master thesis is the end of a major in entrepreneurship and innovation management. The main objective for this study is to investigate entrepreneurship in the Norwegian population. This theme was selected due to a variety of reasons, and the main reason was that this question had caught my interest during the lectures, and I felt this would be something worth researching. Therefore I formulated the following research question: *“Which factors affects early entrepreneurial activity amongst the Norwegian population; access to opportunities, who you are or where you live, and are there regional differences amongst these factors?”*

Early entrepreneurship activity leads to growth in the economy, and is therefore important. My chapter regarding theory is therefore divided into parts that would help me answering my research question, and the main variables were regional differences, entrepreneurial motivation, personal characteristics, and the surroundings. The regional differences focused on the importance of the Norwegian counties (fylker) and regions, the entrepreneurial motivation section focused on surveying the differences in motivation amongst those who were entrepreneurs, and amongst the rest of the population. Further, the personal characteristics focused on how gender, age and education affected the involvement in early entrepreneurial activity, and the surroundings section focused on how the size of the individual's municipality (kommune) was relevant to entrepreneurial activity. All this was done after I had formulated hypotheses based on theory found in scientific literature.

This thesis has a quantitative approach to answer the research question, with 4001 respondents from the years 2011 and 2012, collected for Global Entrepreneurship Monitor. My analysis indicates that early entrepreneurial activity is not affected by region, but mainly motivation amongst the population, and to some extent by personal characteristics like age, gender and education.

Sammendrag

Denne masteroppgaven er en avslutning på studiespesialiseringen Entreprenørskap og Innovasjonsledelse. Temaet for oppgaven er entreprenørskap i Norge, hvor hovedmålet er å kartlegge hvilke faktorer som påvirker har størst forklaringskraft på entreprenørskap i Norge. Det var flere grunner til at akkurat dette temaet ble valgt, men den viktigste grunnen var at jeg fant forelesningene rundt temaet veldig interessant, og at jeg tenkte at dette ville være verdt å forske videre på. Som et resultat av dette kom jeg frem til følgende problemstilling;

"Hvilke faktorer har innvirkning på tidligfase entreprenøriell aktivitet i den norske befolkningen; tilgang på muligheter, hvem man er, eller hvor man bor, og er det regionale forskjeller blant disse faktorene?"

Tidligfase entreprenøriell aktivitet er en viktig bidragsyter til vekst i økonomien; uten nye bedrifter ville økonomien stoppet opp. For å kunne besvare problemstillingen på en god måte, måtte først det teoretiske rammeverket være på plass, kapittelet har i all hovedsak vært delt inn i tre seksjoner. I seksjonen entreprenøriell aktivitet som fenomen har hovedfokus vært på Global Entrepreneurship Monitor, samt hvordan nivået på entreprenøriell aktivitet i Norge er sammenlignet opp mot andre innovasjonsdrevne land. Neste seksjon var fokusert rundt entreprenørielle motivasjonsdrivere, hvor noen av de viktigste bidragene var at motivasjon uten tvil påvirker valgene man tar, samt at økt skolegang fremmer entreprenørskap blant befolkningen. I siste seksjon fokuseres det på hvordan omgivelsene kan påvirke entreprenørskap, samt fokus på forskjeller mellom individer fra forskjellige regioner i landet.

Som et resultat av det teoretiske rammeverket ble det utviklet forskningsspørsmål som skulle bidra til å få besvart problemstillingen.

For å besvare problemstillingen og de dertil hørende forskningsspørsmålene, valgte jeg et kvantitativt forskningsdesign. Dataene jeg har benyttet var samlet inn for Global Entrepreneurship Monitor, og dataene inneholdt besvarelser fra 4001 respondenter fordelt over årene 2011 og 2012. For å analysere dataene, har jeg fokusert på tre forskjellige analysemetoder; krysstabeller med chi-kvadrat, t-test, og regresjon.

I analysen har det vært fokus på regionale forskjeller, entreprenøriell motivasjon, personlige egenskaper og omgivelsesfaktorer. Delen som omhandlet regionale forskjeller har fokusert på betydningen av regionale- og fylkesforskjeller, mens fokuset i motivasjonskapittelet har fokusert på å kartlegge forskjellene i motivasjon mellom entreprenørene resten av befolkningen. Videre ble betydningen av alder, kjønn og utdannelsesnivå fokusert på i seksjonen om personlige egenskaper, før jeg avsluttet med å se på betydningen av kommunestørrelse i omgivelsesseksjonen.

Analysen min indikerer at det den entreprenørielle aktiviteten i Norge ikke blir påvirket av regions- eller fylkestilhørighet. Det er i hovedsak den entreprenørielle motivasjonen, og til en viss grad personlige egenskaper som kan forklare variasjonene i entreprenørskap i Norge. Jeg konkluderte med at det var flere faktorer som var av betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge. Mer spesifikt er det de to motivasjonsfaktorene om man kjenner en entreprenør og har kunnskapene som trengs for å bli entreprenør selv, samt den personlige egenskapen kjønn, som har størst betydning for å kunne predikere om man blir entreprenør eller ikke.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Abstract	ii
Sammendrag	iii
Innholdsfortegnelse	v
Tabelloversikt	vii
Figuroversikt	viii
1. Innledning	1
1.1. Hvorfor studere entreprenøriell aktivitet i Norge?	1
1.2. Problemsstilling	2
1.3. Rapportens avgrensninger og videre oppbygning	3
2. Det teoretiske rammeverket	5
2.1. Begrepsavklaring	5
2.2. Entreprenørskap	6
2.3. Fenomenet entreprenøriell aktivitet i Norge.....	8
2.3.1. Entreprenørskap i Norge vs. andre innovasjonsdrevne land	9
2.4. Faktorer som påvirker fenomenet entreprenøriell aktivitet	10
2.4.1. Betydning av motivasjon.....	10
2.4.2. Betydning av entreprenørs intensjoner.....	12
2.4.3. Betydning av entreprenørs kunnskapsnivå.....	14
2.4.4. Betydning av entreprenørs redsel for å mislykkes	16
2.5. Hva betyr dette for fenomenet og at regionale forskjeller oppstår?	17
2.5.1. Forskjeller mellom fem land med like økonomiske drivkrefter.....	17
2.5.2. Norges økonomiske geografi	20
2.5.3. Regionale forskjeller i Norge	28
2.6. Oppsummering av teorijennomgangen og undersøkelsesmodell for den empiriske undersøkelsen.	33

3. Metode	36
3.1 Filosofisk standpunkt.....	36
3.1.1 Valg av forskningsmetode.....	37
3.2 Datainnsamling og populasjon	37
3.3 Analysemetoder	38
3.3.1 Krysstabeller.....	38
3.3.2 T-test.....	39
3.3.3 Regresjonsanalyse	39
3.4 Operasjonalisering av variablene.....	40
3.4.1 Entreprenøriell aktivitet i Norge	41
3.4.2 Motivasjon.....	41
3.4.3 Personlige egenskaper	42
3.4.4 Omgivelsesfaktorer	42
3.4.5 Hovedanalysen	43
3.5 Oppsummering	43
4. Resultater	44
4.1. Innledning.....	44
4.2. Entreprenøriell aktivitet i Norge.....	44
4.2.1. Utviklingen i entreprenøriell aktivitet i Norge	44
4.2.2. TEA på regions- og fylkesnivå.....	45
4.3. Entreprenøriell motivasjon i Norge	49
4.3.1. Utviklingen i entreprenørielle drivkrefter i Norge	50
4.3.2. Er det forskjell i den entreprenørielle motivasjonen mellom entreprenørene og resten av befolkningen?.....	55
4.3.3. Forskjeller i motivasjon på fylkes- og regionsnivå	60
4.3.4. Oppsummering entreprenøriell motivasjon i Norge.....	65
4.4. Personlige egenskaper og entreprenøriell aktivitet.....	66
4.4.1. Kjønn.....	67

4.4.2. Alder.....	69
4.4.3. Utdanning	70
4.4.4. Oppsummering av personlige egenskaper.....	71
4.5. Omgivelsenes betydning for entreprenøriell aktivitet	71
4.5.1. Kommunestørrelse	71
4.6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge? ..	73
5. Avslutning	78
5.1. Konklusjon.....	78
5.2. Styrker og svakheter ved studien.....	82
5.3. Videre forskning	83
Bibliografi	85

Tabelloversikt

Tabell 2.1 - Hvor mange personer med høyere utdanning i Norge per region (Statistisk Sentralbyrå, 2012)	15
Tabell 2.2 - Omgivelsesfaktorer som kartlegges blant GEMs eksperter (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 33).....	18
Tabell 2.3 – Antall personer i arbeidsdyktig alder per 01.01.13 (Statistisk Sentralbyrå, 2013)	21
Tabell 2.4 - Tildelinger og lån fylkesvis IN 2011 (Innovasjon Norge).....	27
Tabell 2.5 - Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Nord Norge, Trøndelag, Osloregionen og Sørlandsregionen	30
Tabell 2.6 - Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Vestlandet, Midt Norge og Sørøst Norge	31
Tabell 2.7 - indeksbasert BNP i Norge, fylkesbasert ekskludert kontinentalsokkelen og Svalbard.....	32
Tabell 3.1 - antall respondenter pr landsdel	38
Tabell 3.2 - variabler operasjonalisert.....	41
Tabell 4.1 - involvert i TEA pr fylke / region, sammenlagt i årene 2011/2012	46
Tabell 4.2 – Fylkenes TEA i forhold til landsgjennomsnittet	47

Tabell 4.3 - forventet TEA pr region.....	48
Tabell 4.4 - Hvorfor entreprenørene velger å bli entreprenør	50
Tabell 4.5 - T-test; Motivasjon blant Norges befolkning	56
Tabell 4.6 - fordelingen av TEA opp mot jobbstatus	58
Tabell 4.7 - jobbstatus opp mot indre og ytre motivasjonsdrivere	58
Tabell 4.8 – TEA, Kjenner entreprenør, ser oppstartsmuligheter, har kunnskapen, redsel pr fylke 2011/2012. Rød = under landsgjennomsnittet, grønn = over, svart = mindre enn 1 % fra snitt.	61
Tabell 4.9 – TEA, lik livsstandard, godt karrierevalg, status og respekt, mediedekning pr fylke 2011/2012. Rød = under landsgjennomsnittet, grønn = over, svart = mindre enn 1 % fra snitt.	63
Tabell 4.10 - Indre/ytre motivasjonsfaktorer.....	65
Tabell 4.11 – antall involvert i TEA fordelt på kjønn, årene 2011/2012	68
Tabell 4.12 - Entreprenørens alder	70
Tabell 4.13 - utdanning vs. TEA i 2011/2012.....	70
Tabell 4.14 - Involvering i TEA opp mot kommunestørrelse	72
Tabell 4.15 - TEA vs. liten/stor kommunestørrelse	72
Tabell 4.16 - De forskjellige variabelenes betydning for variasjon i TEA.	75

Figuroversikt

Figur 2.1 - Tidligfase Entreprenøriell Aktivitet i Innovasjonsdrevne land i 2012.....	9
Figur 2.2 – modell; Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991, s. 182).....	13
Figur 2.3 - An economic-psychological model of determinants of entrepreneurial intentions (Davidsson, 1995, s. 5).....	14
Figur 2.4 - Forhold for entreprenørskap i 2010 i Norge, Sverige, Finland, Storbritannia og USA (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 34).....	19
Figur 2.5 - Hvor i en bedrifts vekstfase det blir investert (Indregård, 2012)	23
Figur 2.6 - Hvordan 5 ulike utsagn om den fysiske infrastrukturen blir bedømt av GEMs norske eksperter 2010.....	25
Figur 2.7 - Antall saker innvilget av Innovasjon Norge i 2011 per region	28
Figur 2.8 - Warner-Søderholds 7 regioner	29
Figur 2.9 - Studiens forskningsmodell	34

Figur 4.1 - Utviklingen TEA i Norge 2002 - 2012.....	45
Figur 4.2 - Andel som ser forretningsmuligheter der de bor. Norge. 2002-2012	51
Figur 4.3 - Andel som har tilstrekkelig kunnskap til å starte en bedrift. Norge. 2012-2012 ...	52
Figur 4.4 - Andel av de som ser forretningsmuligheter som sier at redsel for å mislykkes hindrer oppstartsforsøk. Norge. 2002-2012	53
Figur 4.5 - Andelen som ser entreprenørskap som et godt karrierevalg. Norge. 2003-2012...	54
Figur 4.6 - Andel som mener suksessfulle gründere har høy status i samfunnet. Norge. 2003- 2012.....	55
Figur 4.7 TEA kvinner og menn i Norge 2002-2012.....	67
Figur 4.8 – antall kvinnelige entreprenører i Norge i perioden 2002 – 2012.....	68
Figur 4.9 - 10års aldersintervall på entreprenørene. Intervall 1: 18-24 år, intervall 2: 25-34 år, intervall 3: 35-44 år, intervall 4: 45-54 år, intervall 5: 55-64 år	69

1. Innledning

Kapittel en aktualiserer temaet (entreprenørskap i Norge), samt at problemstillingen blir skissert. Av praktiske årsaker blir forskningsspørsmålene presentert i kapittel 2.6. Det vil også bli lagt vekt på rapportens avgrensninger, og rapportens videre oppbygging.

1.1. Hvorfor studere entreprenøriell aktivitet i Norge?

Entreprenørskap er viktig for fornyelsen av de økonomiske drivkreftene i et land/region/bransje. Dermed er det og nærliggende å anta at entreprenørene bak de oppstartede bedriftene og blir påvirket av det samfunnet de er en del av. Det betyr at både entreprenørens motivasjon for å starte en ny bedrift, og rammebetingelsene i samfunnet, påvirker utfallet av etableringsforsøk. God forståelse av hvordan tilgangen på nye bedrifter stimuleres betinger innsikt i hvordan rammebetingelser for entreprenørskap påvirker entreprenørs strategier og nye bedrifters muligheter for å overleve. Global Entrepreneurship Monitors rapporter viser at utbredelsen av entreprenørskap varierer sterkt mellom land med de samme rammebetingelsene, dermed er det interessant å se om man kommer til å finne de samme variasjonene på regionalt/fylkesnivå i Norge.

Hvis det er store forskjeller i drivkreftene gründerne oppgir, og det antas at dette skyldes andre omgivelsesfaktorer enn tilgangen på muligheter. Fokuset i denne rapporten er å kartlegge hva som påvirker involveringen i entreprenøriell aktivitet i Norge. I tillegg vil det bli fokusert på betydningen den entreprenørielle motivasjonen har, og egenskaper ved omgivelsene der gründer bor.

Norge i 2011 ble kåret til verdens beste land å bo i (United Nations Development Programme, 2011), hvor befolkningen jevnt over har det veldig bra. Dermed det naturlig å anta at entreprenører fra Norge i all hovedsak blir entreprenører fordi de ser muligheter, og at mulighetene er jevnt fordelt over hele landet. Samtidig som dette skjer, viser forskningen at det blir stadig færre entreprenører (prosentmessig), en vedvarende nedgang som har vart siden 2008.

Nettopp denne vedvarende nedgangen gjør det interessant å forske på hva som påvirker entreprenørskap i Norge. Hvis det viser seg at det noen få (eller mange) spesifikke faktorer som påvirker den entreprenørielle deltagelsen, vil det være mulig for regjeringen å komme

med insentiver som påvirker nettopp disse faktorene positivt, slik at man kan få en positiv verdiskapning. For å kunne svare på om det er noen spesifikke faktorer som påvirker den entreprenørielle deltagelsen i landet, må dette forskes på, og min problemstilling for rapporten kommer da i neste delkapittel.

1.2. Problemstilling

Entreprenøriell aktivitet varierer både på tvers av land, men og på tvers av regioner. Opphavet til denne variansen antas å være knyttet opp mot tilgangen på entreprenører, entreprenørens evne til å realisere forretningsideene sine, og ikke minst hvor stor andel av entreprenørene som faktisk er suksessfulle når det kommer til å etablere bedrift. En sentral faktor som også påvirker entreprenørens beslutninger rammebetingelsene eller omgivelsene for entreprenørskap har. Hvor attraktivt det oppleves å drive med entreprenørskap antas å ha stor betydning for den entreprenørielle aktiviteten. Problemstillingen for denne rapporten er:

"Hvilke faktorer har innvirkning på tidligfase entreprenøriell aktivitet i den norske befolkningen; tilgang på muligheter, hvem man er, eller hvor man bor, og er det regionale forskjeller blant disse faktorene?"

For å finne svar på denne problemstillingen, har jeg valgt å dele problemstillingen inn i forskningsspørsmål, eller delproblemstillinger. Disse forskningsspørsmålene blir presentert i oppsummeringen til det teoretiske rammeverket (kapittel 2.6).

Utgangspunktet er antagelsen om at omgivelsene eller rammebetingelsene ikke antas å påvirke den entreprenørielle aktiviteten i en region. Norge som land skal i utgangspunktet ha de samme drivkreftene uavhengig av bosted, dermed må det og være andre faktorer som påvirker entreprenørskap. Nærmere bestemt vil diskusjonen fokusere på den entreprenørielle motivasjonen til den Norske befolkningen, med fokus på indre og ytre motivasjonsdrivere. Videre vil det fokuseres på hvordan personlighetstrekk (alder, kjønn og utdanning) påvirker den generelle TEA i Norge. Avslutningsvis vil det være fokus på omgivelsesfaktorene kommunestørrelse, arbeidsledighet/sosialhjelp og utdanningsinstitusjoner.

1.3. Rapportens avgrensninger og videre oppbygning

Avgrensninger

Entreprenørskap er parole med mange forskjellige temaer innunder. Da jeg ønsker å fokusere på tidligfase entreprenøriell aktivitet i Norge, må jeg vite hva jeg ønsker å fokusere på. Som nevnt i kapittel 1.2 vil jeg fokusere hva som driver den entreprenørielle motivasjonen i Norge, med fokus på blant annet redselen for å feile og betydningen av mulighetsoppfattelsen.

Grunnet de begrensninger jeg har i tid og resurser, kommer jeg ikke til å ha mulighet til å gå nært inn på Ajzens (1991) teori om planlagt adferd, eller å se hvordan Shane, Locke & Collins (2003) teorier rundt kontrollplassering påvirker motivasjon og TEA.

Etter motivasjon har jeg tenkt å se på hvordan alder, kjønn og utdannelsesnivå påvirker TEA. Jeg tror at spesielt utdanningsnivå, og utdanningsnivåets betydning for TEA, kunne vært grunnlag for en egen masteroppgave, derfor er min oppfattelse at jeg bare skraper lett i overflaten på temaet. Avslutningsvis vil det være fokus på omgivelsesfaktorer som kommunestørrelse, for å se om det er variasjoner basert på antall innbyggere i en kommune. Her kunne jeg sikkert vært meget spesifikk, og sett nærmere på sentraliseringsgrad og hvilken næring som kjennetegner de forskjellige kommunene og, men dette blir for tidkrevende.

Andre temaer innen entreprenørskap som man kunne forsket på (for å kartlegge entreprenøriell aktivitet), er betydningen av tilgang på kapital, eller hvordan ambisjonene påvirker veksten. Som nevnt i starten av dette delkapittelet, entreprenørskap er å regne som en paraply for mange forskjellige temaer, og det rett og slett ikke mulig å gå igjennom dem alle. Dermed må jeg ta utgangspunkt i noen få temaer.

Oppbygging av rapporten

Innledningsvis startet rapporten med å aktualisere studien, samt å presentere problemstillingen for rapporten. Kapittel to tar for seg det teoretiske rammeverket, som skal gi et innblikk i det eksisterende forskningsmaterialet. I slutten av kapittelet blir også forskningsspørsmålene presentert, sammen med en forskningsmodell som skal brukes for å strukturere analysekapittelet. For å kunne gjøre analysen, trengs det å avgjøre rapportens forskningsmetode. I tillegg til dette vil analysevariablene bli presentert i kapittel tre. Kapittel fire er da den empiriske delen av rapporten, hvor funnene blir presentert, og forskningsspørsmålene blir bekreftet/avkreftet. Avslutningsvis (kapittel fem) blir en konklusjon for hele studien lagt frem, hvor problemstillingen blir besvart. Når

problemstillingen er besvart, vil styrkene og svakhetene ved rapporten bli presentert, samt forslag til videre forskning.

2. Det teoretiske rammeverket

I det kommende kapittelet vil det bli gjort en gjennomgang av eksisterende teori, hvis hovedmål er å kaste lys over tema som er relevant for denne oppgavens problemstilling. Mer spesifikt tar kapittelet for seg fenomenet entreprenøriell aktivitet, hvor det kommer til å være fokus på GEM og deres forskning. Videre vil jeg se på noen av forskjellene på økonomien i Norge og noen av Norges viktigste handelspartnere, før jeg fortsetter med å se på regionale forskjeller, med fokus på kultur, og kulturens påvirkningskraft.

Neste steg i dette kapittelet er å se på faktorer som påvirker entreprenøriell aktivitet, hvor første steg er å se på betydningen av motivasjon, hvor tidligere forskning viser at motivasjon (eller mangel på sådan) er et meget viktig aspekt i hvem som setter i gang med den entreprenørielle prosessen. Videre vil det bli sett på betydningen av intensjoner (med hovedfokus på teorien om planlagt adferd), på entreprenørs kunnskaper (hvor tidligere funn viser en sammenheng mellom utdanning og entreprenørskap), og det vil bli fokusert på entreprenørens redsel for å mislykkes.

I det siste underkapittelet vil det bli sett nærmere på noen forskjeller på situasjonen i 5 forskjellige land med forholdsvis like økonomiske drivkrefter. Etter dette vil jeg gå nærmere inn på Norges økonomiske geografi, hvor det blir sett litt nærmere på arbeidskraften i landet, tilgang på råstoff og kapital, samt infrastruktur. Også Innovasjon Norges rolle i Norges økonomiske geografi blir gjennomgått. Deretter blir det sett litt på hvilke forskjeller, og hvordan forskjellene oppstår, innad i regionene, før man tilslutt kommer det en sammenfatning av teorikapittelet, hvor teorien forsøkes sammensatt til en undersøkelsesmodell for den empiriske analysen av problemstillingen. Først nå skal jeg avklare noen begreper som blir brukt i denne rapporten, før jeg går i gang med å etablere en generell definisjon av entreprenørskap i denne sammenhengen.

2.1. Begrepsavklaring

- **Global Entrepreneurship Monitor:** Blir heretter forkortet GEM. GEM er *“et longitudinelt internasjonalt forskningsprosjekt som siden 1999 årlig har undersøkt omfanget av og forholdene for entreprenørskap i ulike land.”* (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 9)

- **Tidligfase Entreprenøriell Aktivitet:** Heretter forkortet TEA. *"Dette er summen av etableringsforsøk og nye bedrifter, som involverer befolkningen mellom 18 og 64 år. Noen ganger er TEA lavere enn summen av etableringsforsøk og nye bedrifter. Dette er tilfeller hvor en person hevder å være involvert i et etableringsforsøk samtidig som han eller hun oppgir å eie en ny bedrift. Slike etablerere blir kun medregnet en gang."* (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 9). I tillegg må bedriften være yngre en 42 måneder.

2.2. Entreprenørskap

Begrepet Entreprenørskap er i konstant utvikling, og opp gjennom årene har det vært foreslått mange forskjellige definisjoner. Det har vært en naturlig utvikling i definisjoner av entreprenørskap, og en definisjon som passer godt finner man på <http://www.businessdictionary.com>;

"The capacity and willingness to develop, organize and manage a business venture along with any of its risks in order to make a profit. The most obvious example of entrepreneurship is the starting of a new business."

(What is entrepreneurship?)

Definisjonen over er en forholdsvis ny definisjon. Men begrepet Entreprenørskap har eksistert lenge, og en av de mest kjente forskerne innenfor temaet Entreprenørskap er Joseph Schumpeter. I 1934 (gjengitt i Bygrave & Zacharakis, 2011) utviklet Schumpeter sin definisjon, som av mange regnes som for entreprenørskapets opprinnelse;

"A person who destroys existing economic order by introducing new products and services, by introducing new methods of production, by creating new forms of organization, or by exploiting new raw materials."

Den entreprenøren Schumpeter presenterer er på mange måter den "innovative entreprenøren", hvor Schumpeter mente at innovasjon var den viktigste faktoren for å bli en suksessfull entreprenør. Definisjonen på innovasjon er hentet fra The Oxford Handbook of Innovation, 2005, av Jan Fagerberg et. al. (gjengitt i Det Kongelige Nærings- og Handelsdepartement (2008)), og er som følger;

"en ny vare, en ny tjeneste, en ny produksjonsprosess, anvendelse eller organisasjonsform som er lansert i markedet eller tatt i bruk i produksjonen for å skape økonomiske verdier." Videre sies det at *"En ny idé eller oppfinnelse blir ikke en innovasjon før den er kommet til praktisk anvendelse"* (Ibid). Siden verden har forandret seg mye siden 1934, finner jeg Bygrave & Zacharakis (2011) egen definisjon som en mer passende beskrivelse når man har tatt høyde for de endringer i økonomiens verden, og verden for øvrig;

"Our entrepreneur is the person who perceives an opportunity and creates an organization to pursue it. And the entrepreneurial process includes all the functions, activities, and actions associated with perceiving opportunities and creating organizations to pursue them." (s. 1)

Det er flere forhold i Bygrave & Zacharakis sin definisjon som må oppfylles for at entreprenørskap skal oppstå. Det første er at en person (eller en gruppe personer) ser en mulighet, et hull i markedet, og handler basert på denne muligheten. Som det kommer frem av definisjonen, er viktigheten av en velfungerende organisasjon som kan bygge opp bedriften essensiell. Dermed trenger heller ikke entreprenøren å være et enkeltstående individ, men en del av et team, hvor gruppen til sammen til sammen har de kvalifikasjonene som skal til for å gjennomføre den entreprenørielle prosessen. Hadde "feil" person sett muligheten, er det ikke sikkert at det ville blitt noen ny organisasjon (jeg kommer tilbake til dette i delkapittel 2.4.2. *betydning av entreprenørs intensjoner*), dermed er det mye som faktisk skal klaffe før det blir gjort entreprenøriell aktivitet.

Vi kan fort konkludere med at det har vært mange forsøk opp gjennom årene å komme med en gjeldende teori angående hva som er entreprenørskap, men ingen av dem har fått status som den ene gjeldende teorien over alle andre. I denne oppgaven er en entreprenør en person som har en forretningside, og som enten er i prosessen med å starte opp sin egen bedrift, eller som allerede har kommet i gang med bedriften sin. Videre i dette kapittelet skal det fokuseres på hvilke faktorer som kan påvirke tilgangen på entreprenører, men før det skal jeg innom fenomenet entreprenøriell aktivitet, med fokus på GEM, forskjeller på Norge og noen av Norges handelspartnere, samt regionale forskjeller på Norge.

2.3. Fenomenet entreprenøriell aktivitet i Norge

For å kunne besvare problemstillingen på en best mulig måte, skal jeg starte med å se på Global Entrepreneurship Monitor (GEM). Denne modellen er retningsgivende for den videre analysen i denne rapporten. Når det er gjort, vil jeg i neste delkapittel gå nærmere inn på faktorene som på forhånd antas å påvirke involveringen i entreprenørskap.

For 15 år siden, i 1997, ble GEM opprettet som et forskningsinitiativ mellom London School of Economics (LSE), England og Babson College i Massachusetts, USA. Formålet med GEM var å studere koblingene mellom entreprenørskap og økonomisk vekst. GEMs første rapport ble utgitt 2 år senere, i 1999, hvor man presenterte resultatene fra 10 forskjellige land. Disse 10 landene ble valgt da det var ekspertise man ønsket i GEM i 3 av landene, mens de siste 7 representerte G7 - landene¹. (Reynolds, Hay, & Camp, 1999)

Allerede året etter har deltakende land blitt mer enn doblet, da 11 nye land var blitt en del av GEM, deriblant Norge. Etter samtaler med Erlend Bullvåg fant jeg ut at Norge ble valgt ut som deltagende land i GEM fra starten av fordi HHB hadde deltatt i lignende prosjekt allerede på midten av 80-tallet, og gav verdifulle bidrag til utformingen av en felles datainnsamling ut fra disse erfaringene.

I 2011 deltok 54 forskjellige land i undersøkelsen (Kelley, Singer, & Herrington, 2012), og samme år hadde GEM et totalt budsjett på nærmere 55 000 000 kroner² (GEM Consortium). En vesentlig del av GEM prosjektet er en populasjonsundersøkelse der over 140 000 mennesker intervjues angående sin involvering i entreprenørskap. Et annet viktig element er kartlegging av entreprenørielle rammebetingelser i ulike land. I GEM prosjektet intervjues hvert år ca. 40 eksperter på entreprenørskap i hvert land om status i forhold til i alt 9 hovedtyper av omgivelsesfaktorer. Dette gjør GEM - prosjektet til *“The largest ongoing study of entrepreneurial dynamics in the world.”* (GEM Consortium). En viktig del av GEM prosjektet er den vitenskapelige modellen og antakelsene om hvordan entreprenørskap stimuleres i et land.

¹ Disse landene regnes som de opprinnelige 7 viktigste industrilandene i verden.

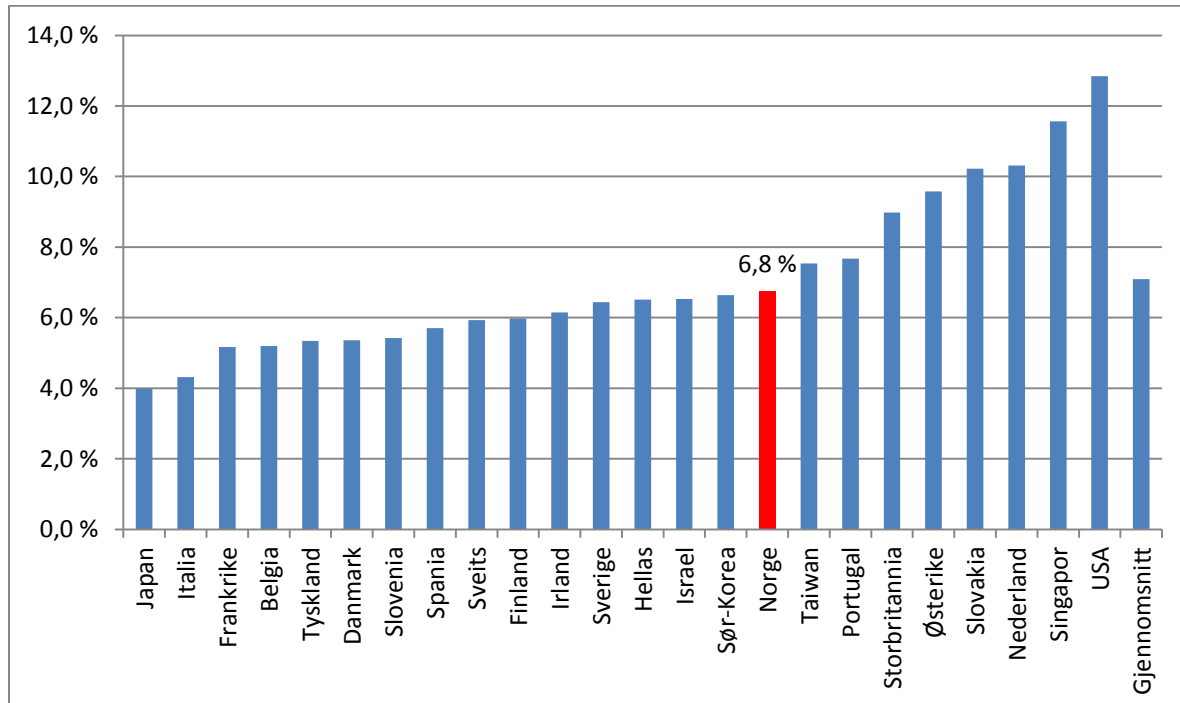
² Utregnet etter dollarkursen den 26. November 2013 (\$1 = 6,107)

2.3.1. Entreprenørskap i Norge vs. andre innovasjonsdrevne land

GEM driver som nevnt forskning i mange forskjellige land, og i figur 2.1 kan vi se den entreprenørielle aktiviteten i Norge sammenlignet med de andre innovasjonsdrevne landene. For å definere entreprenøriell aktivitet, får jeg hjelp av Bygrave & Zacharakis (2011) sin definisjon av entreprenørskap (som vist i kapittel 2.2), og den gjentas under.

"Our entrepreneur is the person who perceives an opportunity and creates an organization to pursue it. And the entrepreneurial process includes all the functions, activities, and actions associated with perceiving opportunities and creating organizations to pursue them." (s. 1)

Entreprenøriell aktivitet er med andre ord prosessen med å starte opp en bedrift. Det finns dem som ikke mener dette er nok, og Spilling (2000) mener at den nye virksomheten må ha en eller annen form for nyskaping, samt at det må være krav til vekst over en 4års periode, for at noe skal regnes som entreprenørskap. I denne oppgaven vil det være Bygrave & Zacharakis (2011) sin definisjon på entreprenørskap og entreprenøriell aktivitet som vil være gjeldende.

Figur 2.1 - Tidligfase Entreprenøriell Aktivitet i Innovasjonsdrevne land i 2012

6,8 % av Norges befolkning er involvert i tidligfase Entreprenøriell aktivitet. Ser vi til land det er naturlig å sammenligne Norge med (våre viktigste handelspartnere blant de

innovasjonsdrevne landene), er nivået i Norge litt under gjennomsnittet i de innovasjonsdrevne land i 2012 (6,8 % i Norge mot 7,1 %). I Skandinavisk sammenheng har Norge den høyeste entreprenørielle aktiviteten i 2012. OECD skiller mellom lands økonomiske drivkrefter ut fra utviklingsgraden i økonomien. Norges økonomi kjennetegnes på at hoveddelen av økonomien er kunnskapsdrevet, og blir dermed definert som en innovasjonsdrevet økonomi av OECD. Norges plassering antyder at forholdet mellom hvor rikt et land er og den entreprenørielle aktiviteten i landet ikke nødvendigvis er lineært. Forskningsprosjektet Global Entrepreneurship Monitor har identifisert at det i stedet for en lineær sammenheng mellom BNP og entreprenørskap, så er det en invers U-form, der entreprenørskapsaktiviteten faktisk faller når landene blir rikere. Fra et lands BNP per innbygger når ca. 200 000NOK øker den entreprenørielle aktiviteten i befolkningen igjen. Inntektsnivået varierer i Norge både mellom yrkesgrupper, mellom regioner og innad i regioner. Det blir derfor svært interessant å se om dette skaper forskjeller i befolkningens involvering i entreprenørskap.

2.4. Faktorer som påvirker fenomenet entreprenøriell aktivitet

Det er mange faktorer som spiller inn på entreprenørskap og entreprenøriell aktivitet. Videre i oppgaven vil det bli sett nærmere på betydningen av entreprenørs motivasjon og intensjoner, på entreprenørens (for-)kunnskaper, samt entreprenørens redsel for å mislykkes, og hvor stor innvirkning denne redselen faktisk har. Noen av de viktigste funnene er at motivasjon uten tvil påvirker valgene man tar i livet (kapittel 2.4.1) samt at økt skolegang fremmer entreprenørskap blant befolkningen (kapittel 2.4.3)

2.4.1. Betydning av motivasjon

Hva er det som motiverer noen til å bli entreprenør? Basert på GEM materiell fra 2005/2006 i Hessels, van Gelderen, & Thurik (2008) er det i hovedsak tre motiver som dekker grunnen til å bli entreprenør:

Nødvendighet: Noen velger denne karriereveien fordi det ikke finns andre muligheter, hvis han/hun ønsker å jobbe, er de nødt til å starte opp for seg selv.

Selvstendighet/uavhenighet: Enkelte velger å bli entreprenør fordi de rett og slett ønsker å være sin egen sjef, hvor de selv kan kontrollere hverdagen ned til hver en minste detalj.

Videre så øker sannsynligheten for å bli entreprenør hvis man er selvstendig (Shane, Locke, & Collins, 2003, s. 268)

Økt Velstand: Andre igjen velger å bli entreprenører fordi de håper/tror at de kan tjene mye, og på den måten øke sin status. Forskningen til Hessels, van Gelderen, & Thurik (2008) viser at i land hvor hovedfokuset er økt velstand, er det en tendens til at det er høyere forekomst høy jobbvekst og eksportrettet entreprenørskap.

Ifølge Carsrud & Brännback (2011) har det vært forsket lite på entreprenøriell motivasjon (i nyere tid), men at entreprenøren(e)s motivasjon er helt essensiell for å forstå entreprenøriell handling. Er han/hun motivert (har lyst til å starte sin egen bedrift), så er sannsynligheten for at han/hun kommer til faktisk starte opp bedrift relativt stor. Dette er kjent som Icek Ajzens (1991) Teori om planlagt adferd (Theory of Planned Behavior, eller TPB. Mer om TPB i kapittel 2.4.2). Dette stemmer godt overens med en undersøkelse gjort midt på 90 – tallet ved Handelshøgskolen i Bodø, hvor det ble konkludert med at studenter som studerer Entreprenørskap både har et større ønske om å bli entreprenører kontra andre økonomistudenter, og at de samme studentene faktisk *er* mer entreprenørielle (Kolvereid & Moen, 1997).

Som nevnt ovenfor, som forklaring på motivasjon nevner Shane, Locke, & Collins (2003) selvstendighet som en viktig årsak til at enkelte blir entreprenører. Personer som ønsker selvstendighet, ønsker (vanligvis) å ha full kontroll over en hver situasjon, og dette er personer med intern kontrollplassering (herretter «locus of control») (Rotter, 1966). Shane, Locke, & Collins (2003, s. 266) sa videre at "*research on locus of control suggests that firm founders differ from the general population in terms of locus of control*". Dette er bare en av mange individuelle forklaringsfaktorer som eksisterer, og Krueger Jr, Reilly & Carsrud (2000, s. 416) oppsummerer individuelle faktorerens påvirkning på motivasjon: "*Across a wide range of studies relating to a wide variety of types of behavior and the intentions to engage in those behaviors, attitudes explain over 50% of the variance in behavior*"

Så langt i dette delkapittelet har det blitt sett på de indre motivasjonsdriverne, men de ytre driverne kan være vell så viktige for motivasjonen til å bli/fortsette å være entreprenør. Som nevnt tidligere, de som blir motivert av økt velstand har større sannsynlighet for å skape høy jobbvekst samt en eksportrettet bedrift. Da passer det dårlig at samme forskning (av Hessels,

van Gelderen, & Thurik, 2008, s. 323) viser at "... a country's level of social security relates negatively to the prevalence of innovative, high-job-growth, and export oriented entrepreneurship". Dermed står, slik jeg ser det, Norges myndigheter ovenfor en utfordring; for å fremme entreprenørskap blant den Norske befolkningen, må det sosiale sikkerhetsnettet strammes igjen, slik at flere personer blir "tvunget" ut i entreprenørskap. Andre eksterne motivasjonsdrivere er (kan være) valutastabilitet. Dette gjelder særlig for de med eksport/import – ambisjoner, da det kan virke avskrekkende å tape penger bare på grunn av en volatil valuta. Også et rigid lovverk, som gjør det enten vanskelig for nyetablerte bedrifter, eller dårlig beskyttelse når det kommer til åndsverkrettigheter (noe som kommer frem i figur 2.4 at Norge er dårlige på), påvirker entreprenørers motivasjon. Andre ytre motivasjonsdrivere er blant annet *industriens struktur, størrelsen på markedet, inngangsbarrierer, tilgang på kapital og tilgang på kompetent arbeidskraft* (Shane, Locke, & Collins, 2003).

Kort oppsummert;

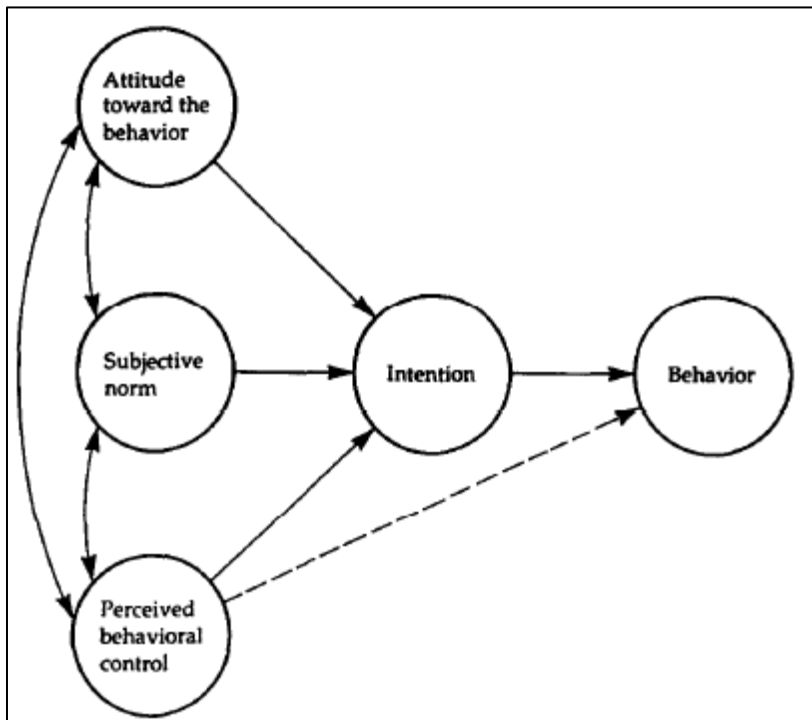
"Human motivations influences these decisions [the decisions made after discovery of opportunities], and that variance across people in these motivations will influence who pursues entrepreneurial opportunities, who assembles resources, and how people undertake the entrepreneurial process". (Shane, Locke, & Collins, 2003, s. 258).

2.4.2. Betydning av entreprenørs intensjoner

"Intentionality is a state of mind directing a person's attention (and therefore experience and action) toward a specific object (goal) or a path in order to achieve something (means)" (Bird, 1988, s. 442)

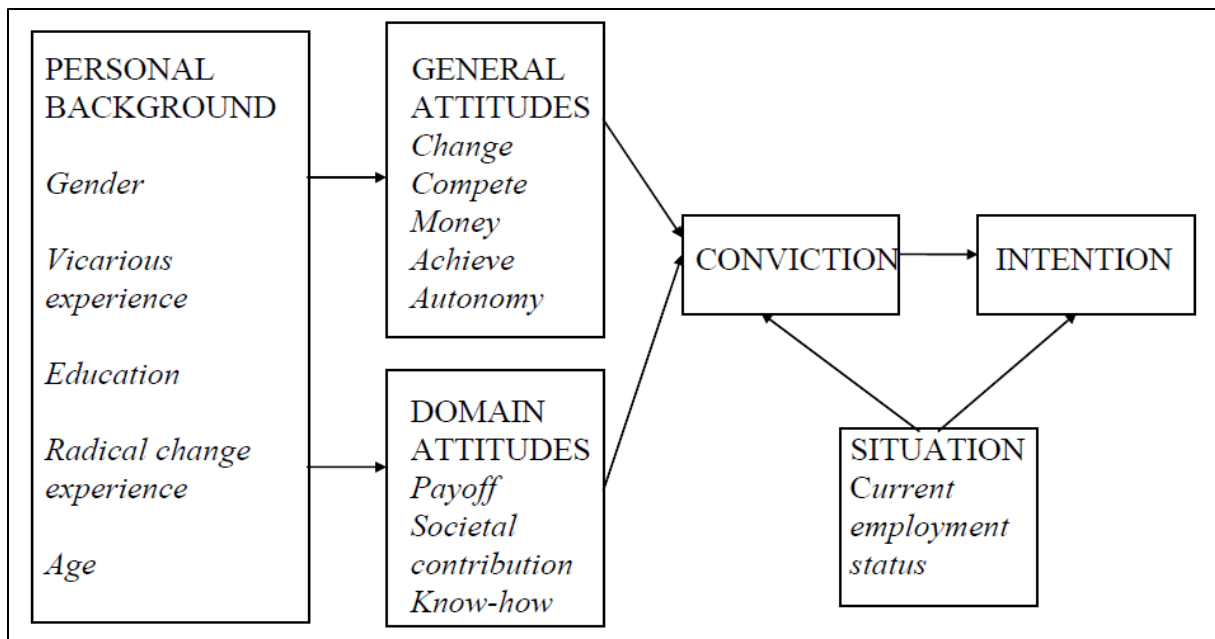
En intensjon er ikke en garanti for at noe blir gjennomført, men hvis intensjonen er at noe skal gjøres, så øker sannsynligheten for at det blir gjennomført. Intensjon er, ifølge Bagozzi, Baumgartner, & Yi (1989) den beste singelindikatoren på planlagt adferd. Dette stemmer overens med Ajzens Teori om Planlagt Adferd (se figur 2.4 - modell; Theory of Planned Behavior), hvor Ajzen (1991) sier at intensjoner, sammen med de tre andre boksene i modellen, står for en betydelig andel av variansen i planlagt adferd. Nyere forskning (Solesvik, Westhead, Kolvereid, & Matlay, 2012) konkluderer med det samme; intensjonen om å bli entreprenør er meget viktig, og i følge Fogel (2001) vil individene bli mer villige (få

intensjoner om å bli entreprenør) hvis entreprenører blir satt pris på av samfunnet, hvis det er eksisterer muligheter, samt at man faktisk har den nødvendige kunnskapen.

Figur 2.2 – modell; Theory of Planned Behavior (Ajzen, 1991, s. 182)

Som vi kan se i figur 2.2, legger Ajzen frem tre faktorer som påvirker intensjon, nemlig *Holdning til adferd, subjektiv norm og selvoppfattede adferdskontroll*. Per Davidsson (1995) videreutviklet modellen, men kuttet av adferd (behavior), og fokuserte kun på hva som påvirket intensjonene (se figur 2.3). Davidsson la stor vekt på nåværende arbeidsstatus (current employment status), og selv hans egne funn konkluderte med at nåværende jobbstatus hadde liten/ingen effekt på intensjoner, holdt han fast på tankene om at jobbstatus hadde stor effekt på intensjonene. Andre variabler som har blitt trukket frem (av van Gelderen et. al., (2008)) som viktige påvirkere av intensjoner, er entreprenøriell årvåkenhet og entreprenørens vektleggelse av økonomisk sikkerhet.

Figur 2.3 - An economic-psychological model of determinants of entrepreneurial intentions (Davidsson, 1995, s. 5)

Studier gjort på 80- og 90tallet viser at personer som har foreldre (en eller begge) involvert i entreprenørskap, har en mye høyere sannsynlighet for å bli entreprenør selv. Davidsson (1995) har kalt dette *rollemodellvariabelen*, og denne variabelen ville blitt funnet i bulken «personal background» i figur 2.3 hvis den hadde vært inkludert.

Som nevnt innledningsvis i dette delkapittelet, en intensjon er ikke lik handling. Bird (1988) sier at konflikt i verdier, eksempelvis mellom jobb og familieliv, kan skape intensjonsproblemer, og dermed bremse opp, eller i verste fall stoppe, tiltenkt handling. Videre mener Bird at de som har gått til det skrittet og startet opp bedrift, har justert sine tanker (intensjoner) rundt karriere, jobb, risiko, belønning (rewards) og familieliv, slik at de er i tråd med bedriftskonseptet. Jeg mener at eksisterende teori bygger opp under viktigheten av intensjoner, hvis man ikke har intensjon om å starte opp en bedrift så planlegger man heller ikke å starte bedrift, dermed er sannsynligheten og liten for at så skjer. Dermed kan man si at hadde "feil" person sett oppstarts mulighet, er det på ingen måte en selvfølge at det faktisk ville blitt noe oppstart.

2.4.3. Betydning av entreprenørs kunnskapsnivå

"... people with higher education may have better chances of success and attainment of personal goals not only as business owner-managers, but also as employees" (Davidsson, 1995, s. 9)

En stor del av den norske befolkningen har i dag høyere utdanning. Ifølge Statistisk Sentral Byrå (2012), har 1 124 952 av 3 999 434 mennesker over 16 år, utdanning på universitets/høgskolenivå (i 2011). Ikke inkludert her er de personer som studerer i dag ved lavere institusjoner (som for eksempel videregående skole) da de tidligst i en alder av 18 år kan begynne ved et Universitet. I tabell 2.1 får vi presentert antall personer med høyere utdanning fra de forskjellige regionene, samt den totale prosentmessige andel av befolkningen i regionene. SSB opererer med 182 personer med høyere utdanning som ikke har opplyst hvor de er bosatt, og disse personene er ikke medregnet på noen av regionene, men er med i totalsummen over antall personer med høyere utdanning.

Region	Hvor mange personer over 16 år med høyere utdanning i regionen	Hvor stor prosentmessig andel av befolkningen over 16 år i regionen har høyere utdanning
Oslo & Akershus	355 129	37,87 %
Indre Østland	120 609	22,94 %
Kysten i Sør	186 090	23,81 %
Vestlandet	228 228	27,77 %
Midt Norge	144 015	26,09 %
Nord Norge	90 699	23,84 %
Norge	1 124 802	28,12 %

Tabell 2.1 - Hvor mange personer med høyere utdanning i Norge per region (Statistisk Sentralbyrå, 2012)

Funn gjort av Levie & Autio (2008) konkluderer med, på nasjonalt nivå, at jo flere med høyere utdanning (innen entreprenørskap), jo høyere vil den generelle forretningsmulighetsoppfatningen være, samt at de beste entreprenørene vil være de som har mottatt en form for utdanning innen feltet. Nå vil ikke dette automatisk bety at alle som har høyere utdanning har kompetanse til å starte egen bedrift, men med en så stor base av utdannede mennesker i Norge, så vil det være muligheter å finne den kompetansen man trenger hvis man har de rette intensjoner/holdninger, og den rette idéen. Det er heller ingen selvfølge at entreprenøren må ha utdanning for å lykkes, vi har flere eksempler på personer som lykkes uten noen formell utdanning (eksempelvis Kjell Inge Røkke). Det er med andre ord flere ting som spiller inn, som motivasjon og intensjon (henholdsvis delkapitlene 2.4.1 og

2.4.2) og ikke bare kunnskaper. Med det sagt, viser forskning at fylker med universiteter har sterkere vekst enn fylker uten (Mueller, 2006). Samme undersøkelse sier at forskning, uansett hvor simpel den er, promoterer økonomisk vekst i samfunnet, og at en entreprenørskap-universitet/industri – relasjon bedrer den økonomiske situasjonen i fylkene.

2.4.4. Betydning av entreprenørs redsel for å mislykkes

“In Europe a serious social stigma is attached to bankruptcy. In the USA bankruptcy laws allow entrepreneurs who fail to start again relatively quickly and failure is considered to be part of a learning process. In Europe those who go bankrupt tend to be considered as “losers”. They face great difficulty in obtaining finance for a new venture. “ (European Commission, 1998, s. 3)

I noen land er det å gå konkurs ansett som en "nødvendighet" for entreprenører, man er i disse landene (eksempelvis USA, som nevnt ovenfor av Europakommisjonen) ikke "ferdig" utlært før man har vært i gjennom en konkurs. I enkelte andre land (her kommer mange Europeiske land inn i bildet) er entreprenørene på det nærmeste "dead-men/women-walking" hvis de feiler. Hvorfor er det slik, og hvor mye påvirker redselen for å mislykkes (de fremtidige) entreprenørene?

På starten av 2000-tallet presenterte Landier (2001) to distinkte entreprenørielle kulturer; den eksperimentelle og den konservative. Det som kjennetegner den konservative kulturen er at kostnaden av kapitalen (cost of capital) er høy, som gjør at det skal mye til for å skrinlegge en dårlig ide, fordi entreprenørene i en slik kultur vet at han/hun blir stigmatisert av å mislykkes, og de vil ha en vesentlig dårligere CV av å mislykkes fremfor og terminere. For entreprenører i den eksperimentelle kulturen, er det motsatt, med lav kostnad på kapital, og en feilet bedrift er bare en del av læringen i hvordan man *ikke* driver bedrift. *"In such an equilibrium... entrepreneurs fail more often and this higher level of experimentation leads to the creation of more firms with high prospects"* (s. 3). Sagt på en annen måte, det er flere "dødsfall og fødsler" i den eksperimentelle kulturen, men hvis man overlever $t = 1$, er det større sannsynlighet for suksess i $t = 2$ i den eksperimentelle fremfor den konservative kulturen.

Har man først turt å bli entreprenør, så er redselen for å mislykkes mindre enn håpet om suksess (suksess betyr i denne sammenheng og ikke mislykkes/gå konkurs). Empiriske studier i Sverige av Politis & Gabrielsson (2009), viser i tillegg at redselen for å mislykkes ikke stiger

nevneverdig selv om du har feilet en gang tidligere, men at man faktisk ser på en konkurs (eller annen form for feiling) som noe positivt, noe som har gitt et positivt læringsutbytte.

En undersøkelse utført i Spania av Vaillant & Lafuente (2007) viser at redselen for og mislykkes er en signifikant indikator på entreprenørskap, men at forskjeller i TEA i forskjellige regioner (i Spania) ikke nødvendigvis blir forklart av denne redselen. Den spanske og den norske økonomien er veldig forskjellige, og dermed trenger nødvendigvis ikke dette være tilfellet i Norge, men jeg mistenker at det kommer til å være det.

2.5. Hva betyr dette for fenomenet og at regionale forskjeller oppstår?

Norge er et langt land, med til dels store geografiske forskjeller, og med store økonomiske forskjeller. På mange måter kunne Norge vært oppdelt i flere forskjellige land, dermed vil jeg først se litt på forskjeller mellom Norge og noen av Norges nærmeste handelspartnere. Videre vil det blir fokusert på Norges økonomiske geografi, hvor det vil bli sett nærmere på tilgang til kompetent arbeidskraft, råstoffer, kapitaltilgang og infrastruktur, før man går videre med å se på hvordan kulturelle forskjeller skaper forskjeller i regionene i landet. Avslutningsvis vil det bli sett nærmere på hvordan det kan oppstå regionale forskjeller.

2.5.1. Forskjeller mellom fem land med like økonomiske drivkrefter

Den økonomiske situasjonen i Norge er i dag meget god. Hvis man velger å sammenligne bruttonasjonalprodukt (BNP) i Norge med økonomier i land det vil være naturlig å sammenligne seg selv med, vokser økonomien mer i Norge enn i noe annet land (Eurostat - European Commission, 2012). Jeg har valgt å se på noen av Norges nærmeste samarbeidspartnere her, nemlig Sverige, Finland, USA og Storbritannia. Grunnen til at disse landene ble valgt, er på grunn av Norges relasjoner til disse landene, samt at det Norske GEM-teamet har valgt nettopp disse landene selv om sammenligne Norge med.

I andre kvartal av 2012 var det kun Norge av de innovasjonsdrevne landene som hadde en økning i BNP, sammenlignet med samme kvartal året før, på over 4 prosentpoeng (Norge var opp 4.8 %) (Eurostat - European Commission, 2012). Nærmeste innovasjonsdrevne økonomi var Japan, som var opp 3.6 %, mens nærmeste handelspartner var USA og Sverige, med en økning i BNP på henholdsvis 2.3 og 2.2 prosent i samme periode.

I tillegg til å ha den høyeste veksten i BNP i prosent, så er også Norges BNP Europas nest høyeste, kun slått av Luxembourg (Gundersen, 2012), hvor Norges BNP var hele 89 % høyere enn snittet i EU. Økonomien til våre naboer Sverige og Danmark går og bra, hvor deres BNP er henholdsvis 26 og 25 prosent over EU – snittet, men de er ikke i nærheten av å kunne konkurrere med den norske økonomien.

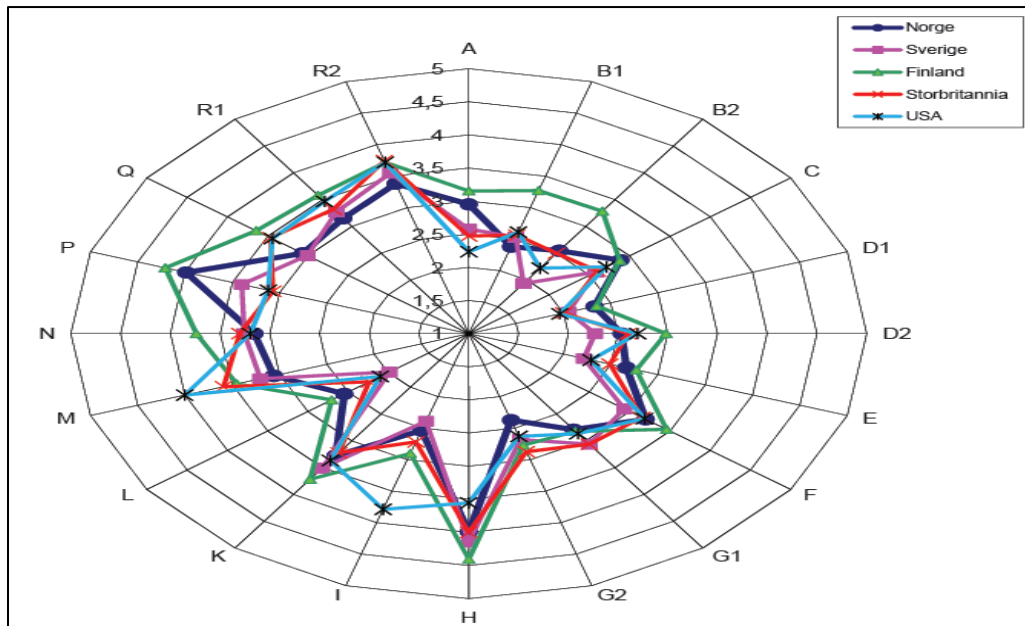
Emne -kode	Tema	Emne -kode	Tema
A	Tilgang til finansiering	H	Fysisk infrastruktur
B1	Politisk Prioritering	I	Kulturelle og sosiale normer
B2	Skatter og byråkrati	K	Entreprenørielle muligheter i Norge
C	Offentlige programmer for Entreprenørskap	L	Entreprenøriell aktivitet i Norge
D1	Utdanning, barn og unge	M	Entreprenøriell motivasjon
D2	Utdanning, voksne	N	Beskyttelse av åndsverkrettigheter
E	Teknologioverføring og teknologiutvikling	P	Forutsetninger for Entreprenørskap blant kvinner
F	Kommersiell og profesjonell infrastruktur	Q	Entreprenørielle muligheter for høyvekstbedrifter
G1	Dynamikk i hjemmemarkedet	R1	Innovasjonsvilje blant bedrifter
G2	Tilgang til hjemmemarkedet	R2	Innovasjonsvilje blant konsumenter

Tabell 2.2 - Omgivelsesfaktorer som kartlegges blant GEMs eksperter (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 33)

Jeg har benyttet meg av Bullvåg, Kolvereid & Åmo (2010) når jeg har sammenlignet rammebetingelsene for entreprenørskap hos våre viktigste handelspartnere. Nøkkelen for å forstå figur 2.4, er tabell 2.2, dermed kommer jeg bare til å se kjapt på noen av de entreprenørielle forholdene i disse landene.

Det kan virke litt skremmende at Norge kun scorer høyest på 1 av 20 (5 %) av faktorer, og scorer lavest på hele 7 av 20 (35 %) av faktorene. Den ene faktoren Norge scorer høyt på, faktor C – offentlige programmer for entreprenørskap, kommer nok av Innovasjon Norge og SIVA, men vi er bare marginalt bedre enn våre samarbeidspartnere. Faktorene vi scorer dårligst på er politisk prioritering, dynamikk i hjemmemarkedet, tilgang til hjemmemarkedet, entreprenøriell motivasjon, beskyttelse av åndsverkrettigheter, innovasjonsvilje blant bedrifter

og innovasjonsvilje blant konsumenter. En annen post som jeg ønsker å kommentere, er faktor H – fysisk infrastruktur. Denne faktoren er vi ganske lik våre samarbeidspartnere, noen over og noen under, og med en satt verdi av 4, så kan det virke som om at ekspertene er fornøyde. Men hvis vi ser på figur 2.6 på side 25 er det likevel forbedringspotensial for Norge, uavhengig hvordan Norge rangerer sammenlignet med våre handelspartnere.

Figur 2.4 - Forhold for entreprenørskap i 2010 i Norge, Sverige, Finland, Storbritannia og USA (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 34)

Selv om Norge, i forhold til våre handelspartnere, er dårligst i 35 % av variablene, vil det være mindre smart å svartmale bildet figur 2.4 presenterer. Grunnen til dette er tross alt at Norge hadde over dobbelt så høy gjennomsnittlig økning i BNP i andre kvartal av 2012 sammenlignet med *nærmeste* handelspartner (4.8 % økning mot USAs, som nærmeste i antall prosentpoeng, med 2.3 %). Norge scorer meget høyt på forutsetninger for kvinnelige entreprenører (faktor P), og scorer videre også akseptabelt (ca. 3 eller bedre) på halvparten av faktorene (10 av 20). Da er Norge i tillegg dårligst i 4 av disse kategoriene, som inkluderer motivasjon og innovasjonsvilje. Norge har videre et høyt forbedringspotensial på kategoriene B1, D1 og G2, som alle har en verdi under 2,5. Sammenlignet med våre samarbeidspartnere, er vi Norge nest best av landene på utdanningen til unge (D1), men det betyr egentlig bare at alle landene er for dårlige til å ta vare på og utdanne sine unge, og har en lang vei å gå.

For å komme nærmere kjernen i problemstillingen, må det snevres inn fra å se på forskjeller på et nasjonalt plan, til å se på forskjeller på det regionale plan innad i Norge. Videre vil det nå fokuseres på nettopp det, regionale forskjeller innad i Norge.

2.5.2. Norges økonomiske geografi

Et lands økonomiske geografi (i denne sammenhengen Norges) viser til tilgang på kompetent arbeidskraft, råstoffer, kapitaltilgang og infrastruktur. Disse faktorene er viktige i diskusjonen rundt hvilke rammebetingelser som påvirker befolkningens entreprenørielle aktivitet. I tillegg til de nevnte faktorene over, vil det bli sett litt nærmere på betydningen av Innovasjon Norge.

Kompetent arbeidskraft

Alle i alderen 16-66 år har potensialet til å være kompetent arbeidskraft. Med det mener jeg selvsagt ikke at absolutt alle kan gjøre alle typer jobber, men gitt at folk er villige til å følge jobben(e) rundt om i landet, så vil de fleste kunne gjøre en innsats som gagnar Norges økonomiske geografi. Jeg så på dette med kompetent arbeidskraft i delkapittel 2.4.3, men jeg skal gjøre meg opp noen generell tanker her.

Per 1. januar 2013 var det nesten 3,4 millioner mennesker i Norge i "arbeidsdyktig" alder (tabell 2.3) og av disse var det 1 124 802 personer som hadde høyere utdanning per 2011 (Tabell 2.1)

Statistikken sa ikke noe om alderen på de med høyere utdanning, og da kan jeg heller ikke vite ikke hvor mange av de over 67 år (673 212 personer) som faktisk er inkludert i tabell 2.1, dette antallet er basert på hvor mange personer det var med høyere utdanning i 1970 (Statistisk Sentralbyrå) delt på den totale folkemengden pr 1. november 1970 (Statistisk Sentralbyrå, 1980).

$$\frac{\text{Antall personer med høyere utdanning i 1970}}{\text{Totale folkemengden i Norge i 1970}} = \frac{212\ 182}{3\ 874\ 133} * 100 = 5,48 \%$$

Videre må jeg anta at noen av dagens eldre (over 67 år) tok sin utdannelse etter 1970, dermed har jeg gått ut i fra at ca. 8 % av de over 67 år (53 857 personer) har høyere utdanning i dag. Det vil altså bety at

$$\frac{\text{antall personer med høyere utdanning i alderen 16-66 år}}{\text{totale befolkningen i alderen 16-66 år}} = \frac{(1\ 124\ 802 - 53\ 857)}{3\ 386\ 276} * 100 = 31,62 \%$$

av Norges befolkning i yrkesaktiv alder har høyere utdanning.

Alder	Antall personer
16-19 år	261 666
20-44 år	1 728 068
45-66 år	1 396 542
Totalt	3 386 276

Tabell 2.3 – Antall personer i arbeidsdyktig alder per 01.01.13 (Statistisk Sentralbyrå, 2013)

Hvis vi i tillegg ser på antall personer med videregående utdanning i Norge i dag, så var det 1 638 641 personer i 2011 (Statistisk Sentralbyrå). For å kunne konkludere med hvor mange av disse som er i yrkesaktiv alder, må jeg gjøre samme utregning som beskrevet over, og da også med hvor mange personer med videregående utdanning i 1970;

$$\frac{\text{antall personer med videregående utdanning i 1970}}{\text{Totale folkemengden i Norge 1970}} = \frac{1\,124\,193}{3\,874\,133} * 100 = 29,02 \%$$

Også her må jeg kunne anta at noen få av dagens eldre (over 67 år) tok sin videregående utdanning etter 1970, dermed har jeg gått ut i fra at ca. 30 % av de over 67 år (201 964 personer) har utdanning på videregående nivå. Det betyr at

$$\frac{\text{Antall personer med videregående utdanning i alderen 16-66 år}}{\text{Totale befolkningen i alderen 16-66 år}} = \frac{(1\,638\,641 - 201\,964)}{3\,386\,276} * 100 = 42,43 \%$$

Basert på det man har funnet nå, hvor $31,62 + 42,43 = 74,05 \%$ av Norges befolkning er i arbeidsdyktig alder, vil jeg påstå at Norge på et generelt grunnlag har en befolkning bestående av meget kompetent arbeidskraft. Hvis vi i tillegg drar inn faktum som at enkelte arbeidsgrupper (som eksempelvis fiskere, selv om de kan ta fagbrev, som da er videregående skole) ikke behøver utdannet arbeidskraft, og at enkelte mennesker er i en livssituasjon hvor de ikke kan jobbe (eksempelvis hjemmeværende mødre, uføre etc.), så dekker vi nesten hele befolkningen.

Råstoff

Norge er rikt på naturressursene olje, fiskeri og vann, og rundt disse ressursene, eller råstoffene, er store deler av det norske næringsliv bygget rundt. I 2010 var verdien av eksporten på olje og gass alene på 481 milliarder kroner (Statistisk Sentralbyrå, 2011), og i perioden 1. januar 2012 – 6. desember 2012 ble det eksportert sjømat for 47,3 milliarder

(NTB, 2012). Det er snakk om store summer som det eksporteres for innen disse to bransjene, og man kan fort tro at situasjonen er strålende for fremtiden, at alle som ønsker å starte egen bedrift burde gå inn i disse bransjene.

Hvis vi ser på tilgangen til råstoffene i de forskjellige regionene i landet, så er det gode muligheter for Nord Norge i fremtiden. Med Norges lengste kystlinje, står fiskeriet sterkt. Samtidig kan det være store mengder med uoppdagede oljeressurser, som gjør at mulighetene i fremtiden fortsatt er store her i nord. Oljen er og meget viktig del av Vestlandet (Stavanger er som tidligere nevnt Norges Oljehovedstad), og så lenge oljen fortsatt er å finne, så vil det være etterspørsel etter nye varer og tjenester.

Dessverre er det slik at oljen er en ikke-fornybar energikilde, og med overfiske vil fisken "forsvinne" fra kysten vår, å dette kan komme til å tvinge fremtidens entreprenører, uansett hvilken region de kommer fra, til å tenke nytt. Her vil det da være muligheter for å videreutvikle, og kanskje komme med nye produkter/tjenester rundt bruken av vannkraft, slik at det Norske næringsliv ikke dør i takt med at oljen fordunster, og fisken spises opp.

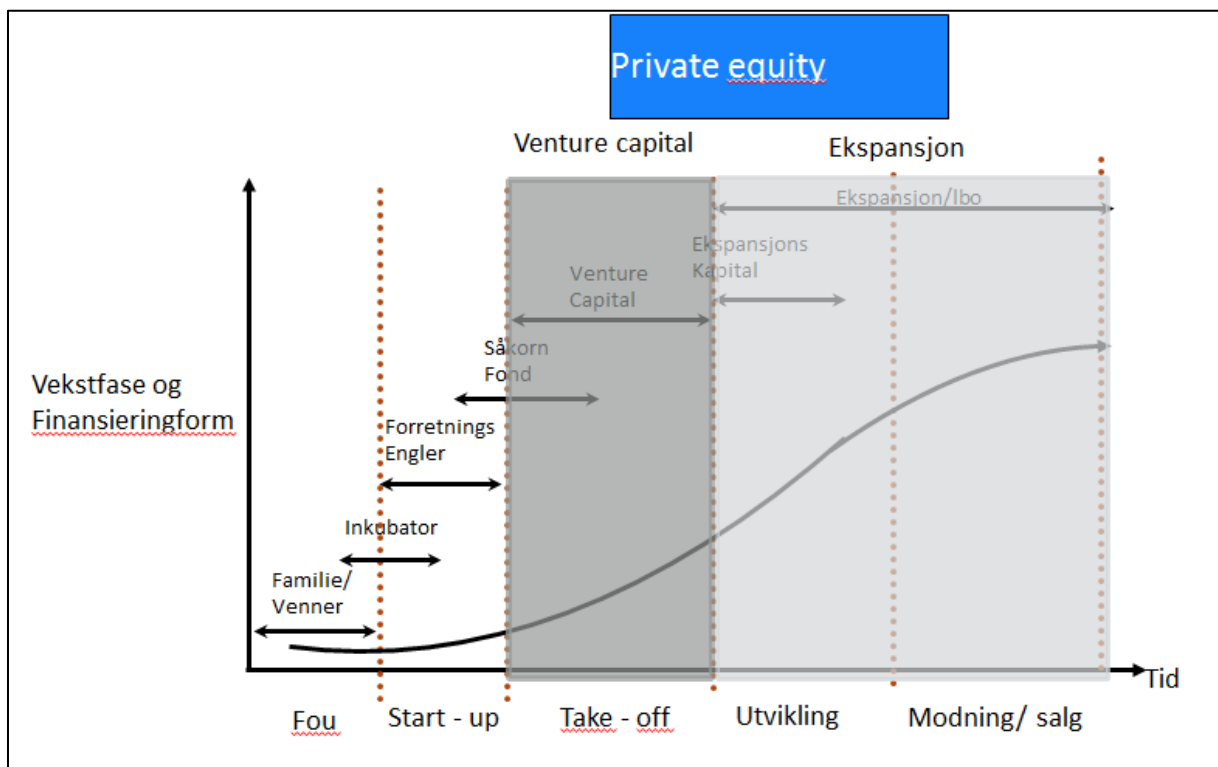
Kapitaltilgang

Det vil være naturlig å anta at kapitaltilgangen i de forskjellige delene av landet er forskjellige. Dette stemmer godt over ens med de resultatene Mjøs, Rud & Stamland kom frem til i 2008. Grunnen til dette er så enkelt som, ifølge Mjøs et al. flyten av penger (kontantstrømmer) varierer alt etter hvor i landet bedriften hører hjemme. dette mener imidlertid Mjøs et al. er forskjeller i strukturen i næringene, og ikke en svikt i markedet. Men dette kan ha noe med hvem som investerer i en bedrift. De som investerer er blant annet familie og venner, forretningsengler og Venture kapital (se figur 2.5) fond som for eksempel Helgeland Invest.

Disse 3 typene av investorer (familie og venner, forretningsengler og venturefond) er av privat karakter, og dermed stemmer og med Mjøs, Rud & Stamland (2008) sin konklusjon. Men dermed er det og vanskelig å finne informasjon rundt disse fenomenene. Her må man gjøre forutsetninger, og med tanke på hvor i landet befolkningen faktisk er bosatt, samt hvor bedriftene i den største næringen (oljebransjen) hører hjemme, vil man kunne anta at kapitaltilgangen i Norge er størst i regionene Oslo & Akershus og på Vestlandet. Det finns dog kapital fond av diverse typer i alle regionene, for eksempel kunnskapsparke og

landsdekkende og regionale investeringsfond. De regionale investeringsfondene investerer ofte i hovedsak i bedrifter i nærmiljøet, og da innenfor bransjer som står sterkt i regionen (Indregård, 2012). I Helgeland Invest, for å bruke dem som et eksempel, så er noe av hovedfokuset for deres investeringer innen sjømat/havbruk og innen olje/gass.

Alt av kapitaltilgang kommer dog ikke bare gjennom det private, noe kommer gjennom offentlige virkemiddelsprogrammer (kapittel 2.5.2.1).

Figur 2.5 - Hvor i en bedrifts vekstfase det blir investert (Indregård, 2012)

I dagens marked er det dessverre pengetørke for nye bedrifter, i 2012s første halvår ble det investert 3 millioner kroner av såkornsfond, mot 14 millioner i samme periode i 2011 (Sveinbjørnsson, 2012). Som nystartet bedrift spiller det da ikke stor rolle i hvilken region i Norge man er fra, mulighetene for å kunne hente inn kapital i dagens marked er lave, men som entreprenør kan man være sikker på at forretnings- idéen/planen er bra hvis man faktisk klarer å hente inn kapital.

Infrastruktur

Infrastrukturen i Norge er ikke fullt så bra som den burde være (Tønder, 2012).

Infrastrukturen omfatter veier, flyplasser, jernbaner, offentlige bygninger, havner og

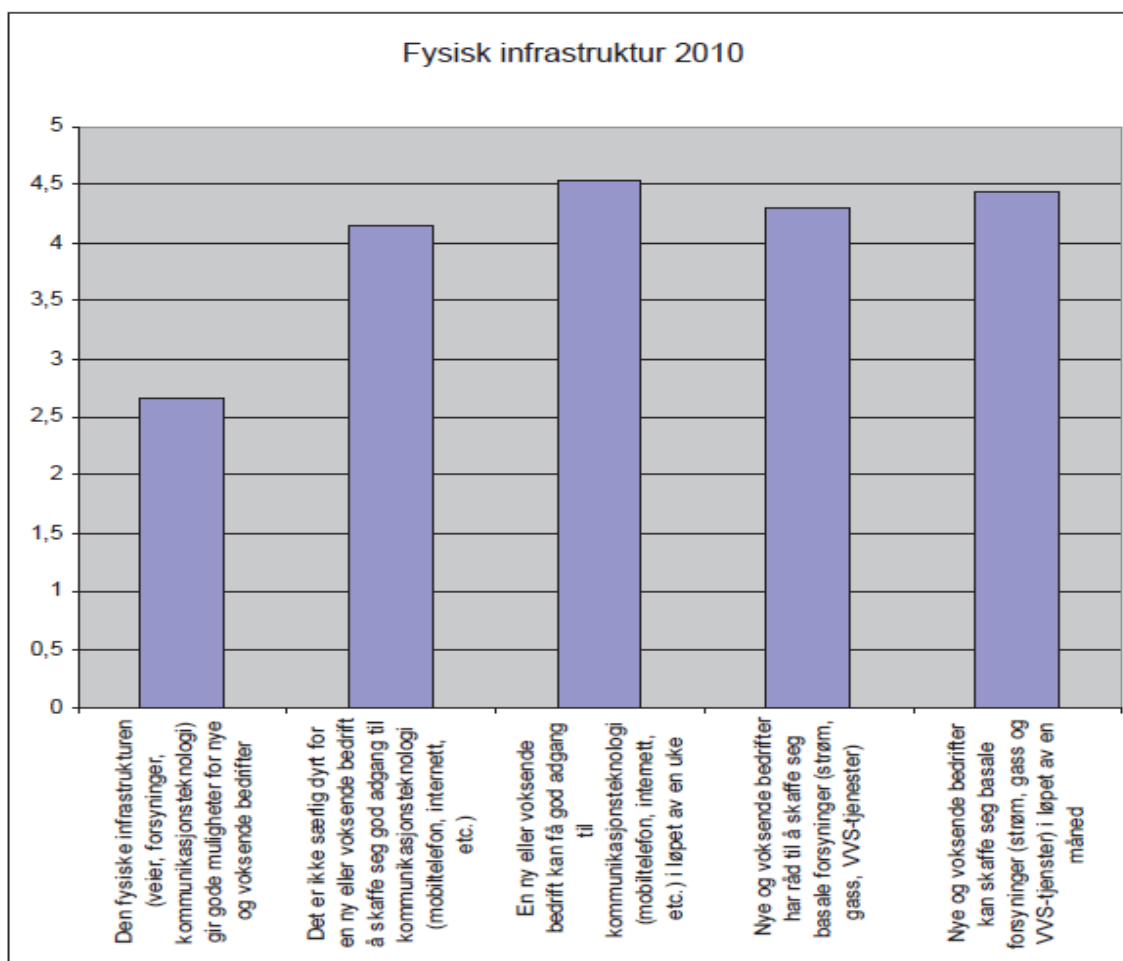
rørledninger for transport av olje og gass (Wethal, 2009). Dette er et felt som er svært kapitalkrevende for å forbedre, men det er et område av Norges økonomiske geografi som har stor innflytelse på den økonomiske veksten i landet.

Et eksempel man kan se på er utbyggingen av Snøhvit feltet utenfor Hammerfest.

Utbyggingen av Snøhvit kostet 58 milliarder kroner (Heyerdahl, 2008), men som ved full kapasitet vil produsere for mellom 30 og 50 millioner kroner dagen. (Ibid). Med tanke på eksemplet med Snøhvit feltet, så oppsummerer Tønder (2012) betydningen av infrastrukturen rolle for entreprenørskap greit; *"Infrastruktur er kanskje noe av det viktigste satsingsområde for landets næringsliv i dag da den berører i sterk grad utvikling og vekst i Norge."*

Hammerfest var en by som slet med fraflytting og få jobber (Lund, 2008), men etter at utbyggingen startet økte folketallet, og ikke bare Hammerfest, men også Alta og Kvalsund har sett vekst, hvor de fleste bedriftene i området har økt omsetningen.

I følge Bullvåg, Kolvereid & Åmo (2010) er infrastrukturen i Norge relativt god, noe vi kan se på figur 2.6, selv om GEMs eksperter mener scoren på veier og kommunikasjonsteknologi er noe lav i forhold til hva den burde være i Norge.

Figur 2.6 - Hvordan 5 ulike utsagn om den fysiske infrastrukturen blir bedømt av GEMs norske eksperter 2010

2.5.2.1. Tilgang til offentlige virkemiddelprogrammer

Porter (1990), i (Tuft, 2009) sier at myndighetenes rolle ikke er like viktig i innovasjonsdrevne økonomier som i andre økonomier. Likevel har Norge har et par offentlige virkemiddelprogrammer som virkelig positiv innvirkning på Norsk næringsliv. Jeg tenker i første omgang på Innovasjon Norge, og SIVA (Selskapet for Industrivekst SF), som årlig bidrar med milliarder av kroner, gjennom kunnskapsparker og inkubatorer, så vell som stipender og lån. Jeg kommer til å se på Innovasjon Norge.

Innovasjon Norge

Innovasjon Norge er en organisasjon som skal hjelpe til med å støtte næringsutviklingen i landet (Bones & Ingebretsen, 2012), noe de har gjort siden oppstarten tilbake i 2004. Vi skal få oversikt over tildelinger gjort i 2011 av Innovasjon Norge (tabell 2.4), før man forklarer resultatene man har funnet.

Som vi kan se ut fra Tabell 2.4, så er det snakk om mange som får hjelp, og de får i snitt over 1 million kroner hver i stipender og lån. Jeg hadde ikke forventet å se at det var færrest innvilgede saker i den mest folkerike regionen (Oslo og Akershus), og at den regionen med nest flest tildelinger er den regionen med færrest innbyggere (Nord Norge). En forklaring på dette, i følge Bones og Engebretsen (2012) er at Innovasjon Norge ikke er en uavhengig organisasjon, men at de faktisk hjelper distriktene gjennom en aktiv distriktspolitikk.

Det var heller ikke i henhold til mine forventninger at Midt Norge var regionen med flest innvilgede saker, da denne regionen var på nedre halvdel over regioner med bedrifter involvert i TEA (Bullvåg, Kolvereid, & Åmo, 2010, s. 39), samt at folk fra denne regionen (i all hovedsak fra Trøndelag) ikke er de som pleier å vise at de har ambisjoner (jamfør tabell 2.5). Men også her kan nok forklaringen rundt den aktive distriktspolitikken komme inn, da dette er en region som består av mye landbruk. Av de 6 regionene, så er det vell strengt tatt kun Oslo og Akershus regionen som ikke er veldig involvert i landbruk, noe som og gjør utslag på tabellen.

En annen grunn til det heller lave tallet med saker innvilget i vår hovedstads region, kan grunne i tilgangen på annen kapital, som igjen gjør at denne formen for kapital kan bli valgt fremfor Innovasjon Norges kapital. De som er bosatte i urbane strøk kan ha sett på tallene til Innovasjon Norge, og da sett at sjansen for å bli tildelt penger er mye større hvis man kommer fra utkant Norge (Bones & Ingebretsen, 2012), og da valgt å droppe og søke om støtte. Det er altså liten sammenheng mellom støtte og aktivitet.

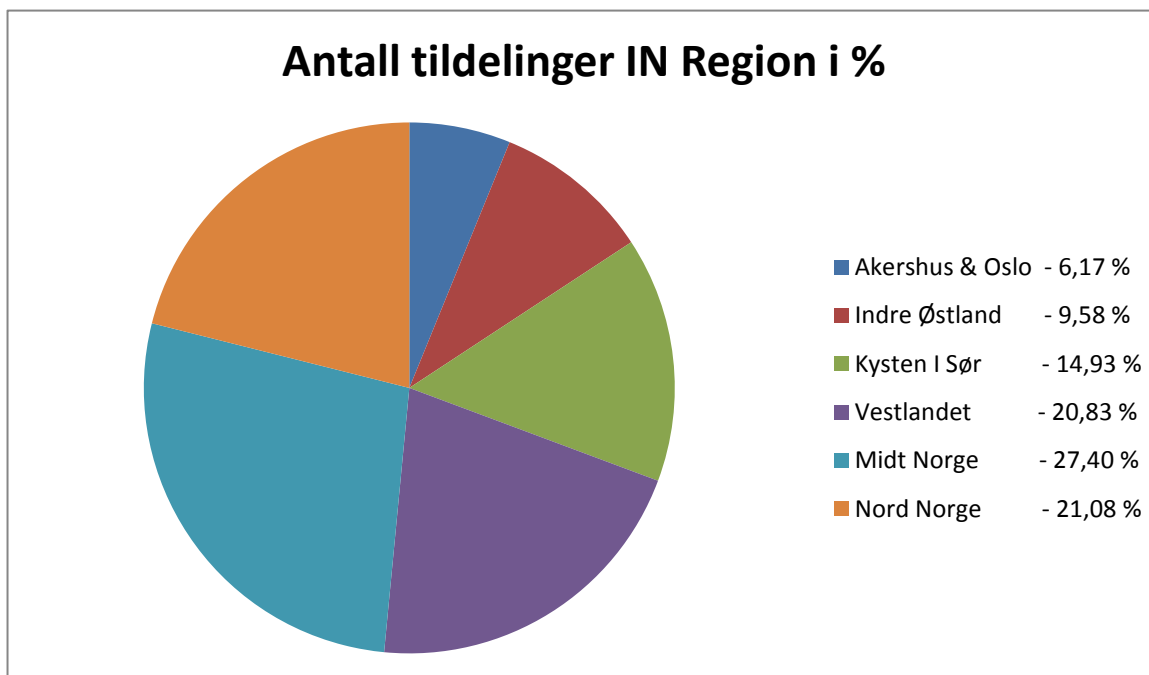
Fylke	Antall saker Innvilget	Sum Innvilget (i Mill. NOK)
Oslo	163	144,5
Akershus	175	133,1
Akershus & Oslo	338	277,6
Hedmark ³	Ukjent	362,1
Buskerud	199	133
Oppland	326	209
Indre Østland	525	704,1
Østfold	187	155,1
Agder ⁴	309	313
Telemark	266	208
Vestfold	56	158
Kysten i Sør	818	834,1
Sogn og Fjordane	339	255,4
Hordaland	416	471
Rogaland	386	316,6
Vestlandet	1141	1043
Møre og Romsdal	510	914
Nord – Trøndelag	430	390
Sør – Trøndelag	561	379
Midt Norge	1501	1683
Nordland	326	469,7
Finnmark	331	232,9
Troms	498	586
Nord Norge	1155	1288,6
Norge⁵	5478	5830,4

Tabell 2.4 - Tildelinger og lån fylkesvis IN 2011 (Innovasjon Norge)

³ Ikke opplyst hvor mange saker innvilget.

⁴ Tallene presentert i INs rapport var for et samlet Agder

⁵ Antall saker innvilget er antall saker fra hele landet, ekskludert Hedmark.

Figur 2.7 - Antall saker innvilget av Innovasjon Norge i 2011 per region

Figur 2.7 over presenterer samme resultatene som tabell 2.4, hvor den viser de prosentmessige tildelingene pr fylke.

2.5.3. Regionale forskjeller i Norge

Hvordan påvirker omgivelsene av entreprenøriell aktivitet?

For å kunne se på regionale forskjeller, må vi først ha en generell oppfatning av hva kultur er, og hvordan kultur påvirker entreprenørskap. Hanne Stokvik (2012) argumenterer for at det som former en kjerneidentitet i en gruppe er hvilke holdninger, normer, verdier og adferdsmessige mønster gruppen har. Sagt på en annen måte;

"Kultur et mønster av felles tausede antakelser som ble lært av en gruppe mens de løste sine problemer med ekstern tilpasning og intern integrering, som har virket gode nok til å bli vurdert som holdbare, og derfor blir de lært til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte, tenke og føle i relasjon til disse problemene."

Schein 1977 i Stokvik, 2012

Læringsaspektet bidrar til adferdsendring er krevende. Dette er grunnen til at adferdsendring er vanskelig, fordi mennesker er "vanedyr", og man blir påvirket av omgivelsene man ferdes i

daglig. Mange "tar og med seg" de kulturelle egenskapene det forventes at de innehar når de er i kontakt med personer med annen kulturell bakgrunn, ikke nødvendigvis bevisst, men fordi det sier noe om hvem man er.

Figur 2.8 - Warner-Søderholds 7 regioner (Warner-Søderhold, 2011)

Sett i et omgivelsesperspektiv betyr dette at barn og ungdom vil bli påvirket av foreldrene, og de generelle omgivelsene de blir utsatt for. Disse barna/ungdommene vil så igjen påvirke sine barn, som igjen vil påvirke sine barn. Man tar med seg den kulturen man har vokst opp med, som gammel julepynt eller bøker, dermed er det og vanskelig å oppdage endringer.

Barn som er født og oppvokst i Nord Norge vil mest sannsynlig ha et sterkere forhold til fisk, i forhold til barn født og oppvokst i Hedmark, grunnet Hedmarks mangel på kystlinje. Den samme retorikken kan benyttes innen entreprenørskap, og hvordan kulturen i nærområdet påvirker mulighetene for at du blir entreprenør eller ikke.

Warner-Søderhold (2010) presenterte en beskrivelse av folk fra forskjellige regioner i Norge, og den kan

du se i tabell 2.5 – *Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Nord Norge, Trøndelag, Osloregionen og Sørlandsregionen*, samt i tabell 2.6 - *Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Vestlandet, Midt Norge og Sørøst Norge*.

Warner-Søderhold (2011) har delt Norge inn i 7 regioner; Nord Norge (Finnmark, Troms og Nordland), Trøndelag (Nord- og Sør Trøndelag), Osloregionen (Oslo og Akershus), Sørlandsregionen (Vest- og Aust Agder), Vestlandet (Møre og Romsdal, Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland), Midt Norge (Oppland og Hedmark) og Sørøst Norge (Buskerud, Telemark, Vestfold og Østfold) visst her i figur 2.8 Warner-Søderholds 7 regioner.

Denne oppdelingen av Norge kommer jeg kun til å benytte meg av nå hvor vi skal ta for oss Warner-Søderholds tabeller på de kommende sidene. Videre har jeg benyttet meg av Bullvåg, Kolvereid, & Åmos (2010) regionoppdeling; Oslo & Akershus, Indre østland (Hedmark, Buskerud og Oppland), Kysten i sør (Østfold, Vestfold, Telemark, Aust- og Vest Agder), Vestlandet (Sogn og Fjordane, Hordaland og Rogaland), Midt Norge (Møre og Romsdal, Nord-og Sør Trøndelag) og Nord Norge (Nordland, Troms og Finnmark).

	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Nord Norge	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Trøndelag	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Osloregionen	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Sørlandsregionen
Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner for å beskrive folk fra denne regionen	<ul style="list-style-type: none"> • Mer direkte • Ikke redd for andre • Kaller en spade for en spade • Kaster ikke bort ord • Sier det som det er • Mer utadvendte • Har mer tid til overs for andre • Hjelper andre når det er behov • Snakker rett frem 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre Aggressive • Pleier ikke vise at de ambisiøse her • Stolte av universitetet NTNU som er i denne regionen • Fornøyde med at mange studenter fra NTNU bosetter seg her, og at kvinner har tekniske karrierer her • Kvinnelige ledere mer vanlig her enn i sør 	<ul style="list-style-type: none"> • Mer aggressive, stresset • Opptatt med karriere • Ambisiøse • Mindre tid til å bli kjent med andre • Kaldere • Et bra sted for kvinner og menn som ønsker å gjøre karriere • Mindre tid til frivillig arbeid • Urbane, anonyme • Mer selvsikre • Mer fokusert på arbeid og karriere • Har profesjonell ytelse 	<ul style="list-style-type: none"> • Mer konservative og mer religiøse • Har kristne miljøer • stolte • mer reserverte • mindre direkte • mindre utadvendte • mindre åpen for nykommere • mindre villige til å kalle en spade for en spade • sterke familieverdier • tradisjonelle jobber og roller på jobb og hjemme • mindre «urbane» mindre opptatt av karriere

Tabell 2.5 - Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Nord Norge, Trøndelag, Osloregionen og Sørlandsregionen

	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Vestlandet	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Midt Norge	Uttrykk som brukes for å beskrive folk fra Sørøst Norge
Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner for å beskrive folk fra denne regionen	<ul style="list-style-type: none"> • Mer direkte enn i sør • Selvsikker • Prioriterer det å være direkte • Mer avslappet arbeidsmiljø enn i Oslo • Lettere å komme i kontakt med folk i Bergen enn f.eks. i Oslo eller i Sør • Stolte av kultur og tradisjoner 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre aggressive • «Pakker inn» hva de sier • Mindre banning enn i nord • Ting tar tid • Landlig kultur der folk ser etter naboer og venner • «Går rundt grøten» • Langt mindre direkte enn i nord 	<ul style="list-style-type: none"> • Mindre kollektivism • Mindre direkte her enn i Bergen eller i nord • Mer direkte enn i sør • Flere kvinnelige ledere her enn i sør • Mer forsiktig og privat enn i nord • Kler seg mer formelt • Mer fokusert på arbeid • Mer selvhevdelsesorienterte enn i sør • Mer målorientert

Tabell 2.6 - Uttrykk som brukes av folk fra andre regioner til å beskrive folk fra Vestlandet, Midt Norge og Sørøst Norge

Som Warner-Søderhold (2010) påpeker, dette er slik menneskene i de forskjellige regionene blir sett på av andre, og da blir det og til en del av hvem du faktisk er. Dette fordi du enten selv går inn i rollen som den direkte og utadvendte nordlendingen når du reiser til andre regioner, eller fordi det forventes av deg at du skal være det. Etter en stund, når de du møter og omgås med blir kjent med deg, vil du kanskje legge av deg disse egenskapene, men, som nevnt tidligere i dette kapittelet, det er vanskelig å endre kultur, og dermed er det og vanskelig å vite når man faktisk har byttet.

Norge er et langt land, hvor nordmenn har vokst opp med en differensiert kultur i forhold til hverandre, og dermed blir det og til dels stor forskjell på nordmenn. Hvis vi ser på noe av forskningen til Warner-Søderhold, ser vi for eksempel at mens personer fra Nord-Norge i større grad sier rett fram hva de tenker på, så går personer fra Midt-Norge mer "rundt grøten", og pakker inn hva de egentlig mener. Det vil fort kunne oppstå forvirringer mellom to personer fra disse regionene hvis de ikke er forberedt på den kulturelle bakgrunnen til motparten.

Noen mener at i et enkelt land kan det ikke være regionale forskjeller, da det er de samme økonomiske drivkreftene som står bak alt, mens andre igjen mener at det er klare forskjeller på regionene. For å avklare det raskt, **det er** store regionale forskjeller i Norge, noe vi blant annet kan se på tabell 2.7, hvor man ser store differanser i Brutto Nasjonal Produkt pr innbygger i de forskjellige fylkene i Norge. Hadde det ikke vært regionale (eller fylkesforskjeller i denne sammenheng) forskjeller, ville BNP pr innbygger vært lik, noe vi klart kan lese ut fra tabellen ikke er tilfellet.

Fylke	BNP pr Innbygger, indeks	BNP pr sysselsatt, indeks
Oslo	174	120
Akershus	92	102
Hedmark	73	85
Buskerud	86	93
Oppland	74	83
Østfold	71	86
Vest Agder	97	104
Aust Agder	74	89
Telemark	80	93
Vestfold	76	90
Sogn og Fjordane	92	93
Hordaland	103	101
Rogaland	114	106
Møre og Romsdal	100	104
Nord – Trøndelag	72	81
Sør – Trøndelag	94	96
Nordland	83	90
Finnmark	85	86
Troms	86	86
Norge	100	100

Tabell 2.7 - indeksbasert BNP i Norge, fylkesbasert ekskludert kontinentalsokkelen og Svalbard (Statistisk Sentralbyrå, 2013)

Det er fra min forståelse ikke noe tvil om forskjellene, og hvis man skal tolke denne tabellen, hvor BNP pr innbygger i Oslo er over det dobbelte av 11 av Norges resterende 18 fylker, har Oslos innbyggere mye bedre forutsetning for å bli entreprenører enn de som eksempelvis bor i henholdsvis Østfold og Nord Trøndelag (laveste og nest laveste BNP finnes i disse fylkene). I tillegg til høy gjennomsnittlig BNP, har de alt av støttefunksjoner innen kort distanse, og er dermed ikke like avhengige av andre med tanke på for eksempel fysisk infrastruktur, da dette uansett er på plass. Dette kan være en av grunnene til at Innovasjon Norge har færrest

utdelinger i det mest folkerike fylket (jamfør kapittel 2.5.2.1), da de faktisk ikke har et like prekært behov for økonomisk støtte.

2.6. Oppsummering av teorijennomgangen og undersøkelsesmodell for den empiriske undersøkelsen.

Teorijennomgangen har utdypet relevant teori omkring problemstillingen;

"Hvilke faktorer har innvirkning på tidligfase entreprenøriell aktivitet i den norske befolkningen; tilgang på muligheter, hvem man er, eller hvor man bor, og er det regionale forskjeller blant disse faktorene?"

Denne teorijennomgangen har avledet seks forskningsspørsmål. Det første forskningsspørsmålet har utgangspunkt i diskusjonen om TEA vil være forskjellig mellom fylkene i Norge.

F1. Er det variasjoner i den entreprenørielle aktiviteten (TEA) mellom regionene?

Jeg forventer at resultatene av mine undersøkelser vil vise variasjon i TEA på regions- og fylkesbasis, da teorien viser forskjeller i TEA i Norge tidligere år.

Entreprenører oppfattes ofte som målrettede og hardtarbeidende individer. I litteraturen er det påvist klare sammenhenger mellom indre drivkrefter og deltagelse i entreprenørskap.

Forskningsspørsmål 2 er:

F2. Påvirker de indre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?

Litteraturen identifiserer en klar sammenheng mellom motivasjon og mulighetsdrevet entreprenørskap. Ytre faktorer rundt entreprenøren av typen media og synet på entreprenørskap som ønsket karriere antas derfor å påvirke aktivitetsnivået.

Forskningsspørsmål 3 er:

F3. Påvirker de ytre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?

Davidsson (1995) la vekt på faktorer som kjønn, alder og utdanning, og pekte på disse faktorene som klare indikatorer på at den entreprenørielle aktiviteten blir påvirket av personlige egenskaper. Forskningsspørsmål 4 er:

F4. Blir TEA påvirket av personlige egenskaper?

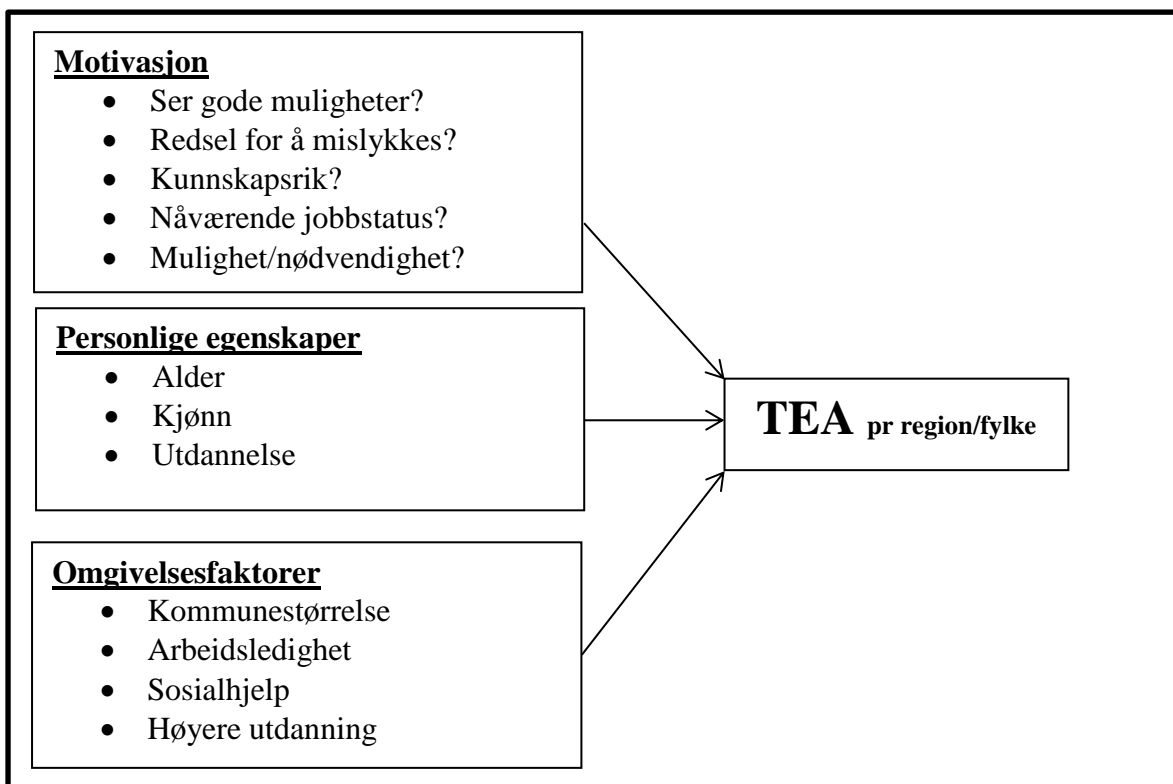
Det indikeres i teorien at omgivelsesfaktorer som kommunestørrelse og sosialhjelp er gode målestokker på tidligfase entreprenøriell aktivitet (jamfør forskningen til Hessels, van Gelderen, & Thurik (2008)). Forskningsspørsmål 5 er:

F5. Blir TEA påvirket av omgivelsesfaktorer?

De fem foregående forskningsspørsmålene har ledet frem til forskningsspørsmål 6. For å besvare problemstillingen, må man avgjøre hvilke faktorer som har innvirkning, samt at jeg ønsker å vite hvilke enkeltvariabler som kan forklare mest av variasjonen i TEA, samt predikere hvem som er entreprenør, og hvem som ikke er det.

F6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge?

Dette har ledet meg frem til utformingen av forskningsmodellen for mitt videre arbeid i denne masteroppgaven. Figur 2.9 nedenfor oppsummerer undersøkelsen.

Figur 2.9 - Studiens forskningsmodell

Neste steg i studien er å gå videre med å presentere mitt valg av forskningsmetode. Jeg har valgt å benytte meg av en kvantitativ metode, da jeg føler det er veien å gå for å kunne besvare studiens problemstilling på en best mulig måte. Planen er å se om jeg finner noen sammenhenger mellom de uavhengige variablene og den avhengige variabelen.

3. Metode

I dette kapittelet beskrives den metodiske tilnærmingen som jeg har benyttet for å kunne besvare problemstillingen. Først beskriver jeg filosofisk standpunkt, før jeg skrev kort om datainnsamling og populasjon. Neste del av kapittelet er gir en beskrivelse av forskjellige benyttede analysemetoder, før jeg går igjennom utfordringene jeg møtte, og hva jeg gjorde for å klare å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene mine.

3.1 Filosofisk standpunkt

Ifølge Easterby-Smith et al. (2008) i (Andreassen L.-M. , 2012) er det 3 grunner til hvorfor filosofiske faktorer burde forstås, og videre da kunne legge frem resultater fra sin forskning slik at den er tilfredsstillende.

1. Filosofien vil kunne hjelpe til med å avklare forskningsdesignet, og da menes ikke bare å avgjøre hvilke bevis som kreves og hvordan disse bevisene skal samles inn, men og for å kunne svare på problemstillingen og de dertil hørende forskningsspørsmålene.
2. Forstår man filosofiene, vil dette kunne gi forskeren svar på hvilken design som vil funke, og hvilken som ikke vil funke. Videre vil man da kunne forstå de forskjellige begrensningene det er ved de ulike designene, og på den måten kunne luke ut de som passer dårligst.
3. Med de to punktene ovenfor inne, vil forskeren bli bevisst ovenfor eksisterende design, kanskje til og med skape sitt eget forskningsdesign.

I boken *Management Research* av Easterby-Smith, Thorpe, & Jackson (2012) snakkes det om to filosofiske standpunkt, som til en viss grad er blitt et "offer" for stereotypi av tilhengerne av den andre filosofien, positisme og sosial konstruktivisme. For å kunne bestemme hvilket forskningsdesign, eller hvilken metode, man benytter seg av avhenger av hva man skal undersøke. "*Det er alltid problemstillingen som må styre metodevalget, og ikke omvendt*" (Askerøi, 2009, s. 40). Videre sier Askerøi at det er sjeldent at bare en metode vil være egnet, men at man grunnet for eksempel tids eller ressursmangel vil kunne holde seg til en metode hvis man har begrunnet valget av en metode fremfor en annen (Ibid).

Jeg har tenkt å finne svar på problemstillingen min gjennom et kvantitativt forskningsdesign, selv om man sikkert kan finne kvalitative innslag. Ifølge Easterby-Smith, Thorpe, & Jackson

(2012) har det vært en vekst i bruken av en miks av disse filosofiene (kvantitativ og kvalitativ), da, hvis gjort rett, blant annet gir bedre kredibilitet til resultatene, samt et videre perspektiv av fenomenet som blir undersøkt. Videre sier Johannessen, Kristoffersen & Tufte (2005, s. 363) *"i praktisk forskning [er det] ikke et entydig skille der man enten velger kvalitativ eller kvantitativ metode."*

3.1.1 Valg av forskningsmetode

Forskningsmetode betyr en planmessig fremgangsmåte (Gripsrud, Olsson, & Silkoset, 2010), og hva som er den beste metoden i den gitt situasjon vet man ikke før man har gjort en vurdering av situasjonen. Man må vurdere hva som er målet med det man forsker på, og man må se på hvilke ressurser man har tilgjengelig. Videre må man og samle inn dataene man trenger, før man analyserer og tolker resultatene man har fått. Jeg anså det ikke som en utfordring å velge hvordan forskningsmetode jeg skulle ta i bruk, da jeg tidlig kunne se at for å kunne besvare en oppgave som dette, som skal belyse hvilke entreprenørielle rammebetingelser som påvirker at man blir entreprenør i **hele** landet, var nødt å være av en kvantitativ tilnærming. Grunnen til dette er at det ville være nødvendig med et stort utvalg av respondenter for å kunne få frem et så korrekt bilde av virkeligheten som mulig. Videre ville mange svar gi oppgaven en høyere troverdighet (validitet), forutsatt at svarene er behandlet korrekt. Svarene man får ut av analysen vil og kunne treffe bedre for en region, enn hvis man kun spurte en eller to entreprenører i samme region.

3.2 Datainnsamling og populasjon

Datainnsamlingen som er blitt benyttet i denne oppgaven, er hentet fra det norske GEM prosjektet. Data fra innsamlingene i henholdsvis 2011 og 2012 er lagt til grunn for denne undersøkelsen. Kravene for å kunne være med i undersøkelsen var at man var i aldersgruppen 18-64 år, samt at man var registrert med et telefonnummer, enten via mobil eller huselefon. For at det skulle bli et representativt utvalg etter at besvarelsene var samlet inn, ble det ringt rundt til potensielle deltakere, og man fikk kun tilsendt spørreundersøkelsen hvis man forpliktet seg til å delta. Dermed har man og 100 % besvarelse, og det har ikke vært nødvendig med en bortfallsanalyse, da det ikke har vært noe bortfall. Utvalget har vært fordelt på alle Norges fylker, og totalt deltok 4001 personer fordelt på 2001 personer i 2011 og 2000 personer i 2012 (tabell 3.1).

Grunnen til at akkurat disse dataene ble benyttet, er at jeg leste GEMs rapport om entreprenørskap i Norge i 2011, og så at det var svært mange likheter i tema. GEMs bruk av dataene har i hovedsak vært for et samlet Norge, men når det viste seg at de innsamlede dataene inneholdt opplysninger om hvor i landet de entreprenørene hørte hjemme, var det ganske naturlig å spørre om tillatelse til å benytte meg av disse dataene.

MM. Norge regionsinndelt					
	Frekvens	Prosent	Gyldig prosent	Kumulativ prosent	
Valid	Oslo & Akershus	863	21,6	21,6	21,6
	Indre Østland	423	10,6	10,6	32,2
	Kysten i Sør	732	18,3	18,4	50,6
	Vestlandet	732	18,3	18,4	68,9
	Midt Norge	618	15,4	15,5	84,4
	Nord Norge	621	15,5	15,6	100,0
	Total	3989	99,7	100,0	
Missing	Nektet besvart	6	,1		
	Vet ikke	2	,0		
	System	4	,1		
	Total	12	,3		
Total		4001	100,0		

Tabell 3.1 - antall respondenter pr landsdel

3.3 Analysemetoder

Etter metodekapittelet (kapittel 3) skal jeg gå i gang med å analysere dataene jeg har, og for å forsikre høy kvalitet trengs det noen forskjellige analysemetoder. Selve analysen er gjort ved hjelp av SPSS 20 for Windows. Studien er kvalitetssikret ved å gjennomføre en deskriptiv statistikk, og mine verdier var innenfor 5 % nivået. Med de resultatene vil man kunne påstå at variablene er normalfordelt. For å kunne besvare forskningsspørsmålene er det nødvendig å benytte kvantitative beregningsmetoder. Verktøyene jeg har benyttet meg av er krysstabeller med chi kvadrat, t-test og regresjonsanalyse.

3.3.1 Krysstabeller

I krysstabeller ønsker man å finne sammenhenger mellom flere variabler, eksempelvis kjønn og deltagelse i entreprenøriell aktivitet. *"hensikten med en bivariat analyse er å sammenlikne hvordan enheter som har en bestemt verdi... fordeler seg på en annen variabel"*

(Johannessen, Kristoffersen, & Tuft, 2005, s. 278). I mitt eksempel over vil det da være

mulig å se etter forskjeller i besvarelsene, hvor man kan se hvordan svarene til kvinnene er fordelt, hvor X % er involvert i TEA, mens Y % ikke er involvert. Videre vil man kunne få opp hvor stor andel av kvinnene som er involvert i TEA opp mot totalen involvert i TEA. For å avgjøre om resultatene er signifikante, benytter man seg av Pearsons chi kvadrat, hvor resultatene er signifikante hvis verdien er lik eller lavere enn 0,05, som betyr at det er 95 % sannsynlighet for at variabelen er signifikant.

3.3.2 T-test

T-test er en annen metode å finne ut om svarene er signifikante på 0,05 nivå (jamfør forrige kapittel). Her er formålet å finne ut om det er signifikante forskjeller mellom svarene på et spørsmål, mens man er gruppert enten i en gruppe eller en annen. Grafen man får er en normalfordelingskurve, og målet er å *"beregne konfidensintervallet for nullhypotesen slik at vi kan avgjøre om det er H_0 eller H_a som er best sannsynlig"*. (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2005, s. 339). Hvis H_0 er mest sannsynlig, vil forskjellen i gjennomsnitt være nær ofte, og sjeldent langt unna 0. Det motsatte er tilfellet hvis H_a er mest sannsynlig (Easterby-Smith, Thorpe, & Jackson, 2012, s. 269).

Når man vet nullpunktet (gjennomsnittet), må man finne ut hvor stort standardavviket er. For at H_a skal være signifikant på 0,05 nivå, må resultatene ligge ca. 2 standardavvik unna gjennomsnittet (Ibid). Svarene man får kan avgjøre om resultatene er signifikante, eller om forskjellene i svar bare er et resultat av tilfeldigheter, og ikke en følge av TEA. Man kan ikke konkludere med at svarene man får er helt rette, men at de sannsynligvis er korrekte.

3.3.3 Regresjonsanalyse

I en regresjonsanalyse prøver man å finne en klar sammenheng mellom variablene. I følge Johannessen, Kristoffersen & Tufte (2005) har regresjonsanalyse flere (ikke utelukkende) formål, som går på å beskrive, predikere og/eller gi en årsaksforklaring. I denne rapporten blir det fokusert på alle disse formålene, slik at man får en god besvarelse av problemstillingen.

"Regresjonsanalyse er en analyseteknikk som gjør det mulig å kontrollere for forstyrrende variabler ved at den holder verdiene på en av de uavhengige variablene konstant, og kontrollerer om det er forskjeller mellom verdiene på de andre uavhengige variablene." (Ibid., s. 298).

For å kunne kartlegge problemstillingen min, er jeg nødt til å benytte meg av flere uavhengige variabler (jeg operasjonaliserer variablene mine i kapittel 3.4), og ved flere uavhengige variabler, heter det at man utfører en multippel regresjonsanalyse. Når man benytter seg av en multippel regresjonsanalyse, trekker man inn flere uavhengige variabler for å forklare hvordan/hvorfor den avhengige variabelen påvirkes.

"Den multiple korrelasjonskoeffisienten, eller R^2 , viser hvor mye av spredningen (variansen) i den avhengige variabelen som «skyldes» variasjon i den uavhengige variabelen. R^2 kan variere mellom 0 og 1" (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2005, s. 306) Hvis R^2 er i nærheten av 1, kan mesteparten av variasjonen i den avhengige variabelen forklares av de uavhengige variablene, mens R^2 i nærheten av 0 forklarer svært lite av variasjonen.

For å finne ut hvor sterk sammenheng det er mellom avhengig og uavhengig variabel, må man finne regresjonskoeffisienten, som også er kjent som helningskoeffisienten (Ibid).

Helningskoeffisienten forteller om sammenhengen mellom avhengig og uavhengig variabel, hvor sterk/svak den er, og verdiene på denne går mellom +/- uendelig. *"Fordelen med den ustandardiserte koeffisienten er at den kan fortolkes direkte ut fra målestokkene til avhengig og uavhengig variabel"* (Ibid, s. 309), noe som er grunnen til at jeg har forholdt meg til denne ustandardiserte koeffisienten.

For å avgjøre om forskningen går i rett retning, må man teste hvor signifikant resultatene er. Ifølge Johannessen, Kristoffersen, & Tufte (2005) er det vanlig med et signifikansnivå på 5 %, og med dette menes det at det er akseptabelt med at det er 5 % sannsynlighet for å forkaste en korrekt nullhypotese (H_0).

3.4 Operasjonalisering av variablene

Målet med å operasjonalisere noe, er å gjøre ett (abstrakt) tema kvantifiserbart.

"Operasjonalisering viser både til prosessen med å gjøre et generelt fenomen konkret, men også til det konkrete sluttresultatet som er variabler og verdier" (Johannessen, Kristoffersen, & Tufte, 2005, s. 241).

Under, i tabell 3.2, presenteres hovedtemaene som det har vært lagt vekt på i oppgaven, og av disse variablene, er en avhengig og tre er uavhengige, samt en kontrollvariabel som vil bli benyttet under "personlige egenskaper".

Avhengig variabel	TEA pr region/fylke
Uavhengig variabel	Motivasjon
Uavhengig variabel	Personlige egenskaper
Uavhengig variabel	Omgivelsesfaktorer
Kontrollvariabel	Nåværende jobbstatus

Tabell 3.2 - variabler operasjonalisert

I hvert av de neste delkapitlene kommer jeg til å legge frem utfordringer jeg fikk for å kunne besvare de forskjellige variablene, samt hvordan jeg løste problemene med dette.

3.4.1 Entreprenøriell aktivitet i Norge

Det første jeg var nødt til å ta stilling til, var å avgjøre hvilket målnivå man skulle se på det gjaldt TEA. Et problem her er at det kan være "entreprenørskapslommer", hvor enkelte områder vil ha overrepresentasjon av entreprenører, mens da andre områder ikke vil ha noen entreprenører i det hele tatt. Det kunne vært mulig og sett på resultater helt ned på bydelsnivå, men da man ikke har forskning som går ned på dette nivået, ble det droppet.

Jeg startet med å se på fylkesnivå (fordi denne variabelen eksisterte fra før), og resultatene ble satt opp med krysstabell. Jeg ønsket å se nærmere på resultatene på regionsbasis og, dermed var jeg nødt til å lage en ny variabel i SPSS, slik at man kunne sjekke TEA pr region. For å kunne gi en konklusjon, ble de i tillegg til krysstabell testet via regresjon og NPAR-test (non-parametric test), og resultatene viste seg å være robuste.

3.4.2 Motivasjon

Jeg viste lenge ikke hvordan man skulle få frem resultater for et spesifikt svar i krysstabeller. Dette var et problem, da jeg ønsket å finne ut hvordan befolkningen svarte på de forskjellige spørsmålene, men med hjelp fikk jeg forståelse for hvordan dette funket. Noe som gjorde motivasjonskapittelet lettere å håndtere, var svarene man fikk i kapittelet som omhandlet den entreprenørielle aktiviteten i Norge.

For å sammenligne motivasjonen til entreprenørene opp mot den resterende befolkningen, ble det først utført en T-test. T-testen har mange linjer, og leser man av feile linje med

informasjon, kan man endre opp med feile svar. Hva som er den rette informasjonen avgjøres gjennom å se på signifikansnivået.

Etter kartleggingen av betydningen av motivasjon som forklaringsfaktor på TEA, ønsket jeg å se på hvordan motivasjonen forandret seg basert på nåværende jobbstatus. For å kunne gjøre dette, var man igjen nødt til å benytte seg av krysstabeller og chi kvadrat.

3.4.3 Personlige egenskaper

En av utfordringene med personlige egenskaper opp mot TEA, var at alder er en kontinuerlig variabel, noe som ville gjort det vanskelig å få frem fornuftige svar. For å gjøre noe med dette, ble alderen til respondentene samlet i en ny variabel, hvor alderen ble gruppert med intervaller på 10 år. Som i de tidligere delkapitlene var mest hensiktsmessige analyseform en krysstabell, og dette ble gjort uten alt for store problemer.

3.4.4 Omgivelsesfaktorer

Det var inn under omgivelsesfaktorene at de første virkelige problemene begynte å komme. Hvordan man skulle håndtere svarene man fikk i kapittelet entreprenøriell aktivitet i Norge, var noe som plaget meg en stund. Spørsmålene dreide seg om hvordan man skulle håndtere spørsmålene hvordan TEA ble påvirket av faktorer som arbeidsledighet, sosialhjelp, og utdanningsinstitusjoner. Etter mange diskusjoner, og forsøk på løsninger, hvor mange nye variabler ble laget (dummykodet), men resultatene ble ikke bra. Dermed ble problemet løst med å droppe disse spørsmålene, og kun fokusere på variabelen kommunestørrelse.

Det fantes ikke variabler som hadde gruppert størrelsen på hjemkommunene til respondentene, det var kun opplyst om enten navn på hjemkommune, eller postnummer. Dermed måtte man skaffe informasjon om innbyggertallet i kommunene, slik at alle respondentene hadde et innbyggertall knyttet til seg. Etter dette var det bare å gruppere variablene, i eksempelvis liten/stor kommune, eller liten/medium/stor kommune.

Neste steg ble å avgjøre om kommunestørrelse hadde signifikant innvirkning på TEA, dette ble gjort gjennom en T-test. Resultatet fra T-testen var signifikant, dermed ble krysstabell benyttet for vise sammenhengen mellom svarene. Her var plutselig ikke svare signifikante lengre, men en omkoding av kommunestørrelsesvariabelen, hvor man kuttet antall kommunestørrelser fra fem til to gav signifikante resultater.

3.4.5 Hovedanalysen

Det ble lenge fundert på hvordan man skulle klare å finne en sammenheng mellom svarene gitt av respondentene og TEA. Valget falt på en regresjonsanalyse. Et nytt problem oppstod når alle variablene var plugget inn i analysen, da Cox & Snell R Square (modellens forklaringsfaktor) var lav, selv om modellen kunne predikere over 90 % av hvem som var entreprenør, og hvem som ikke var det. Grunnen til den store prediksjonsevnen var at modellen predikerte null entreprenører.

For å løse problemet med at analysen ikke predikerte noen entreprenører, måtte man ha et like stort utvalg av entreprenører som ikke-entreprenører, og dette utvalget ble tilfeldig trukket av respondentene. Selv om dette ikke gir et helt korrekt syn på befolkningen som helhet, får man likevel et klarere bilde av forskjellene mellom Ola Nordmann og Ola Entreprenør. Prediksjonsevnen gikk naturlig nok noe ned, men holdt seg likevel på et anstendig høyt nivå, og modellens forklaringsfaktor ble over tredoblet.

Et problem som på mange måter var gjeldende når jeg gjorde alle analysene, var hvordan man gjennomførte analysen korrekt, samt hvordan tolket resultatene. Dette problemet løste seg takket være ansatte ved Universitet i Nordland som svarte villig på spørsmål, og Youtube, hvor mange forklaringsvideoer er blitt laget. Mange timer er gått med til disse videoene, og de har hjulpet meg mye.

3.5 Oppsummering

I løpet av skrivingen av masteroppgaven støtte jeg på diverse problemer. Ingen av problemene var verre en at det lot seg løse, med hjelp av tålmodighet og en plan. I dette kapittelet har jeg fortalt hvordan jeg løste problemene i oppgaven, samt hvilke analyseverktøy som har blitt benyttet, og hvordan disse verktøyene kunne benyttes. De benyttede verktøyene har vært Krysstabeller, t-test og regresjon, og disse verktøyene har hjulpet meg til å besvare problemstillingen og forskningsspørsmålene mine.

4. Resultater

4.1. Innledning

Det overordnede forskningsspørsmålet som søkes besvart i denne undersøkelsen er å finne ut om det er spesifikke personlige egenskaper, tilgang på muligheter eller omgivelsesfaktorer som forklarer nivået på involvering i entreprenøriell aktivitet i befolkningen. Analysen tar utgangspunkt i data innsamlet fra et representativt utvalg av i alt 4001 innbyggere i Norge. Analysen er delt inn i et sett av forskningsspørsmål som hver bidrar til å avdekke hvilke faktorer som bidrar til at flere eller færre nordmenn velger å delta i entreprenøriell aktivitet. De overordnede forskningsspørsmålene som besvares er:

- F1. Er det variasjoner i den entreprenørielle aktiviteten (TEA) mellom regionene?
- F2. Påvirker de indre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?
- F3. Påvirker de ytre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?
- F4. Blir TEA påvirket av personlige egenskaper?
- F5. Blir TEA påvirket av omgivelsesfaktorer?
- F6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge?

Disse seks forskningsspørsmålene har som hovedmål å finne ut hvilke faktorer som har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge, slik at man kan få besvart problemstillingen. Første steg på veien er å se om det er variasjoner i den entreprenørielle aktiviteten i regionene.

4.2. Entreprenøriell aktivitet i Norge

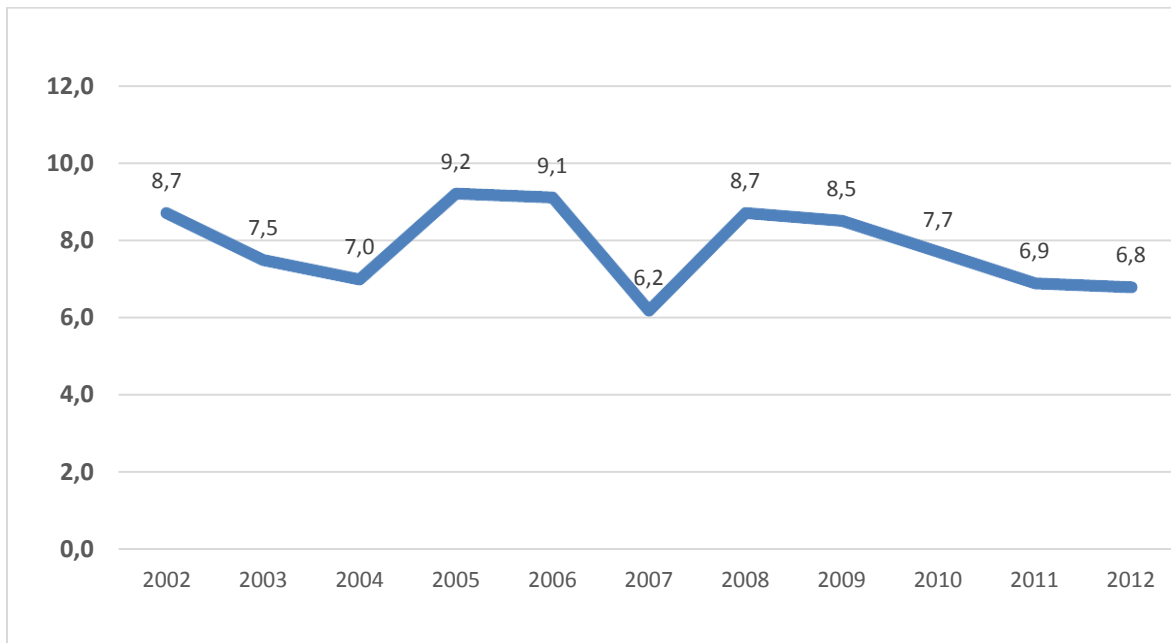
Norge er et langt land, med store forskjeller, ikke minst kulturelt (jamfør Warner-Søderhold, 2010). Videre viser tidligere forskning av Bullvåg, Kolvereid, & Åmo (2010) at det faktisk var regionale forskjeller i entreprenøriell aktivitet i Norge. Jeg forventer dermed at resultatene peker mot forskjeller i TEA basert på hvor man bor i landet (regionalt, eller på fylkesbasis).

Først vil det bli sett på TEA-utviklingen i Norge, for å få en forståelse av dagens situasjon.

4.2.1. Utviklingen i entreprenøriell aktivitet i Norge

Den entreprenørielle aktiviteten i Norge varierer fra år til år, og som med de fleste andre ting, går det opp og ned med antallet som er involvert. Dette er ikke en særegenhet for Norge, men

noe som alle land opplever. Figur 4.1 viser utviklingen i involveringen i entreprenøriell aktivitet i Norge i perioden 2002 -2012, og trenden har vært nedadgående.

Figur 4.1 - Utviklingen TEA i Norge 2002 - 2012

Som vi kan se ut i fra figuren er antall involverte i en nedadgående kurve, hvor det har vært nedgang siden 2008. Man har fortsatt 0,6 prosentpoeng å gå på før man når bunnivået fra 2007, men trenden på landsbasis har ikke vært lovende. I tillegg viser de nyeste GEM – resultatene at den negative trenden fortsetter, hvor TEA i 2013 var på 6,3 %.

Etter å ha sett at Norge har en nedadgående involvering i TEA, er neste steg å se nærmere på den entreprenørielle aktiviteten på fylkes – og regions basis for årene 2011/2012. Dette blir gjort i neste kapittel.

4.2.2. TEA på regions- og fylkesnivå

For å måle den entreprenørielle utviklingen i Norge, har jeg beregnet TEA på fylkes og regions nivå. TEA måles som andelen av befolkningen som i løpet av de siste 42 månedene har startet opp bedrift, eller som holder på med oppstart akkurat nå. Resultatene er presentert i tabell 4.1.

Region	TEA	Region	TEA
Oslo	7,04 %	Sogn og Fjordane	4,29 %
Akershus	6,32 %	Hordaland	8,72 %
Akershus & Oslo	6,72 %	Rogaland	6,92 %
Hedmark	7,41 %	Vestlandet	7,51 %
Buskerud	7,51 %	Møre og Romsdal	5,83 %
Oppland	6,34 %	Sør – Trøndelag	5,21 %
Indre Østland	7,09 %	Nord – Trøndelag	7,26 %
Østfold	5,91 %	Midt Norge	5,83 %
Aust-Agder	9,52 %	Nordland	6,20 %
Vest-Agder	6,40 %	Troms	5,71 %
Telemark	8,63 %	Finnmark	6,59 %
Vestfold	9,39 %	Nord Norge	6,12 %
Kysten I Sør	7,79 %		
Norge	6,87 %		
Chi kvadrat fylke	8,989	Chi kvadrat region	3,100
Sig. fylke	,960	Sig. region	,684

Tabell 4.1 - involvert i TEA pr fylke / region, sammenlagt i årene 2011/2012

Tabell 4.1 viser fylkene som tilhører den gitte regionen står over regionen (uthevet skrift), samt TEA pr fylke/region. Tabellen viser at tre regioner har TEA over landsgjennomsnittet, mens tre ligger under landsgjennomsnittet. Over landsgjennomsnittet finner vi **Kysten I Sør (7,79 %)**, **Vestlandet (7,51 %)** og **Indre Østland (7,09 %)**, mens **Akershus & Oslo (6,72 %)**, **Nord Norge (6,12 %)** og **Midt Norge (5,83 %)** befinner seg under landsgjennomsnittet på 6,87 %.

I regionen **Akershus & Oslo** drar Oslo opp snittet, men jeg hadde forventet å se enda høyere TEA i hovedstaden, hvor TEA bare så vidt er over landsgjennomsnittet. På **Indre Østland** er tilgangen på entreprenører meget jevn, hvor det kun skiller 0,1 % mellom Hedmark, Buskerud og Oppland. **Kysten I Sør** har store variasjoner, hvor man har 3 av de 4 enkeltfylkene med høyest TEA (Aust-Agder, Vestfold og Telemark) mens Vest-Agder og Østfold er et stykke under snittet. **Vestlandet** blir trukket opp av et fylke, Hordaland, som er det fylket med tredje flest involvert i TEA. Det som drar ned snittet er Sogn og Fjordane, som er det fylket det er

lavest TEA i. Siste fylke er Rogaland, som var det andre fylket jeg hadde forventninger til, da Stavanger (Norges oljehovedstad) hører hjemme her. Som med Oslo, kan jeg bare konstatere at TEA er marginalt over landsgjennomsnittet i Rogaland. **Midt Norge** er, som nevnt tidligere, den regionen som kommer dårligst ut, med et snitt som er over 1 % under landsgjennomsnittet. Regionen består av fylkene som har nest lavest og fjerde lavest TEA, Sør-Trøndelag (som jeg hadde forventet mer av da Norges tredje største by, Trondheim, ligger her), og Møre og Romsdal. Regionen består og av Nord-Trøndelag, som har en TEA som er å finne rett over landsgjennomsnittet. Til slutt har vi da **Nord Norge**, hvor TEA i både Nordland, Troms og Finnmark er under landsgjennomsnittet. Verst er situasjonen i Troms, som er det tredje dårligste fylket. Troms hadde jeg og forventet mer av, med fylkeshovedstad Tromsø som største by. Det er ca. 25 % i forskjell mellom dårligste og beste region i nivået på TEA. Som Chi kvadrat resultatene viser er forskjellen for liten til å være signifikant. En kan dermed ikke med 95 % sannsynlighet hevde at det er forskjell mellom regionenes entreprenørielle aktivitet i Norge

I tabell 4.2 er fylkene oppsummert ut fra om de er under, over, eller om lag på gjennomsnittlig TEA. Intervallet for gjennomsnittet for TEA går 0,50 % over og under landsgjennomsnittet, det vil si at disse fylkene har en TEA under 6,37 %, mellom 6,37 % -7,37 %, eller over 7,37 %. Dette er gjort for å se om det er en spesifikk måte å gruppere fylkene på.

Under gjennomsnittlig TEA	Gjennomsnittlig TEA	Over gjennomsnittlig TEA
<ul style="list-style-type: none"> • Sogn og Fjordane • Sør - Trøndelag • Troms • Møre og Romsdal • Østfold • Nordland • Akershus • Oppland 	<ul style="list-style-type: none"> • Vest – Agder • Finnmark • Rogaland • Oslo • Nord – Trøndelag 	<ul style="list-style-type: none"> • Hedmark • Buskerud • Telemark • Hordaland • Vestfold • Aust - Agder

Tabell 4.2 – Fylkenes TEA i forhold til landsgjennomsnittet

Ved første øyekast på tabell 4.2, er det vanskelig å se om noen grupperende faktorer. Man kan se det er to fylker fra henholdsvis **Nord Norge** og **Midt Norge** i den laveste kategorien, samt

at disse regionene har et fylke i midtseksjonen som sitt beste fylke. **Oslo & Akershus**-regionen er representert med et fylke i hver av de to dårligste kategoriene. **Vestlandet** er representert med et fylke i hver av kategoriene, og **Kysten I Sør** og er spredt i alle kategoriene, med et fylke i hver av de to dårligste, og med tre fylker i den høyeste kategorien. Siste region er **Indre Østland**, som har alle sine to av tre fylker representert i den høyeste kategorien, mens siste fylke, er å finne i den laveste kategorien.

Tabell 4.3 presenterer samme resultater som tabell 4.2, hvor regionene, ikke fylkene, blir gruppert opp mot gjennomsnittlig TEA. Som i forrige tabell, er intervallet for gjennomsnittlig TEA 0,50 % over og under landsgjennomsnittet, dermed har regionene enten under 6,37 %, mellom 6,37 % -7,37 %, eller over 7,37 %

Under gjennomsnittlig TEA	Gjennomsnittlig TEA	Over gjennomsnittlig TEA
<ul style="list-style-type: none"> • Midt Norge • Nord Norge 	<ul style="list-style-type: none"> • Akershus & Oslo • Indre Østland 	<ul style="list-style-type: none"> • Vestlandet • Kysten I Sør

Tabell 4.3 - forventet TEA pr region

I tabell 4.3 TEA pr region presentert. Som forventet finner vi at de to nordligste regionene har lavere TEA enn gjennomsnittet (jamfør tabell 4.2). Videre ser man at områdene rundt hovedstaden (regionene Akershus & Oslo, og Indre Østland), ligger rundt gjennomsnittet, mens kyststripen i det sørlige Norge (Vestlandet og Kysten I Sør) ligger over landsgjennomsnittet.

I tillegg til krysstabell med Chi kvadrat (tabell 4.1), ble to andre tester utført for å avgjøre om forskjellene mellom regionene/fylkene ikke var signifikante. Dette var en regresjonsanalyse, og en NPAR-test (Non-Parametric). I regresjonsanalysen kom det frem at Cox & Snell R Square (modellens forklaringsfaktor) var 0,001, som betyr at region/fylke kun forklarte 0,1 % av variansen i TEA. Resultatet av NPAR-testen var og at region ikke var en signifikant indikator på TEA. Disse resultatene gjør at man med 95 % sikkerhet kan avkrefte betydningen av region som forklaringsfaktor, selv om man kan finne enkeltfaktorer innad i regionene som er viktige.

I starten på dette delkapittelet sa jeg at jeg forventet å se variasjoner i TEA mellom fylkene/regionene, men resultatene indikerer at det ikke er signifikante forskjeller basert på region/fylke. Man kunne argumentert for at resultatene må være feil når TEA svinger fra 9,52 % i Aust-Agder til 4,29 % i Sogn og Fjordane, men resultatene viser klart at det ikke er signifikante forskjeller mellom fylkene eller regionene. En viktig forklaring er at avstanden mellom de som er rundt gjennomsnittet til de beste og svakeste er forholdsvis stor. Selv om forskjellen mellom svakeste fylke og sterkeste fylke i seg selv er signifikant forskjellig om bare denne avstanden måles, er det ikke en systematisk forskjell mellom regioners entreprenørielle aktivitet i sum. Det skyldes forholdsvis liten variasjon mellom regionene og mange regioner om lag på gjennomsnittet. Dette betyr at TEA ikke blir påvirket av entreprenørs bosted, dermed kan en ikke si at eksisterer en signifikant sterkere gründerkultur i deler av landet. Det vil derfor være andre faktorer som påvirker den entreprenørielle aktiviteten i Norge enn regioner, og i de neste delkapitlene skal jeg fokusere på faktorer som bedre enn region kan forklare andelen av Nordmenn som involverer seg i entreprenørskap.

4.3. Entreprenøriell motivasjon i Norge

Det er to typer for motivasjonsdrivere, indre og ytre. Spørsmålene som avgjør et individs motivasjon er om man kjenner noen som er involvert i TEA, om man ser gode oppstartsmuligheter i lokalmiljøet, om man har kunnskapene og egenskapene som trengs for å bli entreprenør selv, om redsel for å mislykkes ville hindret dem fra å bli entreprenør, om befolkningen ønsker lik levestandard, om entreprenørskap er et godt karrierevalg, om vellykkede entreprenører får status og respekt i befolkningen, samt om mediene skriver om suksessfulle nye bedrifter.

Første steg er å se på hvorfor entreprenørene har valgt denne karriereveien, og da GEM-prosjektet kaller Norge et innovasjonsdrevet land, forventer jeg at hovedvekten av de Norske entreprenørene har startet bedrift fordi de utnytter en mulighet i markedet. Tabell 4.4 legger frem svarene til entreprenørene i 2011/2012, og svarene støtter antagelsen min, hvor kun 5,84 % av entreprenørene svarte at de ble entreprenør av nødvendighet.

	Kvinner	Menn	Total	Total %
Nødvendighet	5	11	16	5,84 %
Mulighet	62	178	240	87,59 %
Ikke oppgitt	9	9	18	6,57 %
Total	76	198	274	100 %

Tabell 4.4 - Hvorfor entreprenørene velger å bli entreprenør

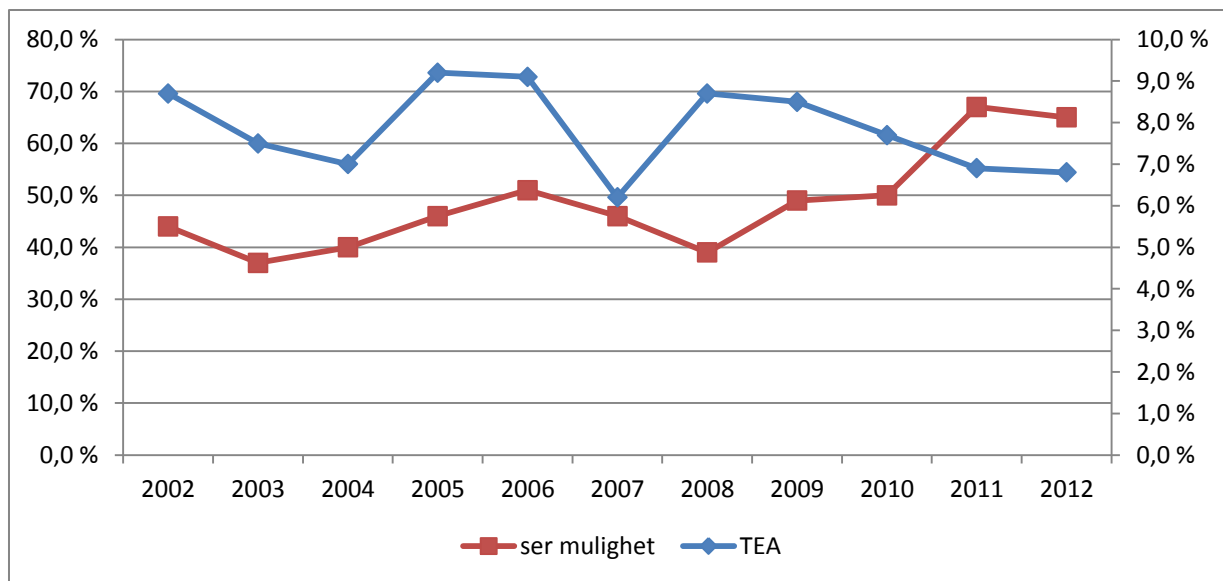
Dette bekrefter at Norge har en kultur der det å forfølge muligheter er den dominerende motivasjonstypen. For at individer skal handle, må det oppfattes som mer attraktivt å drive eget foran å være ansatt. Hvis det oppfattes som mer attraktivt å være ansatt fremfor å være entreprenør, vil andelen av entreprenører være vesentlig lavere enn hvis en entreprenøriell karriere fremstår som attraktivt.

4.3.1. Utviklingen i entreprenørielle drivkrefter i Norge

Det er nødvendig å se på utviklingen i motivasjonen til befolkningen, og resultatene viser utviklingen i perioden 2002-2012. Motivasjonsfaktorene som undersøkes er hvordan befolkningen oppfatter mulighetene for å starte egen bedrift, tro på egne kunnskaper, redselen for å mislykkes, entreprenørs status i samfunnet, og om det å bli entreprenør regnes som et godt karrierevalg.

Mulighetsoppfatningen i Norge

Den første indikatoren på motivasjon er å se på hvordan befolkningen oppfatter at tilgangen på muligheter i lokalmiljøet er. Er det god tilgang på forretningsmuligheter, antas det at sannsynligheten for at man ønsker å bli entreprenør øker, fordi man da ser hva som trengs i lokalmiljøet. Figur 4.2 viser utviklingen i prosent av befolkningen i aldersgruppen 18-64 år som ser forretningsmuligheter i Norge i perioden 2002 – 2012.

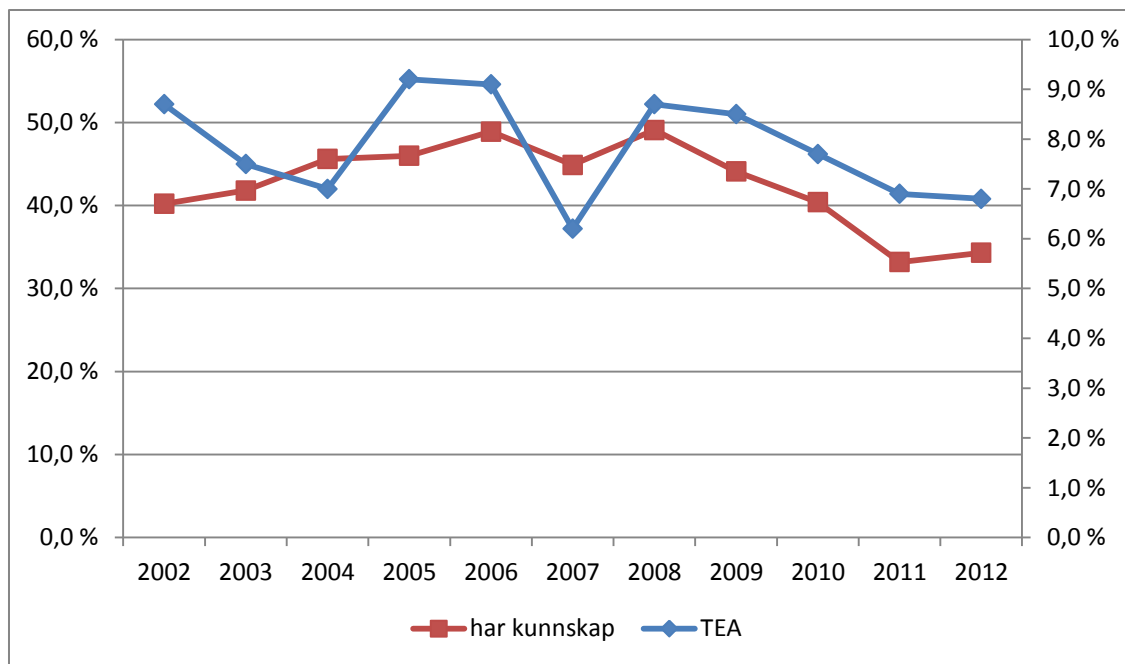

Figur 4.2 - Andel som ser forretningsmuligheter der de bor. Norge. 2002-2012

Figur 4.2 viser en positiv trend i andelen av befolkningen som ser forretningsmulighet i dag, mot resultatene 5 år tilbake i tid. I samme periode har den entreprenørielle aktiviteten en fallende trend. Normalt skulle det være slik at når så mange faktisk ser forretningsmuligheter, at flere skulle griper dem. Likevel synker andelen TEA. Tilgang på muligheter er dermed ikke positivt assosiert med faktisk deltakelse i Norge. Neste faktor er utviklingen i troen på egne kunnskaper.

Tro på egne kunnskaper og egenskaper

En av grunnene til fallende TEA kan være mangelen på tro på egne kunnskaper og egenskaper. Figur 4.3 viser utviklingen i befolkningens tro på seg selv, i årene 2002 – 2012, og trenden er negativ.

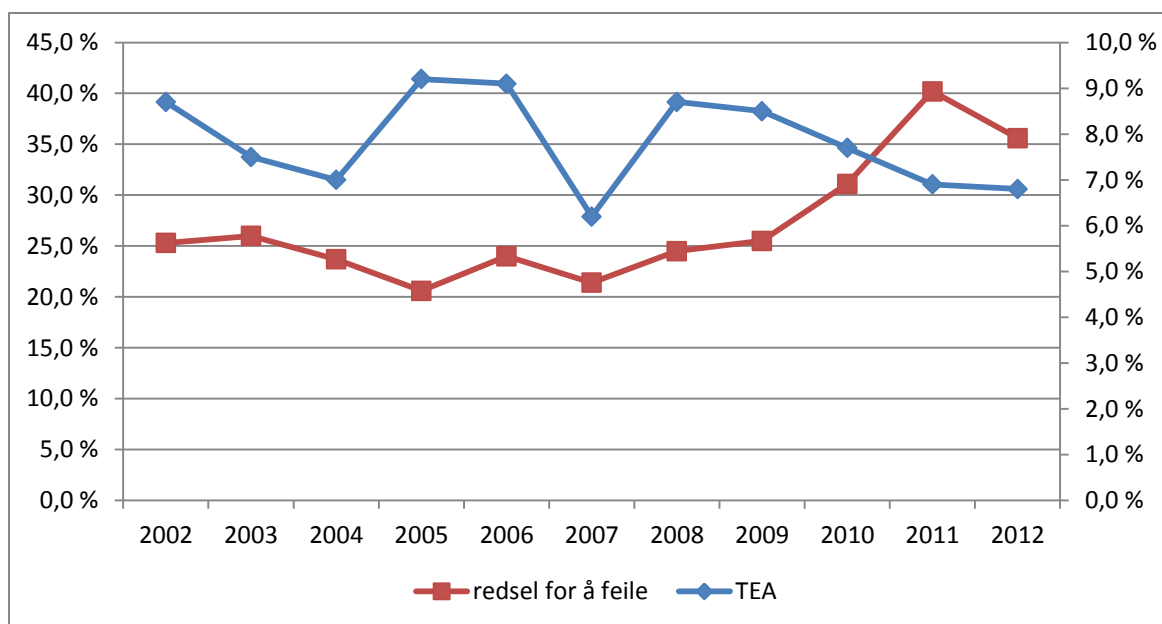

Figur 4.3 - Andel som har tilstrekkelig kunnskap til å starte en bedrift. Norge. 2002-2012

Med et snitt for 2011/2012 på 33,80 %, er troen på seg selv på det laveste punktet siden innsamlingen av data startet i 2002. Troen på (eller mangel av tro på) egne ferdigheter kan nok på mange måter forklare hvorfor TEA er synkende, med tanke på den generelt høye mulighetsoppfatningen i befolkningen. Dette samsvarer med TEA, hvor befolkningens tro på egne kunnskaper har fulgt samme nedadgående trend som TEA. En annen faktor som kan gi en god forklaring på den nedadgående involveringen i entreprenøriell aktivitet.

Redsel for å mislykkes

En annen grunn til den generelt lave entreprenørielle aktiviteten er at redselen for og mislykkes hindrer forsøk på etablering. Figur 4.4 viser redselsutviklingen i Norge i perioden 2002-2012.

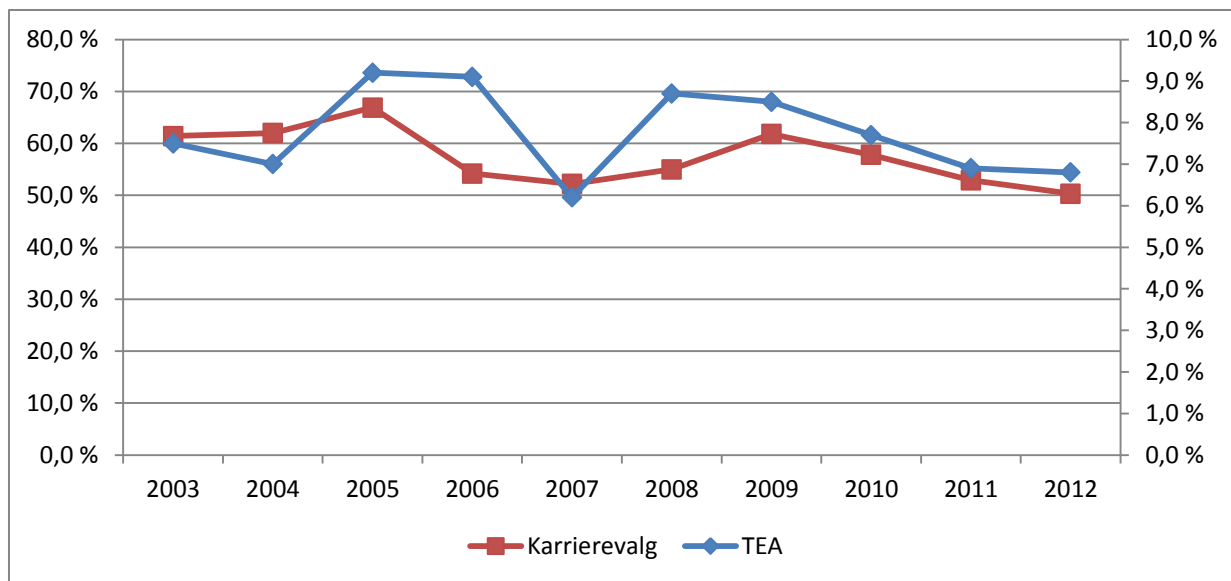
Figur 4.4 - Andel av de som ser forretningsmuligheter som sier at redsel for å mislykkes hindrer oppstartsforsøk. Norge. 2002-2012

Forhåpentligvis ble toppnivået for Norge nådd i 2011, og GEM-resultater fra 2013 viser at redselen har sunket ytterligere, selv om 2013-resultatene var marginalt under 2012, hvor 35,3 % av befolkningen er redde for å feile.

Dermed antar jeg at en del av forklaringen på den synkende TEA er å finne i redselen for å feile, samt den minkende troen på egne kunnskaper. Når redselen er økende, kan synet på entreprenørskap som karrierevalg og være i utvikling. Dette er neste variabel som gjennomgås.

Godt karrierevalg

Oppfatningen om entreprenørskap er en god karrierevei antas å henge sammen med at flere velger denne yrkesveien. Figur 4.5 viser utviklingen mellom 2002 – 2012.

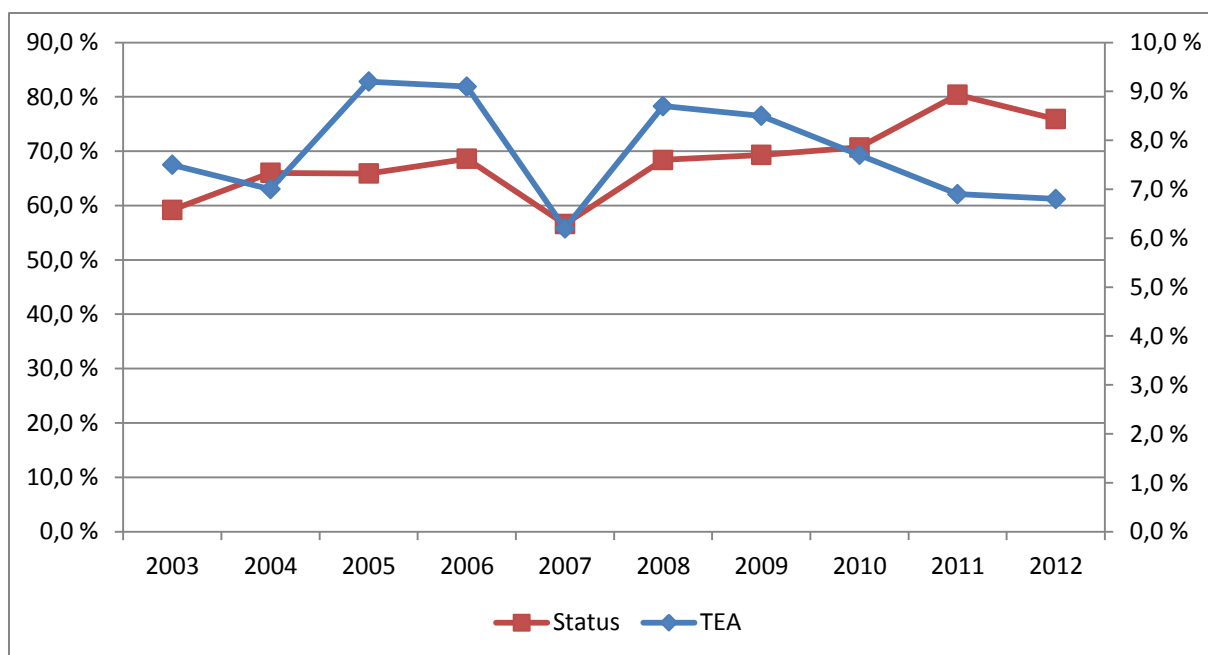
Figur 4.5 - Andelen som ser entreprenørskap som et godt karrierevalg. Norge. 2003-2012

Snittet for 2011/2012 er på 51,6 %, og det er kun resultatet fra 2012 alene (50,3 %) som er lavere. Resultatene har og vært nedadgående siden 2009. Med det sagt, så er det ikke veldig store svingninger, og fortsatt mener over halvparten av Norges befolkning at den entreprenørielle veien er en god karrierevei. Dermed kan man konkludere med at entreprenørskap består som et godt karrierevalg, selv om TEA er inne i en negativ trend.

Til sist skal jeg se på utviklingen til variabelen entreprenørs status i samfunnet, som blir presentert under.

Entreprenørs status i samfunnet

Entreprenørens status i samfunnet vil henge sammen med TEA og den generelle oppfatningen av økonomien, hvor nedgang i TEA og den generelle økonomien, vil suksessfulle entreprenører få en høyere status for å lykkes. Figur 4.6 viser utviklingen i årene 2002-2012.

Figur 4.6 - Andel som mener suksessfulle gründere har høy status i samfunnet. Norge. 2003-2012

Her kan man se at antagelsen min er feil, figur 4.6 viser en generell oppgang i statusen til entreprenørene, og ikke en nedgang som forventet. Gjennomsnittet for 2011/2012 er på 80,0 % (som er 24,4 % over laveste snitt funnet i 2007), og forklaringen på dette fenomenet kan være at den generelle befolkningen har innsett hvor vanskelig det å lykkes som entreprenør, og dermed får de som faktisk lykkes som entreprenør høyere status og respekt.

Kort oppsummert har fem faktorer blitt undersøkt, hvor to av faktorene har motsatt trend av TEA (stigende), en faktor varierer ikke veldig mye, mens de to siste variablene har samme synkende trend som TEA.

I neste delkapittel vil den entreprenørielle motivasjonen til entreprenørene bli sammenlignet med den entreprenørielle motivasjonen til resten av befolkningen. I tillegg til de nevnte variablene (mulighetsoppfatning, tro på egne kunnskaper, redsel for å feile, karrierevalg, og status i samfunnet), vil tre nye variabler til å bli tatt inn (kjenner entreprenør, ønskes lik levestandard, og mediedekning av suksessfulle entreprenører).

4.3.2. Er det forskjell i den entreprenørielle motivasjonen mellom entreprenørene og resten av befolkningen?

I dette delkapitlet vil motivasjonen mellom entreprenører og ikke-entreprenører i den norske befolkningen bli vurdert. Forskjellene blir målt ved hjelp av å sammenligne gjennomsnittet

for motivasjonsfaktorene blant entreprenørene med ikke-entreprenørene ved hjelp av analyseverktøyet t-test. Teknikken måler om gjennomsnittsverdien i hver av gruppene er signifikant forskjellig. Resultatene er presentert i tabell 4.5.

	Involvert i TEA?	Gjennomsnittlig prosent	t-verdi	Signifikans
Kjenner entreprenør?	Nei	34,3 %	-14,775	,000
	Ja	74,9 %		
Mulighet for oppstart?	Nei	64,5 %	-6,215	,000
	Ja	80,8 %		
Har egenskapene?	Nei	30,5 %	-18,689	,000
	Ja	79,1 %		
Redsel for å mislykkes?	Nei	39,3 %	3,963	,000
	Ja	27,9 %		
Lik livsstandard?	Nei	74,3 %	2,241	,026
	Ja	67,7 %		
Ønskelig karrierevalg?	Nei	52,2 %	2,637	,009
	Ja	43,7 %		
Høy status og respekt?	Nei	80,4 %	1,935	IS
	Ja	75,0 %		
Media?	Nei	59,7%	-,386	IS
	Ja	60,9 %		

Tabell 4.5 - T-test; Motivasjon blant Norges befolkning.

Første steg var å avgjøre om det er signifikante forskjeller mellom gruppene (entreprenør eller ikke). Her viste resultatene at seks av åtte variabler var signifikant forskjellige. Variablene "høy status og respekt" og "media" var ikke signifikante, noe som betyr at svarene oppgitt til denne variabelen ikke oppgis varierer nevneverdig avhengig av om man er entreprenør eller ei. Disse to variablene er dermed ikke å regne som signifikante for om man er involvert i TEA eller ei. Dette kan man og se på gjennomsnittet av personer som hadde svart ja på spørsmålene, da det ikke er stort sprang mellom dem.

Resultatene for de signifikante variablene viser at mens tre av fire entreprenører kjenner andre entreprenører, kjenner kun litt over hver tredje sivilist en entreprenør. Videre ser flere av entreprenørene muligheter for oppstart, hvor rett over 80 % av entreprenørene er oppmerksomme på at det eksisterer gode muligheter, mot 65 % av den resterende befolkningen. Entreprenørene har og jevnt over god tro på egne kunnskaper (79,1 %), mens

den da er ganske lav på resten av befolkningen, hvor under en tredjedel (30,5 %) har troen på seg selv.

At entreprenørene er mindre redde for å feile enn resten av befolkningen (27,9 % mot 39,3 %) kommer heller ikke som en kjempestor overraskelse, all den tid entreprenørene allerede har tatt en sjanse med å bli entreprenør. Heller ikke det at færre entreprenører enn sivilister ønsker lik levestandard blant den Norske befolkningen finner jeg særlig notatverdige, da de ikke har vært fornøyd med den standarden som de har hatt, og da prøvd å gjøre noe med dette. Den siste variabelen, om det er et ønskelig karrierevalg å bli entreprenør, var ikke funnene i henhold til mine forventninger. At det er signifikant færre entreprenører som ser på den entreprenørielle veien som en ønskelig vei (43,7 % av entreprenørene mot 52,2 % av sivilistene), var ikke et resultat jeg hadde forventet å finne. Jeg tror forklaringen på dette er de vanskelige arbeidsforholdene entreprenørene har hatt etter finanskrisen, med vanskeligheter i få blant annet oppstarts kapital, og at de nåværende entreprenørene derfor ikke ville anbefalt andre til å gå inn i samme yrke.

Resultatene viser at egenskaper som kjennetegner en entreprenør, i større grad enn resten av befolkningen, er at han kjenner andre entreprenører, ser mange muligheter for å starte opp ny bedrift, har betraktelig høyere tro på egne ferdigheter enn resten av befolkningen, og er i mindre grad redd for å mislykkes. Videre ønsker ikke entreprenøren å ha lik levestandard med alle andre, ei heller anbefalt ikke-entreprenører å bli entreprenør.

For å besvare forskningsspørsmålene 2 og 3, kan det være lurt å sjekke motivasjonsfaktorene opp mot jobbstatusen til befolkningen, og ikke bare til befolkningen som helhet. Dette gjøres i neste del av kapitlet.

Betydning av nåværende jobbstatus

Innledningsvis i kapittel 4.3 kom det frem at kun 5,84 % av entreprenørene ble entreprenører av nødvendighet. Dette betyr at de fleste entreprenørene en eller annen gang har identifisert en mulighet, og grepet den. Det vil være naturlig å anta at de planla hvordan de faktisk skulle gripe muligheten, og dette bygger på Ajzens (1991) teori om planlagt adferd, som igjen ble videreutviklet av Davidsson (1995). Davidsson mente at nåværende jobbstatus har mye å si for intensjonen, og selv om det er motivasjon, og ikke intensjon, jeg måler, tror jeg at

jobbstatus kan ha stor innvirkning på involveringen i TEA. Tabell 4.6 viser hvordan fordelingen av TEA er opp mot jobbstatus.

Jobbstatus	Involvert i TEA
Fulltid	5,4 %
Deltid	3,3 %
Pensjonert / funksjonshemmet	2,4 %
Hjemmeværende	0,0 %
Student	0,0 %
Jobber ikke, andre årsaker	6,0 %
Entreprenør	34,8 %
Total	6,7 %
Chi-kvadrat	411,308
Sig.	,000

Resultatene er signifikante på 0,05 – nivå, som betyr at nåværende jobbstatus har signifikant betydning på om man er involvert i TEA eller ikke. Sannsynligheten for at man er involvert i TEA er betraktelig høyere hvis man er entreprenør, fremfor om man er student eller hjemmeværende. Her må vi huske at ikke alle entreprenører er involvert i TEA, da TEA kun er de første 42 månedene av bedriftens livsløp. Dette er og en av grunnene til av svarene som entreprenørene gir, samt de som er involvert i TEA (som ble presentert i kapittel 4.3.2) kan ha likhetstrekk, men likevel ikke er helt like.

Tabell 4.6 - fordelingen av TEA opp mot jobbstatus

Neste steg å se på betydningen av jobbstatus opp mot de forskjellige motivasjonsdriverne. Dette er gjort i tabell 4.7. Tabell 4.7 inkluderer alle åtte motivasjonsvariabler, og variablene høy status/respekt og media som ikke var signifikante for TEA.

Jobbstatus	Kjenner entreprenør	Ser mulighet	Har kunnskap	Redsel	Ønskes lik leve- standard	Godt karriere- valg	Høy status & respekt	Media
Fulltid	39,8 %	69,0 %	33,6 %	41,8 %	74,6 %	48,5 %	80,2 %	61,3 %
Deltid	30,3 %	55,3 %	22,4 %	41,3 %	74,3 %	56,1 %	80,4 %	55,2 %
Pensjonert	17,9 %	49,6 %	28,2 %	31,7 %	73,2 %	59,0 %	82,1 %	64,2 %
Hjemme- værende	45,7 %	44,0 %	27,3 %	31,2 %	59,4 %	51,6 %	71,9 %	50,0 %
Student	22,2 %	61,1 %	14,9 %	30,0 %	78,4 %	66,8 %	85,9 %	50,9 %
Jobber ikke, andre årsaker	28,6 %	68,8 %	27,8 %	37,9 %	70,4 %	60,7 %	75,3 %	48,3 %
Entreprenør	60,7 %	76,3 %	80,1 %	20,5 %	67,5 %	49,2 %	73,3 %	60,6 %
Totalt	37,0 %	65,8 %	33,7 %	38,5 %	73,9 %	51,6	80,0 %	59,8 %
Chi-kvadrat	164,337	79,025	338,410	64,280	12,981	39,399	15,051	20,026
Signifikans	0,000	0,000	0,000	0,000	0,043	0,000	0,020	0,003

Tabell 4.7 - jobbstatus opp mot indre og ytre motivasjonsdrivere

Alle svarene er signifikante på 0,05 nivå, dermed hadde Davidsson (1995) rett i hans antagelser, hvor nåværende jobbstatus spiller en vesentlig rolle. Entreprenører har en stor fordel i at de er del av en stamme som har et klart syn på både muligheter kunnskap og som er positive til denne type aktivitet, mens fulltidsarbeidende i langt mindre grad har denne egenskapen. Det vi kan se i tabell 4.7 er at de som allerede er entreprenører kjenner andre entreprenører i mye større grad enn i en annen jobbstatus, mens da pensjonistene kjenner heller få andre. Videre ser en høyere andel av entreprenørene forretningsmuligheter enn de andre arbeidsgruppene, mens det da er de hjemmeværende er de som ser færrest muligheter.

Når det kommer til tro på egne kunnskaper skiller det veldig mye. 80,1 % av entreprenørene har troen på egne ferdigheter, mens neste på lista er de som jobber fulltid, hvor kun en tredjedel (33,6 %) at de spurte mente de hadde kunnskapene. Dårligst ut kommer studentene, hvor kun 14,9 % av de spurte svarte at de har kunnskapene som trengs for å starte opp i dag. Jeg vil sterkt anta at dette blant annet har med livserfaring å gjøre. I henhold til mine forventninger når jeg startet, er det derimot overraskende at 19,9 % av entreprenørene mener de ikke har kunnskapene, da de tross alt allerede er entreprenører, men dette kan fort ha med at de har innsett sine egne begrensninger etter hvert som de har utviklet sin bedrift.

Det er blant entreprenørene redselen for å feile er på sitt laveste, hvor 20,5 % mener redsel ville hindret ny oppstart. Den arbeidsgruppen hvor arbeiderne er mest redde for å feile er blant de som har en fulltidsjobb. Jeg tror grunnen til dette er at disse arbeiderne føler de har mest å tape, da de har fast inntekt som de (mest sannsynlig) kan leve av. Dermed ønsker de heller ikke og tre inn i usikkerheten det medfører å være entreprenør.

Studentene er den gruppen hvor flest ønsker lik levestandard, mens da de hjemmeværende er den gruppen hvor færrest ønsker lik levestandard. Disse funnene er ikke i henhold til mine forventninger, da jeg hadde forventet at studentene, med sitt ungdommelige pågangsmot, skulle ønske seg bedre forutsetninger enn resten, mens jeg hadde forventet at de hjemmeværende var de som faktisk ønsket lik levestandard. Jeg mener resultatene motsier seg litt, hvor studentene ønsker lik levestandard, samtidig som denne gruppen mennesker er de som har det mest romantiske synet på entreprenørskap, hvor 66,8 % svarer at ser på entreprenørskap som et godt karrierevalg. Det er og sterke indikasjoner på at det er svært krevende å være entreprenør, da kun 49,2 % av entreprenørene anser entreprenørskap som et godt karrierevalg.

Som ved tankene rundt karrierevalg, så er det blant studentene oppfattelsen, av at vellykkede entreprenører har høy status og respekt, er sterkest (85,90 %), mens det er blant hjemmeværende at statusen er lavest (71,90 %). Dermed kan man fastslå at vellykkede entreprenører har forholdsvis høy grad av status og respekt. Den generelle oppfatningen av media, og hvor flinke de er til å skrive om vellykkede bedrifter, er lav, hvor kun 59,80 % mener media skriver positivt. Det er blant pensjonistene at inntrykket er best, hvor nesten to tredjedeler (64,20 %) er positive, mens det mest negative bildet finner man hos de som ikke jobber av ukjente årsaker.

Kjapt oppsummert kan man fastslå at de som er gründere er mer positive enn den resterende befolkningen, samt at økte, eller forbedrede, holdninger til entreprenørskap kan bidra til at flere faktisk blir gründere. Neste delkapittel handler om forskjellen i entreprenøriell motivasjon er på regionsbasis.

4.3.3. Forskjeller i motivasjon på fylkes- og regionsnivå

En annen vinkling på forskningsspørsmål 2 og 3 er om det er regionale forskjeller. Da variasjonene i TEA ikke blir påvirket av regionale forskjeller, er det ikke nødvendig å gå dypt inn i temaet. Tabell 4.8 nedenfor viser forskjeller og likheter i motivasjon for å bli entreprenør på tvers av regioner.

Tabell 4.8 viser andelen av befolkningen som er involvert i TEA, har svart ja på spørsmål om de kjenner noen som er involvert i TEA, om de ser muligheter, om de har de nødvendige kunnskapene og egenskapene for å starte opp for seg selv, og om redsel for å feile ville hindret dem fra å bli entreprenør. Fargene i tabellen indikerer om svarene er under 1 % under landsgjennomsnittet, mellom 1 % under og 1 % over snittet, eller over 1 % høyere, hvor svarene under snittet er **røde**, svarene over er **grønne**, og svarene som er nært gjennomsnittet er svarte. Rødt felt betyr at fylket har færrest del av befolkningen som har svart ja på motivasjonsspørsmålet, mens grønt felt betyr at fylket har størst del av befolkningen som har svart ja på motivasjonsspørsmålet. Det er kun variablene hvor det er signifikante forskjeller som er blitt fargekodet.

Fylke	TEA % av befolkningen	Kjenner entreprenører	Ser mulighet	Har kunnskap	Redsel
Oslo	7,04 %	42,20 %	73,80 %	37,60 %	40,70 %
Akershus	6,32 %	35,40 %	67,80 %	34,10 %	37,50 %
Hedmark	7,41 %	40,70 %	54,40 %	32,10 %	45,50 %
Buskerud	7,51 %	32,90 %	69,90 %	34,70 %	40,20 %
Oppland	7,51 %	31,70 %	49,10 %	37,00 %	44,40 %
Østfold	5,91 %	35,50 %	52,50 %	29,20 %	39,50 %
Aust-Agder	9,52 %	41,70 %	60,90 %	41,50 %	39,20 %
Vest-Agder	6,40 %	35,20 %	63,20 %	29,00 %	44,70 %
Telemark	8,63 %	33,30 %	61,90 %	33,80 %	37,90 %
Vestfold	9,39 %	33,70 %	57,10 %	33,50 %	30,80 %
Sogn og Fjordane	4,29 %	34,30 %	70,70 %	58,20 %	46,40 %
Hordaland	8,72 %	34,00 %	63,90 %	31,80 %	38,40 %
Rogaland	6,92 %	38,60 %	76,40 %	32,50 %	38,70 %
Møre og Romsdal	5,83 %	35,80 %	63,90 %	30,20 %	36,80 %
Sør - Trøndelag	5,21 %	39,20 %	72,00 %	28,20 %	36,70 %
Nord - Trøndelag	7,26 %	34,10 %	60,40 %	33,10 %	43,80 %
Nordland	6,20 %	36,40 %	68,60 %	33,00 %	34,50 %
Troms	5,71 %	42,90 %	60,30 %	36,30 %	36,70 %
Finnmark	6,59 %	40,70 %	58,10 %	38,90 %	30,20 %
Norge	6,87 %	37,00 %	65,80 %	33,80 %	38,50 %
Chi-kvadrat	8,989	18,554	75,483	34,624	20,511
Signifikans	0,96	0,42	0	0,011	0,305

Tabell 4.8 – TEA, Kjenner entreprenør, ser oppstartsmuligheter, har kunnskapen, redsel pr fylke 2011/2012. Rød = under landsgjennomsnittet, grønn = over, svart = mindre enn 1 % fra snitt.

Kjennskap til andre involvert i TEA

I gjennomsnitt svarer 37 % av den norske befolkningen at de kjenner noen som er involvert i TEA. De tre fylkene hvor den største andelen av befolkningen kjenner andre entreprenører, er henholdsvis Troms, Oslo og Aust-Agder, mens de fylkene på bunn er Oppland, Buskerud og Telemark. At man finner Aust-Agder på topp er i henhold til mine forventninger, all den tid det er fylket med høyest TEA. Jeg forventet og at befolkningen i Oslo kom til å score høyt på kjennskap til andre involvert i TEA, selv med sin gjennomsnittlige TEA, da man i hovedstaden fort er mer opptatt av nettverksbygging. Det er derimot ikke i henhold til mine forventninger at befolkningen i Troms kjenner mange entreprenører, da det tross alt var tredje færrest entreprenører i fylket. I de fylkene hvor det i sitt kjennes færrest entreprenører er ikke

helt etter hva jeg hadde forventet, da de tre fylkene på bunn alle hadde over gjennomsnittlig antall entreprenører.

Ser muligheter for oppstart

Mulighetsoppfatningen i landet varierer ganske mye, fra Rogaland på topp hvor ca. 76 % av befolkningen ser gode muligheter, til Oppland, hvor under halvparten (49 %) av befolkningen ser muligheter. Rogaland får med seg to andre storbyfylker på topp3, nemlig Oslo og Sør-Trøndelag. Satt opp mot TEA er Oslo og Rogaland på det jevne til å utnytte mulighetene, mens da personer fra Sør-Trøndelag ikke er fullt så flinke til å utnytte mulighetene når de presenterer seg. Det samme kan sies om Sogn og Fjordane, fylket som identifiserer fjerde flest muligheter, men med færrest involvert i TEA. På bunn finner vi, i tillegg til Oppland, Hedmark og Østfold, hvor det kun var Østfold som var under landsgjennomsnittet på TEA. Dette er forholdsvis små fylker, med mange små kommuner (kommer tilbake til betydning av kommunestørrelse i kapittel 4.5.1) hvor det kan være vanskeligere å se mulighetene, men når de først ser muligheten er de flinkere til å prøve.

Har kunnskapen for å starte opp for seg selv

Det er i Sogn og Fjordane befolkningen opplyser om at flest personer har tro på egne kunnskaper. Dette må nesten kunne kategoriseres som en bombe, da TEA er lavest her. De to andre topp3-stedene var Aust-Agder og Finnmark, og mens TEA i Finnmark var rett under landsgjennomsnittet, så finner vi som vi vet Aust-Agder på topp. På bunnen finner vi Østfold, Vest-Agder og Sør-Trøndelag, og TEA er under landsgjennomsnittet i disse fylkene.

Redsel for å feile ville hindret oppstart

De som er mest redde for å feile er befolkningen i henholdsvis Sogn og Fjordane, Hedmark og Vest-Agder. Da 46,4 % av innbyggerne i Sogn og Fjordane er redde for å feile, så skiller det ganske mye ned til fylket hvor det er færrest redde innbyggere, Finnmark, hvor 30,2 % av innbyggerne svarer det samme. I tillegg til Finnmark finner man Vestfold og Nordland på bunn, hvor færrest av befolkningen opplyser om at redsel ville stoppet dem. Verdt å nevne er det at man finner Troms (siste fylket i Nord Norge) på en femteplass over de som er *minst* redde, dermed kan man og påstå at nordlendinger ikke er spesielt redde av seg. Med det sagt, reflekteres ikke dette hvis man setter redselen opp mot TEA, da alle fylkene i Nord Norge er å finne under landsgjennomsnittet.

Tabell 4.9 nedenfor viser andelen av befolkningen som er involvert i TEA, samt har svart ja på spørsmål om det er ønskelig med lik levestandard, om det er et godt karrierevalg å bli entreprenør, om de mener vellykkede entreprenører får den status og respekt de fortjener, samt om media skriver om vellykkede bedrifter. Resultatene blir presentert kategori for kategori. Fargene i tabellen indikerer om svarene er under 1 % under landsgjennomsnittet, mellom 1 % under og 1 % over snittet, eller over 1 % høyere, hvor svarene under snittet er **røde**, svarene over er **grønne**, og svarene som er nært gjennomsnittet er svarte. Rødt felt betyr at fylket har færrest del av befolkningen som har svart ja på motivasjonsspørsmålet, mens grønt felt betyr at fylket har størst del av befolkningen som har svart ja på motivasjonsspørsmålet. Det er kun variablene hvor det er signifikante forskjeller som er blitt fargekodet.

Fylke	TEA % av befolkningen	Lik levestandard	Godt karrierevalg	Høy status & respekt	Media
Oslo	7,04 %	71,70 %	52,00 %	81,80 %	59,00 %
Akershus	6,32 %	71,50 %	50,10 %	80,40 %	60,10 %
Hedmark	7,41 %	75,50 %	53,10 %	77,70 %	69,80 %
Buskerud	7,51 %	71,80 %	51,00 %	83,00 %	63,10 %
Oppland	7,51 %	72,60 %	52,00 %	79,90 %	58,10 %
Østfold	5,91 %	74,00 %	56,20 %	77,20 %	57,90 %
Aust-Agder	9,52 %	68,80 %	51,40 %	81,10 %	56,00 %
Vest-Agder	6,40 %	81,30 %	50,40 %	81,20 %	63,30 %
Telemark	8,63 %	68,20 %	58,70 %	75,40 %	63,90 %
Vestfold	9,39 %	73,40 %	51,30 %	80,00 %	57,90 %
Sogn og Fjordane	4,29 %	70,00 %	56,90 %	78,50 %	59,10 %
Hordaland	8,72 %	72,10 %	51,60 %	81,20 %	56,40 %
Rogaland	6,92 %	73,00 %	43,30 %	81,20 %	59,20 %
Møre og Romsdal	5,83 %	74,90 %	54,70 %	75,40 %	60,20 %
Sør - Trøndelag	5,21 %	74,50 %	51,70 %	79,90 %	65,30 %
Nord - Trøndelag	7,26 %	65,80 %	45,90 %	73,40 %	59,50 %
Nordland	6,20 %	82,20 %	52,40 %	82,40 %	57,30 %
Troms	5,71 %	78,90 %	54,80 %	82,90 %	59,10 %
Finnmark	6,59 %	77,50 %	54,20 %	70,50 %	57,30 %
Norge	6,87 %	73,80 %	51,60 %	80,00 %	59,80 %
Chi-kvadrat	8,989	30,125	16,345	17,259	13,076
Signifikans	0,96	0,036	0,569	0,505	0,787

Tabell 4.9 – TEA, lik livsstandard, godt karrierevalg, status og respekt, mediedekning pr fylke 2011/2012. Rød = under landsgjennomsnittet, grønn = over, svart = mindre enn 1 % fra snitt.

Ønskelig med lik levestandard?

Jevnt over ønsker den norske befolkningen at alle har forholdsvis lik levestandard, og det er nordlendingene som er mest opptatt av likhet, hvor både Nordland, Troms og Finnmark er å finne på topp 4 (på henholdsvis 1,3 og 4 plass). Vest-Agder er fylket som skiller fylkene fra Nord Norge. På bunn finner vi Aust-Agder, Telemark og Nord-Trøndelag, hvor da færrest ønsker lik levestandard, hvor befolkningen er mer opptatt av seg selv og sine egne behov fremfor behovene til den resterende befolkningen. Men selv i Nord-Trøndelag hvor det var færrest ønsker om lik levestandard svarte 65,8 % at de ønsker lik standard for alle.

Variabelen er signifikant, som betyr at det ønsket om lik levestandard er en god indikator for involveringen i entreprenøriell aktivitet på fylkesbasis, som den eneste av variablene i tabell 4.9.

Entreprenørskap er et godt karrierevalg?

Rett over 43 % av befolkningen i Rogaland synes det er et godt karrierevalg å bli entreprenør. Dette gjør at de er det fylket hvor færrest anser entreprenørskap som en god vei å gå. Sammen med Nord-Trøndelag og Akershus utgjør de fylkene hvor færrest mener entreprenørskap er en god karrierevei. På topp finner man Telemark, Sogn og Fjordane samt Østfold, hvor nesten 59 % av Telemarkingene mener det er et godt karrierevalg.

Suksessfulle entreprenører har høy status og respekt?

Er man en suksessfull entreprenør, er sannsynligheten høy for at du har høy status og respekt i samfunnet. 83 % av befolkningen i Buskerud mener dette, og med seg på topp3 lista får befolkningen i Troms og Nordland. Fjerde og femteplassen er henholdsvis Oslo og Rogaland, som betyr at du får fort høy status og respekt hvis du lykkes i en av Norges hovedsteder (Oslo og Stavanger, som er Norges oljehovedstad). De som bryr seg minst om hvor vellykkede entreprenørene er, er befolkningen i Møre og Romsdal, Nord-Trøndelag og Finnmark.

Media skriver mye om suksessfulle nye bedrifter?

Fylkenes syn på media er ganske unisone, hvor alle, bortsett fra Hedmark og Sør-Trøndelag på topp2, er å finne innen et intervall på +/- 4 %. Siste fylke på topp3 er Telemark, mens de som er mest negative til jobben media gjør, er befolkningen i Finnmark, Hordaland og Aust-Agder.

Selv om variasjonene i motivasjon ikke er signifikante for involveringen i TEA på fylkes og regionsnivå, er det samtidig regionale signifikante forskjeller mellom enkelte av variablene. Disse variablene er «ser mulighet», «har kunnskapene» og «ønskelig med lik levestandard», og de er alle signifikante på 0,05 nivå.

4.3.4. Oppsummering entreprenøriell motivasjon i Norge

Entreprenøriell motivasjon spiller en vesentlig rolle i om man er involvert i TEA eller ikke. Forskningsspørsmål 2 og 3 spurte om de indre/ytre motivasjonsfaktorene påvirker TEA, og om det er regionale forskjeller. Sett opp mot disse to forskningsspørsmålene, kan det fastslås at en persons entreprenørielle motivasjon (både indre og ytre) er en god indikator på involveringen i TEA eller ikke. Seks av åtte variabler var signifikante for involveringen i TEA, mens blant de to siste variablene var synet ganske likt uavhengig av om man var entreprenør eller en del av den resterende befolkningen.

Tidligere i kapittel 4.3 har ikke motivasjonsvariablene blitt delt opp i indre eller ytre faktorer, for ikke å ta bort fokuset på svarene. Tabell 4.10 viser i hvilken kategori de seks forskjellige variablene hører hjemme, samt hvor de to variablene som ikke var signifikante passer inn. De to siste variablene er skrevet med rød skrift.

Indre motivasjonsfaktorer	Ytre motivasjonsfaktorer
<ul style="list-style-type: none"> • Tro på egne kunnskaper. • Mulighets – oppfatning • Redsel for å feile. 	<ul style="list-style-type: none"> • Kjenner entreprenører • Ønsket levestandard • Karrierevalg • Media • Grad av status og respekt

Tabell 4.10 - Indre/ytre motivasjonsfaktorer

Funnene indikerer at både indre og ytre motivasjonsdrivere er viktige for TEA. I tabell 4.10 er motivasjonsfaktorene delt opp slik at det er mulig å skille mellom de indre og de ytre motivasjonsfaktorene. Det er tre signifikante indre variabler, samt tre signifikante ytre

variabler, som har betydning for TEA. I tillegg er det to ytre motivasjonsfaktorer som ikke er signifikante. Mer spesifikt viser resultatene at om man har tro på egne kunnskaper, ser gode muligheter for å starte bedrift, og ikke lar redselen kontrollere deg (de indre motivasjonsfaktorene), øker sannsynligheten for at man blir involvert i TEA. De tre ytre motivasjonsfaktorene viser at hvis man kjenner en entreprenør, og ønsker en annen levestandard enn resten, men likevel ikke ser entreprenørskap som en god vei å gå, da øker sannsynligheten for at man selv blir entreprenør.

Utviklingen i motivasjon har jevnt over vært synkende siden 2002, bortsett fra mulighets – oppfatningen, hvor over 20 % flere (av den totale befolkningen) ser muligheter i dag sett opp mot 2002. Blant annet har troen på egne ferdigheter sunket fra ca. 40 prosent til 34 %, mens 10 % flere sier redsel for å feile ville hindret dem fra å bli entreprenør i dag, sett opp mot 2002.

Det er forholdsvis store svingninger i motivasjonen i Norges fylker/regioner, og det var signifikante forskjeller mellom fylkene på kategoriene kjenner entreprenør, har kunnskap, og ønsker lik levestandard. Fylkene har ikke blitt rangert ut fra motivasjonen da dette ikke er relevant, grunnet mangelen på signifikans mellom TEA og fylke/region.

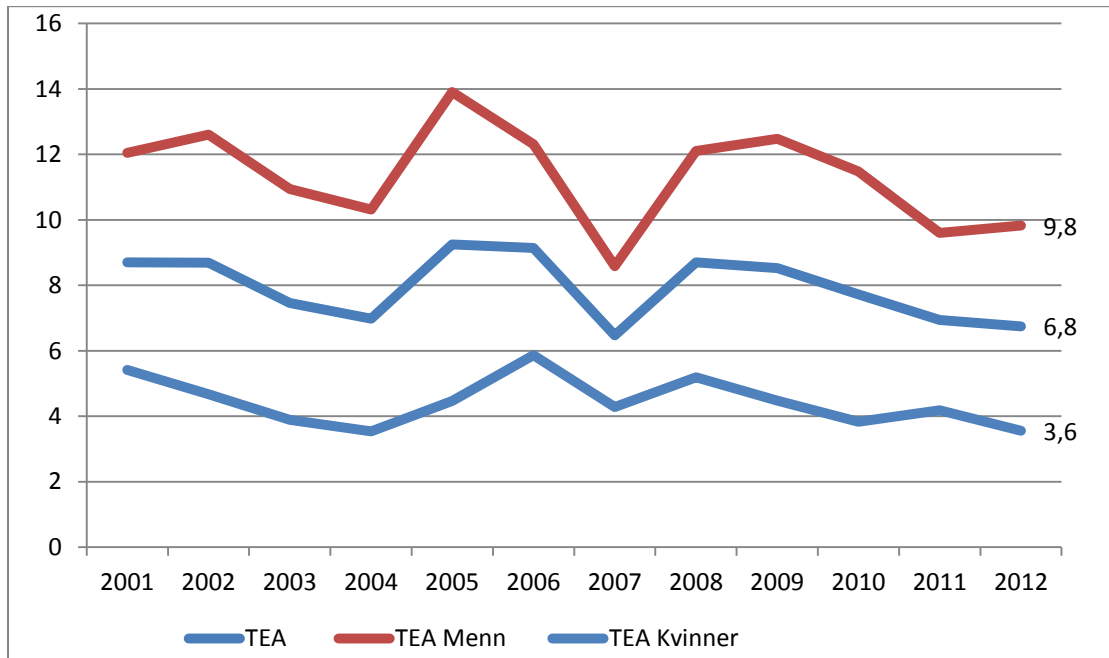
4.4. Personlige egenskaper og entreprenøriell aktivitet

Forskningsspørsmål 4 fokuserer på om entreprenøriell aktivitet blir påvirket av personlige egenskaper eller ikke. Ut fra eksisterende teori (Davidsson, 1995) er det grunn til å tro at individuelle karakteristikk som kjønn, alder og utdanningsnivå påvirker TEA.

Jeg forventer å se en overvekt av mannlige entreprenører, da tidligere publiserte GEM-rapporter har vist at menn er sterkt overrepresentert i nesten alle deltakerlandene. Videre forventer jeg at disse mennene kommer til å være middelaldrene, av den enkle grunn at personer yngre enn 25 mest sannsynlig studerer eller er nettopp ferdig studert, og de mellom 25 og 34 er opptatte med familiestiftelse, og til slutt de over 55 har begynt å tenke på livet etter jobb. Jeg forventer og at resultatene vil vise positiv betydning av utdanning, jamfør Kolvereid & Moen (1997). Første personlighetstrekk som vil få avgjort betydningen for, er kjønn, og kjønnets innvirkning på TEA.

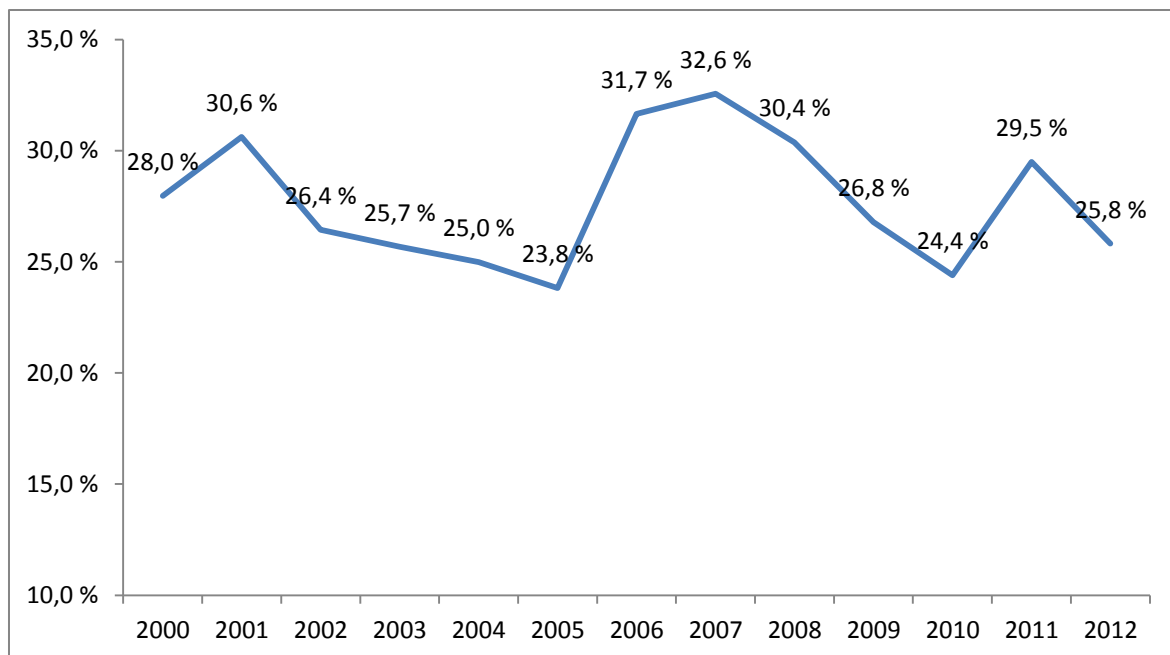
4.4.1. Kjønn

GEM-prosjektet verden rundt har år etter år lagt frem resultater hvor det er overvekt av mannlige entreprenører, og dette har og vært tilfellet i Norge. I figur 4.7 kan vi se utviklingen i TEA mellom kvinner og menn i Norge i perioden 2002 – 2012.

Figur 4.7 TEA kvinner og menn i Norge 2002-2012

Figur 4.7 viser at det har vært betydelig avstand mellom antall kvinner og menn som blir entreprenør siden målingen startet i 2002, og det er bekymringsverdig at avstanden mellom kjønnene økte mellom 2011 og 2012, selv om avstanden er mindre enn den var i 2009. Andelen menn (av den totale befolkningen) økte med 0,2 %, mens andelen kvinnelige entreprenører ble redusert med 0,6 %. Figur 4.8 viser antall kvinnelige entreprenører i perioden 2002-2012, hvor da den mannlige andelen utgjør de resterende prosentene av entreprenører.

Figur 4.8 – antall kvinnelige entreprenører i Norge i perioden 2002 – 2012.

I figur 4.8 kan vi se at toppåret var i 2007, hvor 32,6 % av entreprenørene var kvinner. Året etter, i starten av 2008, la regjeringen frem en plan, hvor minimum 40 % av entreprenørene skulle være kvinner i løpet av 5 år⁶. Etter dette, har det egentlig vært en jevn nedgang i kvinnelige entreprenører, og i året hvor det skulle være 40 %, var tallet 28,8 % (2013). Dette er bedre enn tallet i 2012, men her må vi og ta med inn i beregningen at TEA sank mye mellom 2012 og 2013. Tallene viser at det i hovedsak var blant menn nedgangen kom, mens antall kvinnelige entreprenører var forholdsvis stabilt i forhold til 2012.

Kjønn	TEA, antall
Mann	198
Kvinne	76
Total	274
Chi-kvadrat	53,527
Sig.	,000

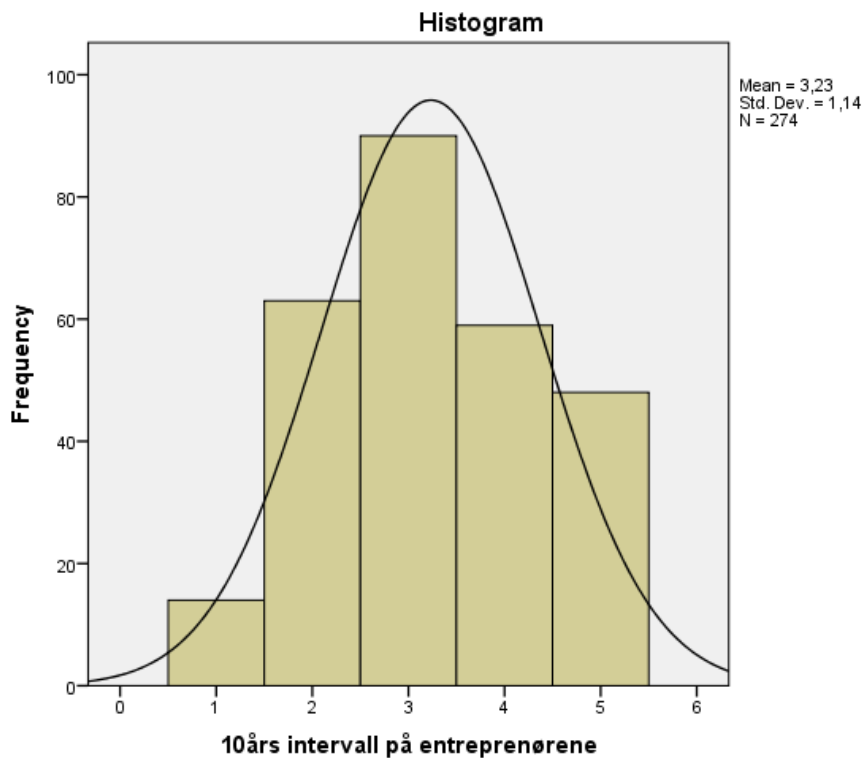
Tabell 4.11 – antall involvert i TEA fordelt på kjønn, årene 2011/2012

Tabell 4.11 viser antallet entreprenører pr kjønn i årene 2011/2012, og andelen mannlige entreprenører var på 72,26 %, mens da kvinneandelen var på 27,74 %. Resultatene er signifikante, dermed kan det konkluderes med at et individs kjønn påvirker TEA, da det er nesten tre ganger sannsynligheten for at du er entreprenør hvis man er mann i stedet for kvinne.

⁶ <http://www.regjeringen.no/nb/dokumentarkiv/stoltenberg-ii/nhd/Nyheter-og-pressemeldinger/pressemeldinger/2008/regjeringen-vil-styrke-entreprenorskap-b.html?id=499663>, hentet 08.05.14

4.4.2. Alder

Det forventes at alder har innvirkning på entreprenøriell aktivitet, og det forventes å se at den typiske entreprenøren er middelaldrene. Grunnen for antagelsen er at de unge (under 25 år) mest sannsynlig er studenter, og når de er ferdig med studiene, ønsker studentene mest sannsynlig å stifte familie. Figur 4.9 viser aldersfordelingen til entreprenørene i Norge.

Figur 4.9 - 10års aldersintervall på entreprenørene. Intervall 1: 18-24 år, intervall 2: 25-34 år, intervall 3: 35-44 år, intervall 4: 45-54 år, intervall 5: 55-64 år

Resultatene viser at entreprenørens alder er ganske normalfordelt, og de støtter mine antagelser om at det er overvekt av entreprenører som er rundt 35-44 år. Ut fra normalfordelingskurven kan vi se at det er «for mange» entreprenører i aldersgruppen 55-64 år, og en mulig, og realistisk, forklaringen på dette er det stadig vanskeligere jobbmarkedet. Mange eldre sliter med å få seg ny jobb hvis de av ukjente grunner blir stående uten jobb, og da kan fort den eneste muligheten til å komme ut på jobbmarkedet være å starte for seg selv. Tabell 4.12 viser det samme som figur 4.9, bare i prosenter.

Alder	Involvert i TEA	% av totalen
0-24 år	2,4 %	5,1 %
25-34 år	7,6 %	23,0 %
35-44 år	9,7 %	32,9 %
45-54 år	6,7 %	21,5 %
55-64 år	6,3 %	17,5 %
Chi-kvadrat	31,527	
Sig.	,000	

Tabell 4.12 - Entreprenørenes alder

Tabell 4.12 viser antall involverte i TEA, i prosenter. Videre viser tabellen at resultatene er signifikante på 0,05 nivå. Som man kan se, er bare 5,1 % av entreprenørene yngre enn 25, mens da nesten hver tiende person mellom 35 og 44 er involvert i entreprenøriell aktivitet.

4.4.3. Utdanning

Norge har en jevnt over høyt utdannet befolkning (jmfør kapittel 2.4.3), dermed forventes det å se at involverte i TEA har høyere utdanning. Tabell 4.13 presenteres situasjonen slik den er i dag.

Utdannelse	Involvert i TEA %	Involvert i TEA, antall
Grunnskole	9,1 %	35
Videregående	6,7 %	60
Universitet, Bachelor	5,3 %	80
Universitet, Master	8,0 %	94
Chi-kvadrat	11,113	
Sig.	,011	

Tabell 4.13 - utdanning vs. TEA i 2011/2012

Resultatene har identifisert en ikke-lineær sammenheng, men en U-formet trend, hvor henholdsvis ingen utdanning og mye utdanning (masternivå) øker sannsynligheten for involvering i TEA. Resultatene er og signifikante på 0,05 nivå, som viser at det er vesentlig forskjell på svarene i tabellen som viser utdanning versus TEA. Her viser det seg at det er individene som kun har fullført grunnskolen som oftest blir entreprenører (hver 11. person), mens bare litt over hver tjuende Bachelorstudent blir entreprenør. Dette er ganske langt unna

hva som ble forventet da det er, prosentmessig, flere lavt utdannede entreprenører enn det er høyt utdannede. Det kan være flere grunner til at situasjonen er som den er. Hvis man dropper ut av skolesystemet etter kun å ha fullført grunnskolen, vil det fort være meget vanskelig å finne seg jobb, da "ingen" vil ha ufaglært arbeidskraft. Dermed har disse individene færre muligheter, og da velger flere å gå starte opp for seg selv.

4.4.4. Oppsummering av personlige egenskaper

Antagelsen om at de personlige egenskapene kom til å være en god indikator på entreprenøriell aktivitet i Norge stemte, og resultatene er signifikante på 0,05-nivå. Det er flest menn som blir entreprenør, den vanligste alderen på entreprenører er mellom 35 og 44 år, og har enten en mastergrad, eller ingen utdanning etter gruntrinnet i det hele tatt.

Neste skritt er å se på hvordan omgivelsene påvirker den entreprenørielle aktiviteten i Norge, dette kommer i neste kapittel.

4.5. Omgivelsenes betydning for entreprenøriell aktivitet

Forskningsspørsmål 5 stiller spørsmål om TEA blir påvirket av omgivelsesfaktorer. Oppgaven skulle opprinnelig måle omgivelsesfaktorene kommunestørrelse, arbeidsledighet/sosialhjelp og utdanningsinstitusjoner, men da kommunestørrelse er den eneste variabelen som kan måles uavhengig av fylkes-/regions tilhørighet, er dette den eneste omgivelsesfaktoren som er inkludert i denne studien.

4.5.1. Kommunestørrelse

Hvis man husker tilbake til tabell 4.1 (Involvering i TEA pr fylke/region), gjorde storbyfylkene det forholdsvis dårlig, hvor Oslo og Rogaland så vidt var over landsgjennomsnittet, mens Troms, Sør-Trøndelag og Vest-Agder var vell under. Det var kun Hordaland som var vell over landsgjennomsnittet av storbyfylkene. Nå trenger ikke dette nødvendigvis å bety noe, all den tid TEA kan være strålende i selve byene, og resten av fylket byen hører hjemme i, gjør det dårlig. Tabell 4.14 presenterer involveringen i TEA opp mot kommunestørrelse.

Kommunestørrelse	Involvert i TEA %
0 – 4999 innb.	8,5 %
5000 – 9999 innb.	9,4 %
10 000 – 19 999 innb.	6,2 %
20 000 – 49 999 innb.	5,9 %
Over 50 000 innb.	6,3 %
Total	6,8 %
Chi-kvadrat	8,852
Sig.	0,065

Tabell 4.14 - Involvering i TEA opp mot kommunestørrelse

Tabell 4.14 viser at involvering i TEA opp mot kommunestørrelse ikke er signifikant på 0,05 – nivå, selv om det ikke er langt unna. En grunn til at resultatene ikke er signifikante, kan være at de største kommunene har flere entreprenører (i antall), og de største kommunestørrelsene ligger forholdsvis nært landsgjennomsnittet (i prosenter). For å få bekreftet eller avkrefter om kommunestørrelse har noen betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge, viser neste tabell antallet involvert i TEA i henholdsvis små- og store kommuner. Resultatet presenteres i tabell 4.15

Kommunestørrelse	Involvert i TEA %
0 – 19 999 innb.	7,8 %
Over 20 000 innb.	6,2 %
Total	6,8 %
Chi-kvadrat	3,953
Sig.	0,047

Tabell 4.15 - TEA vs. liten/stor kommunestørrelse

Resultatene viser nå at kommunestørrelsen er viktig for betydningen til om man er involvert i TEA eller ei, og hvis man kommer fra en kommune med færre enn 20 000 innbyggere, så er og mulighetene betraktelig høyere for at du er involvert i TEA enn hvis du bor i en stor kommune. Grunnen til dette kan være fordi småkommunene ikke har all den nødvendige infrastrukturen som man finner i storkommunene, dermed kan det være lettere og

oppdage mangler i lokalmiljøet. Dermed trenger ikke bedriftene som blir startet opp nødvendigvis være spesielt avanserte, og det er heller ikke nødvendigvis slik at de nystartede bedriftene har ambisjoner om å vokse seg store, men bare ønsker å dekke et spesifikt behov i lokalmiljøet.

Etter at forskningsspørsmål 5 nå er besvart, vil man i neste del at for seg den relative betydningen og sammenhengen for nivået på TEA de forskjellige faktorene har (forskningsspørsmål 6).

4.6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge?

Hovedfokuset til forskningsspørsmål 6 er å avgjøre hvilke faktorer som kan forklare størst andel av den entreprenørielle aktiviteten i Norge, samt best predikere den entreprenørielle aktiviteten i befolkningen. Det er viktig å kjenne både sammenheng og styrke i sammenhengen mellom avhengige og uavhengige variabler for å kunne trekke konklusjoner om modellens godhet. For å gjennomføre en slik analyse var det nødvendig å tilpasse modellen noe. Årsaken er at gruppen (entreprenør versus ikke-entreprenør) er så ulike i størrelse, med en liten andel entreprenører, at binær regresjon ikke klarer og predikere rett tilhørighet i gruppen av entreprenører uten støy fra den store forskjellen i gruppenes størrelse.

For å gi en meningsfull analyse er støy fra forskjeller i gruppestørrelse forsøkt redusert ved å trekke to tilfeldig valgte like store grupper av henholdsvis gründere og ikke-gründere. Støy fra gruppestørrelse elimineres da ved at oddsen for å tilhøre en gruppe i utgangspunktet er 50 %. Etter en rekke trekninger, ble et utvalg med 250 entreprenører, og 250 ikke-entreprenører trukket ut blant disse og lagt til grunn for den videre analysen.

For å avdekke hvilke faktorer som relativt sett har størst forklaringskraft på om en person blir entreprenør eller ei, trenger jeg flere modeller. **Modell 1** består av svarene fra alle 4001 respondenter på de 12 variablene. **Modell 2** er og med svar på alle 12 variabler, men da er det gjort med utvalget som bestod av 250 tilfeldige entreprenører, og 250 tilfeldige ikke-entreprenører. Dette utvalget blir benyttet videre i modellene 3-6. **Modell 3** inneholder kun variablene som tilfaller personlige egenskaper, samt omgivelse, mens **modell 4** da har ekskludert de personlige egenskapene, og består av motivasjonsfaktorene og omgivelsesfaktoren. I modell 5 er kun omgivelsene ekskludert, slik at man står igjen med motivasjonsfaktorene, samt de personlige egenskapene. **Modell 6** benytter seg kun av de signifikante variablene fra modell 2.

Som nevnt i kapittel 4.2.2 ble regionenes betydning testet, og da resultatene ikke var signifikante er variabelen region utelatt fra denne regresjonsanalysen. Tabell 4.16 presenterer svarene fra regresjonsanalysen.

Variabelnavn	Modell #					
	1	2	3	4	5	6
Motivasjon						
1. Kjenner entreprenør	3,232* (1,173)	3,478* (1,246)		3,168* (1,153)	3,567* (1,272)	3,920* (1,366)
2. Ser mulighet	1,447 (,370)	1,823 (,600)		1,804 (,590)	1,835 (,607)	
3. Har kunnskap	4,402* (1,482)	5,337* (1,675)		5,393* (1,685)	5,241* (1,657)	6,088* (1,806)
4. Redsel for å feile	,712* (-,340)	,639 (-,448)		,604 (-,505)	,655 (-,424)	
5. Levestandard	,778 (-,047)	1,141 (,132)		1,021 (,021)	1,153 (,142)	
6. karrierevalg	,801 (-,221)	,856 (-,156)		,876 (-,132)	,877 (-,131)	
7. status og respekt	,869 (-,141)	,832 (-,184)		,851 (-,162)	,788 (-,239)	
8. Media	,959 (-,042)	1,352 (,302)		1,286 (,251)	1,371 (,316)	
Personlige egenskaper						
9. Alder	1,014 (0,14)	1,106 (,101)	1,100 (,095)		1,118 (,112)	
10. Kjønn	,666* (-,407)	,449* (-,802)	,276* (-,1,287)		,443* (-,813)	,482* (-,730)
11. Utdannelse	,953 (-,048)	,797 (-,227)	1,100 (,095)		,782 (-,247)	
Omgivelsene						
12. Kommunestørrelse	,837 (-,177)	,876 (-,132)	,834 (-,182)	,810 (-,210)		
13. Konstant	,051* (-2,975)	,735 (-,307)	4,481* (1,500)	,258* (-1,355)	,619 (-,480)	,484 (-,725)
Modellens predikasjonsevne: % gruppert korrekt						
Involvert i TEA	0,0 %	82,1 %	74,2 %	82,2 %	82,2 %	73,6 %
Ikke involvert i TEA	100,0 %	66,2 %	55,2 %	65,0 %	66,9 %	78,2 %
Totalt sett	91,9 %	75,2 %	64,6 %	74,7 %	75,5 %	75,9 %
Modellens chi-kvadrat	215,753	109,009	49,499	96,648	108,998	178,600
d.f	12	12	4	9	11	3
Cox & Snell R Square	.084	.284	.096	.255	.283	.308

Statistisk signifikansnivå: * indikerer $p < .05$. Alle modellene er signifikante på 0,05 nivå. Exp(B) er rapportert, variabelens relative betydning fremgår av B, som finns i (parentes) under Exp(B).

Tabell 4.16 - De forskjellige variabelenes betydning for variasjon i TEA.

Modell 1

Modell 1 inkluderer alle de 4001 respondentene, og modellens forklaringskraft indikeres av CSR på 0,084, og predikerer 91,9 % rett. Dette tallet er kunstig høyt, da modellen kun predikerer de som ikke er involvert i TEA, noe som indikerer at en modell med så mange observasjoner blir påvirket av støy fra variabler som er mindre viktige.

I modell 1 er fire av variablene signifikante, og det er om man kjenner entreprenør, har kunnskapene, er redde for å feile og kjønn. Det er signifikant flere entreprenører som kjenner andre entreprenører, med $\text{Exp}(B) = 3,232^*$ og $B=1,173$, som betyr at entreprenører kjenner ca. 3.2 ganger så mange entreprenører som resten av befolkningen. Om man har kunnskapene er og en god indikator på involvering i TEA, med $\text{Exp}(B) = 4,402^*$ og $B=1,482$. Her kan vi se en positiv innvirkning på TEA om man mener man har kunnskapene, og ca. 4.4 så mange entreprenører som ikke-entreprenører mener de har de nødvendige kunnskapene. Resultatene av redselen for å feile ($\text{Exp}(B) = ,712^*$ og $B=-,340$) viser at redsel for å feile korrelerer negativt med involvering i TEA, som betyr at det er ca. 0,7 ganger sannsynligheten for at en entreprenør er redd for å feile sett opp mot den øvrige befolkningen. Den siste signifikante variabelen var kjønn, og med resultater som $\text{Exp}(B) = ,666^*$ og $B=-,407$, som betyr at for hver kvinnelige entreprenør, finner man nesten 3 menn.

Modell 2

Modell 2 er satt opp for å klare å begrense støyen fra variabler som ikke er veldig viktige for TEA. Som modell 1, består modell 2 av alle variablene, og modellen kan forklare ca. 28,4 % av variansen i TEA, samt at modellen predikerer 75,2 % rett på spørsmål om en person er entreprenør eller ikke, noe som er ganske bra. Variablene som er signifikante for TEA er om man kjenner entreprenør, har kunnskap, og kjønn. Det betyr at variabelen redsel for å feile ikke er signifikant (som i modell 1) med like store utvalg av entreprenører og ikke-entreprenører. Svarene på om man kjenner entreprenør ($\text{Exp}(B) = 3,478^*$ og $B=1,246$) viser at ca. 3,5 ganger så mange entreprenører kjenner andre entreprenører. Sagt på en annen måte indikerer dette at resten av befolkningen ikke kjenner mange entreprenører. Videre kan man se at kjønn er signifikant assosiert med entreprenørskap ($\text{Exp}(B) = ,449^*$, og $B=-,802$), som

betyr i dette utvalget at for hver kvinne involvert i TEA vil det være ca. 2,2 menn. Den siste variabelen som viste signifikant forskjell, var mellom dem som mente dem hadde de nødvendige kunnskapene opp mot dem som ikke hadde kunnskapene. Med $\text{Exp}(B) = 5,337^*$ og $B = 1,675$, er det å ha kunnskapene ekstremt godt assosiert med å være entreprenør, og sannsynligheten for at man er entreprenør er over 5 ganger så sannsynlig om man har kunnskapene som trengs.

Modell 3

Modell 3 består av omgivelsesfaktoren og de personlige egenskapene, og modellen kan forklare 9,6 % av variansen i TEA, samt at modellen predikerer om man er entreprenør eller ikke rett i 64,6 % av tilfellene. I modell 3 er det kun en signifikant variabel, kjønn, og svarene ($\text{Exp}(B) = ,276^*$ og $B = -1,287$) viser som nevnt tidligere, at det hvis man er flere menn enn kvinner som blir entreprenører.

Forklaringskraften til modell 3 var betraktelig svakere enn i modell 2, samt at prediksjonsevnen ble redusert. Da det var motivasjonsfaktorene som var utelatt, kan man stadfeste at motivasjonen er en veldig viktig indikator på TEA.

Modell 4

Modell 4 består av motivasjonsfaktorene, og kommunestørrelse. Modell 4 kan forklare ca. 25,5 % av variasjonen i TEA, og modellen predikerer hvilken kategori befolkningen hører hjemme i, i 74,7 % av tilfellene. Modellen har to signifikante variabler, om man kjenner entreprenør ($\text{Exp}(B) = 3,168^*$ og $B = 1,153$) og om man har de nødvendige kunnskapene ($\text{Exp}(B) = 5,393^*$ og $B = 1,685$). Resultatene bare bekrefter betydningen av disse variablene, da de har vært blant de signifikante variablene i alle modellene.

Sammenlignet med modell 3 var resultatene bedre, men fortsatt svakere enn i modell 2. Derfor ønsker jeg å se på betydningen av motivasjon og personlige egenskaper.

Modell 5

I modell 5 er kun en av 13 variabler utelatt, nemlig kommunestørrelsen, og på grunn av dette kan man se at modellen forklarer 28,3 % av variansen i TEA, samt predikerer rett i 75,5 % av tilfellene. Som i modell 2, er det de samme variablene som er signifikante, hvor kjensel til andre entreprenører øker sannsynligheten for at man blir entreprenør selv ($\text{Exp}(B) = 3,567^*$

og $B = 1,272$), hvor TEA øker hvis personer har tro på egne kunnskaper ($\text{Exp}(B) = 5,241^*$ og $B = 1,607$), samt at TEA i et område med få menn og mange kvinner vil ha lavere TEA enn et område hvor situasjonen var motsatt ($\text{Exp}(B) = ,443^*$ og $B = -,813$)

Sammenlignet med modell 2 er resultatet tilnærmet identisk, hvor modellen som helhet kun forklarer 0,1 % mindre av TEA. Siden det fortsatt er modell 2 som kan forklare den største andelen av TEA, ønsker jeg å se hvordan resultatene fordeler seg når man kun benytter seg av de signifikante variablene fra modellene 2 og 5.

Modell 6

Modell 6 viser at faktorene kjønn, kjenner entreprenør og har kunnskaper, kan forklare 30,8 % av variansen i TEA, samt predikerer rett i 75,9 % av tilfellene. Variabelreduksjonen gir med andre ord en marginal forbedring i prediksjonsevnen av hvem som blir entreprenører eller ei, samt at det øker forklaringssevnen med ca. 3,4 %. Variablene er fortsatt signifikante selv når modellen kun inneholder disse variablene, dermed kan man med stor sikkerhet fastslå at det er disse variablene som kan forklare mest av variansen i TEA.

Oppsummering av modellene

Modellene i tabell 4.16 har vist hvilke av faktorene som relativt sett kan øke den entreprenørielle aktiviteten, og hvilke faktorer som virker dempende på TEA. Først, det var tre variabler som kunne forklare den største biten av variansen, og de variablene var kjenner entreprenør, har kunnskaper, og kjønn. Motivasjonsvariablene (kjenner entreprenør og har kunnskaper) virker økende på TEA, mens kjønn kan virke begge veier, alt etter kjønn på individet som vurderer å bli entreprenør.

Tabell 4.16 viser at det er store muligheter på å forbedre TEA med å redusere redselen for å feile blant befolkningen. Videre viser modellene at utdanning virker dempende på TEA, men her må man huske på at resultatene i kapittel 4.4.3 visste en u-formet trend, slik at disse resultatene mest sannsynlig ikke er korrekte.

5. Avslutning

I avslutningskapittelet vil oppgavens konklusjon bli gjennomgått. Her vil blant annet forskningsspørsmålene bli gått igjennom spørsmål for spørsmål før jeg runder av å besvare problemstillingen. Etter konklusjonen gjenstår to delkapittel, hvor først styrker og svakheter med oppgaven blir diskutert, før det hele avsluttes med forslag til fremtidig forskning.

5.1. Konklusjon

I denne masteroppgaven har jeg forsøkt å bidra med ny forskning rundt det entreprenørielle Norge. Intensjonen med oppgaven har vært å finne sammenhengen mellom involvering i tidligfase entreprenøriell aktivitet (TEA) og den norske befolkningen. Problemstillingen i denne oppgaven har vært;

"Hvilke faktorer har innvirkning på tidligfase entreprenøriell aktivitet i den norske befolkningen; tilgang på muligheter, hvem man er, eller hvor man bor, og er det regionale forskjeller blant disse faktorene?".

For å besvare problemstillingen på en best mulig måte, ble følgende 6 forskningsspørsmål formulert:

- F1. Er det variasjoner i den entreprenørielle aktiviteten (TEA) mellom regionene?
- F2. Påvirker de indre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?
- F3. Påvirker de ytre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?
- F4. Blir TEA påvirket av personlige egenskaper?
- F5. Blir TEA påvirket av omgivelsesfaktorer?
- F6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge?

For å besvare disse spørsmålene har jeg benyttet meg av to spørreundersøkelser utført for Global Entrepreneurship Monitor Norge, som har hatt som hovedmål å kartlegge befolkningens oppfatninger, motivasjon med mer, om entreprenørskap. Undersøkelsene var utført i 2011 og 2012.

F1. Er det variasjoner i den entreprenørielle aktiviteten (TEA) mellom regionene?

TEA i Norge har vært nedadgående siden 2008, og involvering i TEA er på sitt laveste siden bunnoteringsåret 2007. I 2012 var 6,8 % av Norges befolkning involvert i TEA, mot 8,7 % i 2008. Dette kan være et resultat av den økonomiske nedkjølingen som har preget hele Europa siden finanskrisen, slik at folk er ikke villige til å ofre sine sikre inntekter.

Det er i de nordligste regionene (Nord Norge og Midt Norge) det er lavest involvering i entreprenøriell aktivitet. Jeg hadde ikke forventet å se at befolkningen i Nord Norge ikke er mer involvert i TEA enn hva dem faktisk er, jamfør Warner-Søderholds (2011) påstander om folk fra forskjellige regioner, mens resultatene fra Midt Norge var i henhold til mine forventninger. Warner-Søderhold sier at de fra Nord Norge sier ting som det er, samt er mer direkte, noe som indikerer at de ikke er redde for å ta i et tak når det er nødvendig, mens de fra Midt Norge er mindre aggressive viser ikke frem deres ambisjoner. Warner-Søderhold beskriver folk fra sørlandsregionen som reserverte og lite utadvendte, med tradisjonelle jobb og familieroller. Dette er ikke de typiske egenskapene man forventer å finne hos entreprenører, dermed syns jeg det er spesielt å finne Kysten I Sør på topp, som det området med høyest TEA.

Resultatene av dette er ikke til å ta feil av, regionsvariabelen er ikke av betydning for involveringen i TEA, noe som impliserer at de forsøkene som har vært gjort for å få til regionale opp svingninger i entreprenøriell motivasjon har vært bortkastede. En gigantisk organisasjon som Innovasjon Norge er med sin distriktpolitiske politikk kanskje ikke like viktig som tidlige antatt, og man kunne da benyttet alle de ressursene de årlig deler ut (ca. 5.8 milliarder kroner i 2011) på en annen måte.

F2. Påvirker de indre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?

Indre drivkrefter påvirker valgene mennesker tar, også de valgene som påvirker om man involverer seg i entreprenøriell aktivitet.

GEMs forskningsmateriale viser at Norges befolkning aldri har vært reddere for å feile enn i årene 2011/2012, dermed vil folket heller ha en sikker inntekt i dag, fremfor en usikker, potensielt høyere inntekt i fremtiden. De to andre indre motivasjonsfaktorene er tro på egne kunnskaper og mulighetsoppfattelse. Faktoren tro på egne kunnskaper var en av tre faktorer som hadde størst forklaringskraft av de variablene som har vært benyttet i denne oppgaven.

Disse tre faktorene kan være vanskelig å påvirke, da indre motivasjonsfaktorer i all hovedsak er internt mulig å styre, dermed kan det være vanskelig å påvirke TEA, selv om det ikke er umulig.

Det er regionale forskjeller på motivasjonen, resultatene viser blant annet at mens tre av fire rogalendinger ser gode muligheter i lokalmiljøet, ser under halvparten av befolkningen i Oppland muligheter. Videre er det og signifikante variasjoner i troen på egne kunnskaper, hvor ca. 58 % av befolkningen i Sogn og Fjordane har troen på seg selv, mot befolkningen i Sør-Trøndelag, hvor bare litt over en av fire tror på egne kunnskaper. Dette impliserer at forbedringspotensialet i de forskjellige fylkene er varierende, men hvor det kan være best å prøve å få til en generell økning i indre motivasjon til befolkningen.

Forskningsspørsmål 2 sier dermed at de indre motivasjonsfaktorene påvirker den entreprenørielle aktiviteten, samt at det er noen regionale forskjeller.

F3. Påvirker de ytre motivasjonsfaktorene TEA, og er det regionale forskjeller?

Analysen viser at ytre motivasjonsfaktorer påvirker involveringen i entreprenøriell aktivitet. De ytre faktorene som viste seg å være signifikante for TEA i Norge er kjennskap til andre involvert i TEA, ønsket om lik levestandard og synet på om entreprenørskap er et ønskelig karrierevalg. Kjennskap til andre entreprenører var den andre av tre variabler som hadde størst forklaringskraft på TEA, noe som impliserer at nettverksbygging mellom entreprenører og resten av befolkningen kan øke TEA.

Det var ikke forventet at entreprenørene skulle være mer negative enn den øvrige befolkningen til entreprenørskap som karrierevalg. Dette impliserer ganske sterkt at det er svært vanskelige tider å være entreprenør, hvor entreprenørene kanskje ikke ville blitt entreprenør hvis de hadde kunne skrudd tiden tilbake til da valget om å bli entreprenør ble tatt.

Analysen antyder at sosialisme negativt påvirker entreprenørskap, da fylkene med størst andel av befolkningen som svarte at det var ønskelig med lik levestandard, hadde lavere TEA enn gjennomsnittet i landet (unntaket var Hedmark, med TEA som var ca. 0,6 % over landssnittet). Dermed kan TEA fremmes av tiltak som reduserer sosialisme i Norge.

Forskningsspørsmål 3 har vist at ytre motivasjonsfaktorer påvirker TEA i Norge, samt at det er enkelte forskjeller mellom regionene.

F4. Blir TEA påvirket av personlige egenskaper?

Det var signifikante forskjeller mellom de personlige egenskapene kjønn, alder og utdannelsesnivå, og TEA. Av de tre mest betydningsfulle faktorene for å predikere TEA, var kjønn, og det har "alltid" vært stor overvekt av mannlige entreprenører i Norge, i tillegg til at andelen kvinnelige entreprenører har vært synkende de siste årene. Videre var entreprenørenes utdannelsesnivå preget av en U-form, hvor det var mange entreprenører uten formell utdanning, samt mange med mastergrad. Gjennomsnittsentreprenøren er og mellom 35 og 44 år gammel. Dette impliserer at det er mange muligheter for å øke den entreprenørielle aktiviteten i landet. Selv om det tradisjonelt sett har vært overvekt av middelaldrene menn som har vært involvert i TEA, er det ingen grunn til at det skal være slik, og tiltak knyttet opp mot kvinner, unge, gamle, eller de med yrkesfaglig utdanning, vil være med å øke TEA.

F5. Blir TEA påvirket av omgivelsesfaktorer?

Det var opprinnelig planlagt flere omgivelsesfaktorer som skulle undersøkes, men det ble med en variabel; kommunestørrelse. Resultatene viste at det var flere entreprenører i de små kommunene fremfor de store kommunene. En av grunnene til dette er mest sannsynlig at de små kommunene ikke er like utviklet som storkommunene, dermed kan det være lettere å se muligheter for å bli entreprenør, og man trenger for eksempel ikke ha en høyteknologisk ide for å bli entreprenør.

Da det er lettere å bli entreprenør i små kommuner, impliserer at vil det være lurt å fokusere på å øke mulighetene for befolkningen i store kommuner hvis man ønsker en (forholdsvis) rask økning i TEA. Dette kan gjøres gjennom for eksempel flere og bedre inkubatorer, slik at entreprenøren vet han kan få den nødvendige hjelpen hvis det er behov. Jeg personlig ville ikke anbefalt å fokusere kun på store kommuner da og de mindre kommunene har behov for mer arbeidskraft, og med å fokusere på alle kommunene, uavhengig av størrelse, vil befolkningens involvering i entreprenøriell aktivitet stige.

F6. Hvilke faktorer har størst betydning for den entreprenørielle aktiviteten i Norge?

Forskningsspørsmål 6 er på mange måter et oppsummeringss spørsmål, med fokus på hvilke faktorer som hadde best forklaringskraft for å forklare variasjoner i TEA. Av de 12 variablene som har vært undersøkt i denne masteroppgaven, var det tre variabler som hadde best forklaringssevne på den entreprenørielle aktiviteten i Norge, og som nevnt tidligere i konklusjonen er det faktorene; kjenner man en entreprenør, har man kunnskapene, og hvilket kjønn man er. Disse variablene kunne forklare rett over 30 % av variansen i TEA, og samtidig ville modellen med disse variablene kunne predikere om man var entreprenør eller ikke rett nesten 76 % av tiden.

Kjønn er ikke en faktor man kan gjøre så mye med, ei heller om man kjenner noen som er entreprenør. Variabelen kjenner entreprenør vil mest sannsynlig øke hvis antallet av befolkningen involvert i TEA øker, dermed må hovedfokuset være på å forbedre egenskapene, og troen på seg selv, blant befolkningen. For å få Norge ut av den nedadgående spiralen man er involvert i, må den norske stat drive med holdningskampanje for å bedre troen på seg selv, samt at det må bli lettere for befolkningen å ta kurs som fokuserer på selvforbedring. Dette er svært kapitalkrevende tiltak som må til hvis man ønsker forbedring, men når alt kommer til alt kan fort dette være den beste løsningen på problemet.

Kort oppsummert, resultatene fra forskningsspørsmålene svarer på undersøkelsens problemstilling, hvor de regionale forskjellene ikke er blitt prioritert, da analysen viste at disse resultatene ikke var signifikante på regionalt nivå. De tre viktigste faktorene for involvering i tidligfase entreprenøriell aktivitet i den norske befolkningen er om man kjenner andre entreprenører, om man selv oppfatter at man har de nødvendige kunnskapene for å starte opp, og om man er mann eller kvinne.

5.2. Styrker og svakheter ved studien

Denne studien har sine opplagte feil og mangler. Mine funn forklarer som tidligere nevnt ca. 30 % av variansen i TEA, noe som er akseptabelt. Det hadde derimot ikke gjort noe å ha en enda høyere forklaringssevne. En mulig grunn til at funnene mine ikke har større forklaringskraft, kan skyldes feil i datamaterialet. Hadde jeg selv kjørt undersøkelsen, og lagt svarene til respondentene inn selv, kunne jeg unngått potensielle feilskrivinger. Videre kan respondentene ha svart skjevt på spørsmålene (uavhengig av hvem som utførte

spørreundersøkelsen), slik at målefeil har oppstått på den måten. Svakheten er da at jeg ikke kan garantere for autentisiteten av svarene, da jeg selv ikke er ansvarlig for å samle dem inn.

Når det kommer til regionale forskjeller, ble funnene kun basert på en enkelt indikator (kommunestørrelse), mens de resterende mulige kildene til variasjon i TEA (motivasjon og personlige egenskaper) bestod av flere måleindikatorer, og må derfor kunne sees på som mer troverdige. Hadde regionale forskjeller-indikatoren bestått av flere variabler, kunne man endt opp med en større forklaringssevne på TEA. Dermed må dette kunne regnes som en svakhet ved studien min.

Det har vært forholds stort utvalg av respondenter, noe som er en styrke da dette gjør dataene mine mer representativt, slik at man statistisk sett kan generalisere funnene opp mot den generelle populasjonen i Norge.

Det har tidligere vært lite forskning som har fokusert på hvilke faktorer som påvirker entreprenøriell aktivitet i Norge, og dette vil være en styrke for oppgaven, da oppgaven min legger føring for fremtidig forskning.

5.3. Videre forskning

Jeg tror det ville vært interessant og gått dypere inn i stoffet, og da spesielt sett på hvordan man spesifikt kan påvirke entreprenørskapsmotivasjonen til befolkningen (eller bare enkeltindivider). Ved å la GEM-prosjektet fortsette sitt arbeid med å samle inn datamateriell, vil man få ganske konsekvente data, sett opp i mot om man skulle samlet inn materiellet selv. Dette vil kunne gjøres, da GEM mest sannsynlig vil fortsette å utføre lignende spørreundersøkelser, hvor mange av spørsmålene/variablene vil gå igjen. Også kartleggingen av hvilke variabler som påvirker involveringen i entreprenøriell aktivitet i Norge bør det gås enda nærmere inn på, slik at myndighetene får vite hvilke grep de kan ta for å øke den entreprenørielle aktiviteten. En annen vinkling vil være en sammenligning av den entreprenørielle motivasjonen i Norge versus resten av Skandinavia og/eller noen av Norges nærmeste samarbeidspartnere.

Resultatene i denne rapporten viste at det er store variasjoner mellom de som bachelorgrad og de som mastergrad i involveringen i entreprenøriell aktivitet. Det burde kartlegges hvorfor det

er slik, og da hva man gjøre for å endre dette, slik at bachelorgradsstudentene kommer opp på samme nivå som mastergradsstudentene. Tall fra Statistisk Sentralbyrå viste at det var nesten 840 000 individer med bachelorgrad i Norge i 2011, mens det var ca. 287 000 med mastergrad (eller høyere). Hadde TEA vært (tilnærmet) lik i disse kategoriene, hadde TEA i Norge mest sannsynlig vært betraktelig høyere. Det kunne og vært interessant og gått nærmere inn på betydningen utdanningsinstitusjonene, og deres tilbud av entreprenørielle fag, faktisk har for entreprenørskap. Hadde man klart å finne en positiv påvirkning, kunne man påvirket massene studentene i større grad til å bli entreprenører.

Et siste tema som jeg ser fort kan ha stor betydning for den entreprenørielle aktiviteten, er tilgang på kapital, både for oppstart, men og med tanke på fremtidige kontantstrømmer. Dermed burde det forskes på betydningen til Innovasjon Norge og Selskapet for Industrivekst SF (SIVA), da begge disse institusjonene har en distriktspolitikk som skal fremme entreprenørskap og innovasjon i distriktene. Siden TEA var på topp i distriktene (kontra storbyfylkene), burde man finne ut om det ville vært hensiktsmessig med om en endring i politikken til en av de to nevnte organisasjonene. Et annet mulig forslag er at staten oppretter en tredje entreprenørskapsinstitusjon hvis hovedmål skulle vært å fremme entreprenørskap i storbyene.

Bibliografi

- Ajzen, I. (1991, Desember). The Theory of Planned Behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Process*, pp. 179-211.
- Andreassen, L. E., & Johansen, A. (2011). *Hvordan oppnå konkurransefortrinn i nye forretningsområder?* Bodø.
- Andreassen, L.-M. (2012). *Intraprenørskap i offentlig sektor - en studie av mulighetsrommet for intraprenørskap i offentlig sektor*. Bodø.
- Askerøi, E. (2009). *Mastergradhåndboken: sammenhenger mellom: form, innhold, vurdering*. Lillestrøm: Høgskolen i Akershus.
- Bagozzi, R. P., Baumgartner, J., & Yi, Y. (1989, Mars). An Investigation Into The Role Of Intentions As Mediators Of The Attitude-Behavior Relationship. *Journal of Economic Psychology*, pp. 35-62.
- Berg, N. G., & Foss, L. (2002). *Entreprenørskap : kjønn, livsløp og sted*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Bird, B. (1988, Juli). Implementing Entrepreneurial Ideas: The Case for Intentions. *The Academy of Management Review*, pp. 442-453.
- Bones, J., & Ingebretsen, D. K. (2012, April 30). *Hit går pengene fra Innovasjon Norge*. Retrieved Desember 4, 2012, from VG.no:
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10050452>
- Bullvåg, E., Kolvereid, L., & Åmo, B. W. (2010). *Entreprenørskap i Norge 2010*. GEM Norge - tilgjengelig på: <http://www.gemconsortium.org/docs/2273/gem-norway-2010-report-norwegian>.
- Bygrave, W., & Zacharakis, A. (2011). *Entrepreneurship*. John Wiley & Sons Ltd.
- Carsrud, A., & Brännback, M. (2011, Januar). Entrepreneurial Motivations: What Do We Still Need to Know? *Journal of Small Business Management*, pp. 9-26.
- Davidsson, P. (1995, November 23-24). Determinants of Entrepreneurial Intentions. Piacenza, Italia: RENT IX Workshop in Entrepreneurship Research.
- Det Kongelige Nærings- og Handelsdepartement. (2008). *Stortingsmelding nummer 7 (2008-2009)*. Det Kongelige Nærings- og Handelsdepartement - tilgjengelig på:
<http://www.regjeringen.no/pages/2133768/PDFS/STM200820090007000DDDDPDFS.pdf>.
- Easterby-Smith, M., Thorpe, R., & Jackson, P. (2012). *Management Research*. SAGE Publications.

- European Commission. (1998). *Fostering Entrepreneurship in Europe: Priorities for the future*. Brussel.
- Eurostat - European Commission. (2012). *Euro area GDP down by 0.2% and EU27 GDP down by 0.1 %*. Eurostat Press Office.
- Fogel, G. (2001). An Analysis of Entrepreneurial Environment and Enterprise Development in Hungary. *Journal of Small Business Management*, Vol 39, Nr. 1, 103-109.
- GEM Consortium. (n.d.). *What is GEM?* Retrieved Januar 14, 2013, from Global Entrepreneurship Monitor: <http://www.gemconsortium.org/What-is-GEM>
- Gripsrud, G., Olsson, U. H., & Silkoset, R. (2010). *Metode og dataanalyse - Beslutningsstøtte for bedrifter ved bruk av JMP*. Kristiansand: Høgskoleforlaget AS.
- Gundersen, L. M. (2012, Juni 22). *Vi er nest rikest i Europa*. Retrieved Januar 15, 2013, from Dagens Næringsliv: <http://www.dn.no/privatokonomi/article2422218.ece>
- Hessels, J., van Gelderen, M., & Thurik, R. (2008, Oktober). Entrepreneurial aspirations, motivations, and their drivers. *Small Business Economics*, pp. 323-339.
- Heyerdahl, S. (2008, Juli 11). *Snøhvit er oppe å går*. Retrieved Desember 6, 2012, from E24.no: <http://www.abcnyheter.no/meninger/borger/2012/08/06/derfor-far-ikke-norge-til-infrastruktur>
- Indregård, S. (2012, November 15). Forelesningsnotater. *Helgeland Invest*. Bodø, Nordland, Norge.
- Innovasjon Norge. (n.d.). *2011 - Våre kontorer*. Innovasjon Norge - tilgjengelig på: http://www.innovasjon norge.no/Documents/Om%20oss/%C3%A5rsrapporter/V%C3%A5re%20kontorer_2011.pdf?epslanguage=no.
- Johannessen, A., Kristoffersen, L., & Tufte, P. A. (2005). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag*. Oslo: Abstrakt Forlag.
- Kelley, D. J., Singer, S., & Herrington, M. (2012). *GEM 2011 Global Report*. GEM Consortium - tilgjengelig på: <http://www.gemconsortium.org/docs/2409/gem-2011-global-report>.
- Kolvereid, L., & Moen, Ø. (1997). Entrepreneurship among business graduates: does a major in entrepreneurship make a difference? *Journal of European Industrial Training*, pp. 154-160.
- Krueger Jr., N. F., Reilly, M. D., & Carsrud, A. L. (2000, September-November). Competing Models of Entrepreneurial Intentions. *Journal of Business Venturing*, pp. 411-432.

- Landier, A. (2001, November 19). *Entrepreneurship and the Stigma of Failure*. Retrieved November 16, 2013, from Centre for Economic Policy Research: <http://www.cepr.org.uk/meets/wkcn/6/696/papers/landier1.pdf>
- Levie, J., & Autio, E. (2008, Oktober). A theoretical grounding and test of the GEM model. *Small Business Economics*, pp. 235-263.
- Lund, R. E. (2008, August 28). *Snøhvit "reddet" Hammerfest*. Retrieved Desember 6, 2012, from Altaposten.no: <http://www.altaposten.no/lokalt/nyheter/article178417.ece>
- Mjøs, A., Rud, L., & Stamland, T. (2008). *kapitaltilgangen for SMB i ulike deler av landet*. Bergen: Samfunns- og Næringslivforskning.
- Mueller, P. (2006, Desember). Exploring the knowledge filter: How entrepreneurship and university-industry relationships drive economic growth. *Research Policy*, pp. 1499-1508.
- NTB. (2012, Desember 5). *Mer sjømat ut av Norge i november*. Retrieved Desember 6, 2012, from Aftenposten: <http://www.aftenposten.no/okonomi/Mer-sjomat-ut-av-Norge-i-november-7062030.html>
- Politis, D., & Gabrielsson, J. (2009). Entrepreneurs' attitudes towards failure: An experiential learning approach. *International Journal of Entrepreneurial Behavior & Research*, pp. 364-383.
- Reynolds, P. D., Hay, M., & Camp, S. M. (1999). *GEM 1999 Global Report*. GEM consortium - tilgjengelig på: <http://www.gemconsortium.org/docs/221/gem-1999-global-report>.
- Rotter, J. B. (1966). Generalized expectancies for internal versus external control of reinforcement. *Psychological Monographs: General and Applied*, pp. 1-28.
- Sekaran, U., & Bougie, R. (2009). *Research Methods for Business: A Skill-Building Approach*. John Wiley & Sons Ltd.
- Shane, S., Locke, E. A., & Collins, C. J. (2003, Sommer). Entrepreneurial Motivation. *Human Resource Management Review*, pp. 257-279.
- Solesvik, M. Z., Westhead, P., Kolvereid, L., & Matlay, H. (2012). Student intentions to become self-employed: the Ukrainian context. *Journal of Small Business and Enterprise Development*, pp. 441-460.
- Spilling, O. R. (2000). *Entreprenørskapsanalyse på blindspor*. Retrieved from Magma: <http://www.magma.no/entreprenoerskapsanalyse-paa-blindspor>
- Statistisk Sentralbyrå. (n.d.). Retrieved November 28, 2013, from Statistisk Sentralbyrå: <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Query>

- file=2013112811414712141763UtNiv03&PLanguage=0&MainTable=UtNiv03&potsi
ze=4
- Statistisk Sentralbyrå. (n.d.). Retrieved November 29, 2013, from Statistisk Sentralbyrå:
[https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Query
file=2013112994236132146531UtNiv03&PLanguage=0&MainTable=UtNiv03&potsi
ze=6](https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectout/ShowTable.asp?FileformatId=2&Queryfile=2013112994236132146531UtNiv03&PLanguage=0&MainTable=UtNiv03&potsi
ze=6)
- Statistisk Sentralbyrå. (1980). *Statistisk Årbok 1980*. Oslo: Statistisk Sentralbyrå.
- Statistisk Sentralbyrå. (2011). *Utenriksøkonomi*. Retrieved Desember 6, 2012, from Statistisk
Sentralbyrå: http://www.ssb.no/ur_okonomi/
- Statistisk Sentralbyrå. (2012, Juni 19). *Tabell 1 Personer 16 år og over, etter utdanningsnivå,
kjønn og bostedsfylke. 2011*. Retrieved Desember 4, 2012, from Statistisk Sentralbyrå:
<http://www.ssb.no/utniv/tab-2012-06-19-01.html>
- Statistisk Sentralbyrå. (2013, Mars 13). *Folkemengde etter alder, kjønn, sivilstand og
statsborgarskap, 1. januar 2013*. Retrieved November 28, 2013, from Statistisk
Sentralbyrå: <http://www.ssb.no/befolkning/statistikker/folkemengde>
- Statistisk Sentralbyrå. (2013, Desember 19). *Fylkesfordelt Nasjonalregnskap, 2011*. Retrieved
Januar 10, 2014, from Statistisk Sentralbyrå: [https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-
konjunkturer/statistikker/fnr/aar/2013-12-19#content](https://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-
konjunkturer/statistikker/fnr/aar/2013-12-19#content)
- Stokvik, H. (2012, Oktober 30). Forelesningsnotat. *Innovasjonskultur*. Bodø, Nordland,
Norge.
- Sveinbjørnsson, S. (2012, November 30). *Pengetørke for oppstart-selskaper*. Retrieved
Desember 6, 2012, from Digi.no: [http://www.digi.no/907137/pengetorke-for-oppstart-
selskaper](http://www.digi.no/907137/pengetorke-for-oppstart-
selskaper)
- Tønder, T. (2012, August 6). *Derfor får ikke Norge til infrastruktur*. Retrieved Desember 6,
2012, from abcnyheter.no:
[http://www.abcnyheter.no/meninger/borger/2012/08/06/derfor-far-ikke-norge-til-
infrastruktur](http://www.abcnyheter.no/meninger/borger/2012/08/06/derfor-far-ikke-norge-til-
infrastruktur)
- Tuft, V. H. (2009). *Framework Conditions for Entrepreneurship in Norway: are they
adequate?*
- United Nations Development Programme. (2011). *Human Development Report 2011 -
Sustainability and Equity: A Better Future for All*. New York: Palgrave Macmillan -
tilgjengelig på: http://hdr.undp.org/en/media/HDR_2011_EN_Complete.pdf.

- Vaillant, Y., & Lafuente, E. (2007, Juli 19). Do different institutional frameworks condition the influence of local fear of failure and entrepreneurial examples over entrepreneurial activity? *Entrepreneurship & Regional Development*, pp. 313-337.
- van Gelderen, M., Brand, M., van Praag, M., Bodewes, W., Poutsma, E., & van Gils, A. (2008). Explaining Entrepreneurial Intentions by means of the theory of planned behavior. *Career Development International*, pp. 538-559.
- Warner-Søderhold, G. (2010). "Glokal" kommunikasjon og kultur: Regionale forskjeller i forretningskultur i Norge. *Magma - 0310*, 20-28.
- Warner-Søderhold, G. (2011). *Understanding Perceptions of Cultural and Intracultural Societal Practices and Values of Norwegian Managers*. Tilgjengelig på: http://www.bi.no/Info-avdelingFiles/Forskningskommunikasjon/Forretningskultur_EDAMBA%20paper%202011.pdf .
- Wethal, A. W. (2009). *Transport i Norge*. Oslo-Kongsvinger: Statistisk Sentralbyrå - tilgjengelig på: http://www.ssb.no/emner/10/12/sa_transport/transport/sa_105.pdf.
- What is entrepreneurship?* (n.d.). Retrieved November 27, 2012, from Business Dictionary : <http://www.businessdictionary.com/definition/entrepreneurship.html>